

Idrottande elevers upplevda skol- och idrottsengagemang under årskurserna 7–9

Emmy Määttä

Avhandling för magisterexamen i pedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Åbo Akademi

Vasa, 2021

Abstrakt

Författare Emmy Määttä	Årtal 2021
Arbetets titel Idrottande elevers upplevda skol- och idrottsengagemang under årskurserna 7–9	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i pedagogik Vasa: Åbo Akademi, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	Sidantal 67 (87)
<p>Referat</p> <p>Syftet med avhandlingen är att undersöka idrottande elevers skol- och idrottsengagemang under årskurserna 7–9. Dessutom strävar jag i undersökning efter att kartlägga eventuella faktorer som kan förklara elevernas val av andra stadiets utbildning. Avhandlingen är skriven med utgångspunkt i Jan-Erik Romars och Joni Kuokkanens forskningsprojekt <i>Idrottshögstadiet</i> som är en del av Olympiska kommitténs idrottsakademiprojekt. Utgående från syftet har följande forskningsfrågor formulerats:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vilka skillnader finns det bland eleverna i fråga om skolengagemang under årskurserna 7–9? 2. Vilka skillnader finns det bland eleverna i fråga om idrottsengagemang under årskurserna 7–9? 3. Vilka faktorer inom det affektiva eller kognitiva engagemanget kan eventuellt förklara elevernas val av andra stadiets utbildning? <p>Avhandlingens forskningsansats är kvantitativ och datamaterialet har insamlats via webbenkäter vid tre tillfällen; i årskurs 7, årskurs 8 och årskurs 9. Alla respondenter gick i en idrottsklass vid tiden för undersökningens genomförande. Forskningsfråga ett och två undersöktes med hjälp av tvåvägs ANOVA-test och forskningsfråga tre med hjälp av en logistisk regressionsmodell.</p> <p>Undersökningens resultat visar att idrottande elever anser sig ha ett stort idrottsengagemang och relativt stort skolengagemang. Överlag visar resultatet att flickorna är mer skolmässigt engagerade medan pojkarna är mer idrottsmässigt engagerade. Resultatet visar också att eleverna som har sökt till en idrottslinje efter grundskolan har ett större idrottsengagemang än de elever som inte har sökt till en idrottslinje efter grundskolan. Dessutom är idrottsengagemanget större än skolengagemanget hos de elever som har sökt till en idrottslinje på andra stadiet. Tvärtom är skolengagemanget större än idrottsengagemanget hos de elever som inte har sökt till en idrottslinje på andra stadiet. Faktorer som potentiellt kan förklara elevernas val av andra stadiets utbildning är föräldrarnas engagemang och de skolmässiga- och idrottsmässiga målen. Således om föräldrarna stödjer elevens idrottande är det mer sannolikt att eleven söker till en idrottslinje på andra stadiet. Om föräldrarna stödjer elevens skolgång är sannolikheten däremot mindre att eleven söker till en idrottslinje. Undersökningen pekar även på att sannolikheten att söka till en idrottslinje ökar om eleven har stora idrottsmässiga mål. På motsvarande sätt om eleven har stora skolmässiga mål är det mindre sannolikt att hen söker till en idrottslinje efter grundskolan.</p>	
<p>Sökord/indexord</p> <p>dubbelkarriär, skolengagemang, idrottsengagemang, idrottshögstadiet, kaksoisura, kouluun kiintyminen, urheilun kiintyminen, urheiluyhäkouluokeilu, dual career, school engagement, sports engagement, dual career experience</p>	

Innehållsförteckning

Abstrakt

1	Inledning	5
1.1	Bakgrund.....	5
1.2	Syfte och forskningsfrågor.....	6
1.3	Avhandlingens disposition.....	7
2	Att kombinera målmedveten idrott och skolgång	8
2.1	Definition av begreppen dubbelkarriär och idrottsklass	8
2.2	Idrottskarriären.....	9
2.3	Dubbelkarriärer i Finland.....	11
2.3.1	<i>Idrottsakademier i Finland .....</i>	<i>11</i>
2.3.2	<i>Idrottssatsningar och projekt i finländska skolor .....</i>	<i>13</i>
2.3.3	<i>Erfarenheter av "Idrottshögstadiet" .....</i>	<i>14</i>
2.4	Dubbelkarriärer i övriga världen.....	15
2.5	Möjligheter med en dubbelkarriär	17
2.6	Utmaningar med en dubbelkarriär	17
2.7	Sammanfattning	18
3	Skolengagemang	20
3.1	Begreppsdefinition	20
3.1.1	<i>Engagemang och motivation.....</i>	<i>20</i>
3.1.2	<i>Stöd .....</i>	<i>20</i>
3.1.3	<i>Drop-out.....</i>	<i>21</i>
3.2	Beskrivning av skolengagemang	21
3.2.1	<i>Beteendemässigt engagemang .....</i>	<i>23</i>
3.2.2	<i>Kognitivt engagemang .....</i>	<i>24</i>
3.2.3	<i>Affektivt engagemang.....</i>	<i>24</i>
3.3	Sociala faktorer relaterade till skolengagemang	24
3.4	Resultat från tidigare forskning om skolengagemang	27
3.5	Sammanfattning	28
4	Idrottsengagemang.....	29
4.1	Diskussion kring idrottsengagemang.....	29
4.2	Motivation och idrott	30
4.3	Faktorer relaterade till idrottsengagemang	31
4.4	Utbrändhet och drop-out.....	33
4.5	Sammanfattning	35

5	Metod och genomförande	36
5.1	Precisering av syfte och forskningsfrågor.....	36
5.2	Val av metod.....	37
5.3	Positivismen som forskningsansats.....	37
5.4	Enkät som datainsamlingsmetod.....	38
5.5	Val av respondenter	39
5.6	Mätinstrument.....	40
5.7	Analys och bearbetning.....	41
5.8	Validitet, reliabilitet och etiska aspekter.....	43
6	Resultat.....	46
6.1	Elevernas upplevelser av sitt skolengagemang under årskurserna 7–9	46
6.2	Elevernas upplevelser av sitt idrottsengagemang under årskurserna 7–9.....	49
6.2	Faktorer som förklarar elevernas val av andra stadiets utbildning	53
7	Diskussion	58
7.1	Metoddiskussion	58
7.2	Resultatdiskussion.....	60
7.2.1	<i>Elevernas upplevelser av sitt skolengagemang under årskurserna 7–9.....</i>	<i>60</i>
7.2.2	<i>Elevernas upplevelser av sitt idrottsengagemang under årskurserna 7–9.....</i>	<i>62</i>
7.2.3	<i>Faktorer som förklarar elevernas val av andra stadiets utbildning .....</i>	<i>64</i>
7.3	Sammanfattande diskussion.....	66
7.4	Förslag till fortsatt forskning	67
8	Litteratur.....	68

Tabeller

Tabell 1.	Beskrivning av antalet respondenter i respektive årskurs	39
Tabell 2.	Medelvärden för alla elevers upplevda skolengagemang under årskurserna 7–9 ...	46
Tabell 3.	Medelvärden för alla elevers upplevda idrottsengagemang under årskurserna 7–9..	50
Tabell 4.	Olika faktorerers inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 7	54
Tabell 5.	Olika faktorerers inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 8	55
Tabell 6.	Olika faktorerers inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 9	56
Tabell 7.	Skillnader i upplevt skolengagemang i årskurs 7	78
Tabell 8.	Skillnader i upplevt skolengagemang i årskurs 8	79
Tabell 9.	Skillnader i upplevt skolengagemang i årskurs 9	80
Tabell 10.	Skillnader i upplevt idrottsengagemang i årskurs 7	81
Tabell 11.	Skillnader i upplevt idrottsengagemang i årskurs 8	82

Tabell 12. Skillnader i upplevt idrottsengagemang i årskurs 9	83
Tabell 13. Effekten av engagemang på valet av andra stadiets utbildning	84

Figurer

Figur 1. Elitidrottarens karriär i Finland	10
Figur 2. Rekommenderat innehåll för idrottsklasser i årskurserna 7–9	13
Figur 3. Dimensioner av skolengagemang	23
Figur 4. Påståenden som undersökt elevernas upplevda skolengagemang	41
Figur 5. Påståenden som undersökt elevernas upplevda idrottsengagemang	41
Figur 6. Skillnader i elevernas upplevda skolsengagemang i årskurs 7	47
Figur 7. Skillnader i elevernas upplevda skolsengagemang i årskurs 8	48
Figur 8. Skillnader i elevernas upplevda skolsengagemang i årskurs 9	49
Figur 9. Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang i årskurs 7.....	50
Figur 10. Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang i årskurs 8	51
Figur 11. Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang i årskurs 9	52
Figur 12. Graf över förväntade sannolikheter vid olika värden på variabeln föräldraengagemang i idrott	85
Figur 13. Graf över förväntade sannolikheter vid olika värden på variabeln idrottsmässiga mål	86

Bilagor

- Bilaga 1:** Skillnader i elevernas upplevda skolengagemang
- Bilaga 2:** Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang
- Bilaga 3:** Resultat från binär logistisk regression
- Bilaga 4:** Grafer över förväntade sannolikheter

1 Inledning

1.1 Bakgrund

En av de största utmaningarna som unga idrottare möter är att kombinera idrott och skolgång. Utmaningen att kombinera idrott och skolgång är väl representerad i både finländska och internationella studier (Ryba m.fl. 2016b). Att kombinera idrott och skolgång är mycket tidskrävande. Arbetsmängden kan uppgå till 50–60 timmar per vecka, vilket överstiger timmarna för ett heltidsjobb (Küttel, 2019).

Det är viktigt att idrottaren lyckas både med sin idrottskarriär och med sin skolgång. Idrottskarriären kan ta slut av överraskande eller naturliga skäl och därför är det viktigt att idrottaren har en utbildning som kan generera ett jobb i framtiden (Aquilina 2013; Stambulova m.fl. 2015). Faktum är att endast en del av alla idrottare kommer att bli internationellt framgångsrika och därför är det viktigt att ungdomarna håller alla dörrar öppna (Moazami-Goodarzi m.fl. 2020).

Fenomenet dubbelkarriär är i hög grad omdiskuterat i samhället på grund av den stora mängden samtidiga åtaganden och utmaningar. Således är tematiken för denna avhandling samhällsrelaterad och aktuell. Tack vare utvecklandet av idrottsakademier under 2000-talet i Finland har unga idrottare fått bättre stöd för att lyckas kombinera idrott och skolgång. I dagens Finland finns det 19 idrottsakademier som erbjuder idrottare ett tillförlitligt stöd på vägen till elitidrottare. Förutom Olympiska kommittén deltar även Undervisnings- och kulturministeriet i utvecklandet av idrottsakademiprogrammen i Finland. (Olympiakomitea, 2020.)

Ett tillvägagångssätt för att stödja dubbelkarriärer är idrottsklasser. En idrottsklass är en klass där eleverna har fler gymnastiklektioner än övriga klasser. Många ungdomar som satsar på en internationell idrottskarriär går i en idrottsklass. Idrottsklasserna ger eleverna möjligheter att under skoldagarna idrotta, öva och utvecklas fysiskt, vilket framförallt stödjer elevernas idrottskarriärer. (Olympiakomitea, 2020.)

Centrala element i dubbelkarriären är skolgång och idrott, vilket innebär att engagemanget för dessa bör vara starkt om individen vill lyckas. Engagemang handlar om en individs aktiva medverkan mot ett mål (Nationalencyklopedin, 2020b). Appleton m.fl. (2006) hävdar även att främjandet av engagemang kan förhindra barn och unga att avbryta sin skolgång. Motsvarande konstaterar Lindwall m.fl. (2019) när de påpekar att motivation krävs för att idrottaren inte ska tappa fokus och riktning. Aktuell forskning har visat att ungdomar

med dubbelkarriär på högskolenivå är starkt motiverade att prestera bra både i skolan och idrottsligt (Tekavc m.fl., 2015).

Under de senaste årtiondena har det dock skett en del förändringar gällande barns och ungas idrottsaktivitet. Mängden fysisk aktivitet minskar märkbart i tonåren, det vill säga från och med årskurs 7 till gymnasiet (Kokko & Martin, 2018). Ungdomsåren (16–18 år) är generellt en väldigt svår period under idrottskarriären, eftersom ungdomarna börjar träna intensivare och även tävla mot vuxna. Till följd av det ökar de fysiska, psykiska och sociala kraven (Ryba m.fl. 2016b). När utmaningarna blir för stora finns det stor risk att ungdomarna avbryter sin dubbelkarriär (Ryba m.fl., 2017). I en aktuell finsk undersökning (Ryba m.fl., 2021) framgick det att många ungdomar avslutar sin dubbelkarriär efter gymnasiet, vilket tyder på att stödet för högstadieelever med dubbelkarriär bör ytterligare utvecklas. Under åren 2017–2020 pågick projektet *Urheiluyhäkouluokeilu* (hädanefter *Idrottshögstadiesöket*) vars syfte var att undersöka och utveckla stödet för idrottande högstadieelever. (Olympiakomitea, 2020.)

Följaktligen har jag valt att göra studie som undersöker idrottande elevers skol- och idrottsengagemang under årskurserna 7–9. Perioden som undersöks är intressant då tidigare forskning visat negativa förändringar i ungdomars idrottsvanor under tonåren (Witt & Dangi, 2018). Dessutom har tidigare forskning om idrottande elever främst undersökt grupper på andra stadiet eller på högskolenivå. Således är tematiken i denna avhandling ytterst sällsynt och nödvändig för att fylla den lucka som finns inom vetenskaplig forskning. Slutligen kan det konstateras att denna avhandling ämnar uppmärksamma och utveckla stödet för idrottande elever i årskurs 7–9 i Finland, för att bland annat minska andelen tonåringar som slutar med idrott eller skolgång.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka idrottande elevers skol- och idrottsengagemang under årskurserna 7–9. Utgående från syftet har följande forskningsfrågor formulerats:

1. Vilka skillnader finns det bland eleverna i fråga om skolengagemang under årskurserna 7–9?
2. Vilka skillnader finns det bland eleverna i fråga om idrottsengagemang under årskurserna 7–9?
3. Vilka faktorer inom det affektiva eller kognitiva engagemanget kan eventuellt förklara elevernas val av andra stadiets utbildning?

1.3 Avhandlingens disposition

Avhandlingens följande tre kapitel (2–4) utgör studiens teoretiska referensram, det vill säga teorier och tidigare forskning inom temat för denna avhandling presenteras. Inledningsvis, i kapitel två, görs en beskrivning av idrottskarriären och dess olika faser. Stödet för idrottande elever i Finland och i övriga världen diskuteras också i kapitel två. I kapitel två synliggörs flera möjligheter och utmaningar med en dubbelkarriär. Kapitel tre behandlar begreppet skolengagemang, närmare beskrivet varför skolengagemang är viktigt och hur elever kan utveckla skolengagemang. I kapitel fyra presenteras vad idrottsengagemang är och aspekter kopplade till det. Kapitel fyra avslutas med en diskussion kring idrottslig utbrändhet och drop-out. Vidare i kapitel fem (5) diskuteras undersökningens metod, ansats, genomförande och analys. Studiens reliabilitet, validitet och etiska aspekter beskrivs också i det femte kapitlet. I kapitlet därpå (6) presenteras resultatet av undersökningen. Resultatet redovisas årskursvis och kopplas till undersökningens forskningsfrågor. I avhandlingens sista kapitel (7) diskuteras undersökningens resultat och metod i relation till tidigare forskning. Kapitlet avslutas med några förslag till fortsatt forskning.

2 Att kombinera målmedveten idrott och skolgång

I detta kapitel definieras inledningsvis begreppen dubbelkarriär och idrottsklass. Sedan presenteras idrottskarriären och dess olika faser. Vidare diskuteras stödet för dubbelkarriärer i Finland och andra delar av världen. Avslutningsvis diskuteras möjligheter med en dubbelkarriär.

2.1 Definition av begreppen dubbelkarriär och idrottsklass

Enligt Ryba m.fl. (2016b) handlar dubbelkarriär om att kombinera en professionell idrottskarriär med skolgång eller arbetsliv. Eftersom en idrottskarriär aldrig varar livet ut (bland annat på grund av fysiska orsaker) är det ytterst viktigt att idrottare får en god utbildning för att kunna livnära sig efter idrottskarriären (Stambulova & Wylleman, 2015). Ryba m.fl. (2017) definierade dubbelkarriär som ungdomar i åldern 12–25, vilka vill nå framgång i både idrott och skolgång. Ungdomarna vill ha en balans i båda karriärerna utan att behöva utesluta idrott eller skolgång. Det finns flera utmaningar med en dubbelkarriär gällande balansen mellan karriären och övriga aspekter i livet. En perfekt balans i dubbelkarriären kan definieras på följande sätt:

This conclusion led us to define the optimal dual career balance as a combination of sport and studies that helps student-athletes achieve their educational and athletic goals, live satisfying private lives and maintain their health and well-being. (Stambulova m.fl., 2015, s. 12)

Enligt Kokko och Martin (2018) finns det ett samband mellan skolframgång och hög fysisk aktivitet. Idrottande elever uppvisade i regel bättre vitsord och högre utbildningsnivå än elever som är fysiskt inaktiva. På motsvarande sätt konstaterade Moazami-Goodarzi m.fl. (2020) att idrottaren når bättre framgång då hen samtidigt är engagerad i idrott och skolgång. Mängden ungdomar som verkligen vill successivt kombinera idrott och skolgång är stor.

En *idrottsklass* är en klass där eleverna har fler timmar undervisning i gymnastik än övriga klasser i skolan. Begreppet idrottsklass är nära relaterat till det första begreppet (dubbelkarriär) eftersom många elever med en dubbelkarriär går i en idrottsklass. I likhet med dubbelkarriärer är syftet med idrottsklasser att stödja motiverade unga idrottare i sin skolgång och idrottskarriär. I Finland finns det ett utarbetat lämplighetsprov som eleverna skall genomföra och godkännas i för att kunna gå i en idrottsklass. (Olympiakomitea, 2020.)

2.2 Idrottskarriären

Inledningsvis kan det konstateras att det finns olika kombinationer av idrottskarriärer (Olympiakomitea, 2020). En del idrottare når mest framgång genom att endast koncentrera sig på utövandet av idrott, medan andra vill kombinera idrottandet med skolgång eller arbete. Under livets gång är det vanligt att idrottaren förverkligar flera av kombinationerna ovan. Olympiska kommittén i Finland grundade år 2001 idrottsakademiprogrammen för att stödja unga toppidrottare under olika skeden i livet. I de kommande styckena presenteras de olika livsskedena och hur dubbelkarriären tar form under dem.

En dubbelkarriär varar i allmänhet mellan 15 till 20 år och elitidrottare är ofta 30–35 år gamla då idrottskarriären tar slut. Under dessa år genomgår elitidrottare olika stadier som inkluderar olika former av stöd och vägledning. Olympiska kommittén har namngett stadierna enligt följande: årskurserna 7–9, andra stadiet och elitfasen. Med andra ord inleds stödet redan i högstadiet och avslutas när idrottaren avslutar sin karriär. I årskurserna 7–9 och på andra stadiet innebär en dubbelkarriär att ungdomarna på ett balanserat sätt kan kombinera skolgång, målmedveten idrott och övrig fritid i sin vardag. Dubbelkarriären förverkligas genom att eleverna ansöker till idrottsakademiprogrammen och således får mera tid för träning under skoltid förutsatt att idrottaren uppnår kraven och godkänns till programmet. Således får ungdomarna goda möjligheter för både en idrottskarriär och studier. (Olympiakomitea, 2020; Ryba m.fl., 2016a.)

Efter andra stadiet inleds elitfasen där framförallt idrottsframgång stöds. Idrottaren har även möjlighet att utöva idrott som yrke eller kombinera idrott med ett annat yrke. Fortsättningsvis är det Olympiska kommittén som vägleder och stöttar idrottaren. När idrottskarriären når sitt slut och elitfasen avtar stödjer Olympiska kommittén idrottaren genom att arrangera jobb eller studier. Stödet efter elitfasen förverkligas i samarbete med Adecco som är ett företag som hjälper elitidrottare att göra karriärval efter att idrottskarriären tagit slut (Adecco, 2020). Samarbetet mellan Adecco och Olympiska kommittén startade år 2004. Det kan konstateras att stödet för elitidrottare bildas av ett nätverk mellan skolorna, idrottsföreningarna, idrottsförbunden och övriga inblandade aktörer trots att Olympiska kommittén huvudsakligen är ansvarig för idrottsakademiprogrammen och dess innehåll. (Olympiakomitea, 2020.)

Figuren nedanför beskriver idrottskarriärens olika faser på ett djupare plan. Enligt Ryba m.fl. (2016b) kännetecknas varje fas av olika utmaningar, sociala relationer, stöd och arbete. I

figur 1 illustreras faserna och aktuella aspekter på en tidslinje då förflyttningen mellan idrottskarriärens faser och övriga aspekter sker oftast parallellt.

Figur 1

Elitidrottarens karriär i Finland (översättning av Ryba m.fl., 2016b)

	Ålder 6		7	10	15	18	20	25	30
Idrottskarriär	Inledning av idrottskarriären			Specialisering			Elitfasen (professionalism)		Avslutning av elitidrotts karriären
Psykologisk utveckling	Barndom			Ungdom			(Ung) Vuxen		
Sociala relationer	Föräldrar Syskon Lärare Vänner			Vänner Tränare Föräldrar Lärare			Tränare Partner Vänner		Familj Vänner Arbetskollegor (Tränare)
Utbildning och arbete	Förskola (1 år)	Lågstadium (6 år)		Högstadium (3 år)	Gymnasium	Högskola (universitet eller yrkeshögskola)		Arbetsliv	
	Grundskola (9 år)				Yrkes-skola	Arbetsliv			
Ekonomiskt stöd och resurser	Familj			Idrottsförening, idrottsförbund idrottsakademien			Olympiska kommittén, sponsorer		Arbetsgivaren, stipendium

Raden längst upp beskriver den ideala karriärutvecklingen för en elitidrottare och den liknar Olympiska kommitténs stadier som tidigare lyfts fram i detta kapitel. Denna modell inkluderar även barndomen som en fas då idrottskarriären inleds, oftast då barnet är 6–7 år. Den andra raden beskriver idrottarens psykologiska utveckling. Med andra ord genomgår idrottaren barndomen, ungdomen och vuxenåldern där perioderna rymmer olika utmaningar. Mittersta raden lyfter fram förändringar i sociala förhållanden som påverkar idrottarens utveckling på olika sätt. I den fjärde raden granskas idrottarens utveckling gällande utbildning och arbete. Stabila övergångar mellan perioderna på den fjärde nivån är mycket viktiga för att dubbelkarriärens balans skall fortgå, exempelvis övergången från grundläggande utbildning till andra stadiets utbildning. Raden längst ner i figuren representerar källan för finansiering av idrott under olika livsskederna. (Ryba m.fl., 2016a; Ryba m.fl., 2016b.)

Witt och Dangi (2018) presenterade en liknande modell för idrottskarriär som den finländska. Witt och Dangis (2018) modell består av en provperiod, specialiseringsår och en

satsningsfas. Forskarna lyfte fram denna modell för att poängtera betydelsen av idrott vid olika livsskederna för att minska mängden barn och ungdomar som slutar utöva idrott. Med andra ord ska idrottsverksamhet för barn inte vara av allvarlig eller satsande karaktär, vilket även Fahlström m.fl. (2015) påpekade i sin rapport:

Det finns alltså utifrån vad forskning visar skäl att hålla fast vid att låta barn- och ungdomstiden präglas av allsidighet och möjligheten att pröva olika idrotter, även om utövaren har valt en huvudidrott för en eventuell elitsatsning. Allsidighet kan vara positivt med tanke på såväl motivation och långsiktighet som på att förebygga skaderisker till följd av ensidig träning. (Fahlström m.fl., 2015, s. 57)

2.3 Dubbelkarriärer i Finland

Både Küttel (2019) och Ryba m.fl. (2016b) konstaterade att det är ytterst tidskrävande att kombinera målmedveten idrott med skolgång eller jobb. Arbetsmängden uppgår till att vara 50–60 timmar per vecka, vilket är betydande mer än vad som förväntas på ett heltidsjobb. Küttel (2019) estimerade att ungdomarna spenderar 26 timmar på studier, 20 timmar på träning och fyra timmar på övriga jobb eller aktiviteter. Således är det inte överraskande att fysiska, psykiska och sociala svårigheter är allmänt förekommande bland unga idrottare.

Stödet för dubbelkarriärer inleddes år 1986 i Finland då flera idrottsgymnasier bildades. Utvecklingen inom området har varit successiv. År 2013 fanns det 13 idrottsgymnasium och 11 idrottsyrkesskolor och över 60 idrottsinriktade andra stadiets utbildningar som tog i beaktande ungdomarnas tidsmässiga utmaningar. På grund av många svårigheter vid övergången från gymnasiet till högskoleutbildning upplevde samhället att det krävdes en ytterligare utveckling av stödet för dubbelkarriärer, för att minska mängden ungdomar som avslutar sina akademiska karriärer för att endast satsa på idrott. Således utvecklades det ytterligare på 2000-talet ett idrottsnätverk av idrottsakademier vars uppgift var att stödja idrottarens skolgång från årskurs 7 till och med slutet av högskolestudier. (Ryba m.fl., 2016b.)

2.3.1 Idrottsakademier i Finland

Som tidigare konstaterat finns det ett behov av ett enhetligt mångfacetterat stöd för dubbelkarriärer. Virtanen m.fl. (2002) konstaterade att det är utmanande och tidskrävande att skapa ett framgångsrikt nätverk. Virtanen m.fl. (2002) lyfte fram bland annat kommunikation, förändring av akademiernas tidigare verksamhetsmodeller, planering av ett enhetligt nätverk samt samarbete som utmaningar för ett framgångsrikt nätverk.

I medlet av år 2020 fanns det 19 idrottsakademier, nio träningscenter och 160 skolor i Finland vars uppgift är att stödja idrottares dubbelkarriärer. Inom nätverket finns det 1035 tränare och cirka 15 000 idrottare varav endast 1355 inte går i skolan. Idrottsakademiernas uppgift är att ordna konkurrenskraftig utbildning, träning och omgivning för individer med en dubbelkarriär. Idrottsakademiernas arbete slutar inte vid en viss tidpunkt utan fortsätter under individens hela idrottskarriär och även då idrottskarriären tar slut. (Olympiakomitea, 2020.)

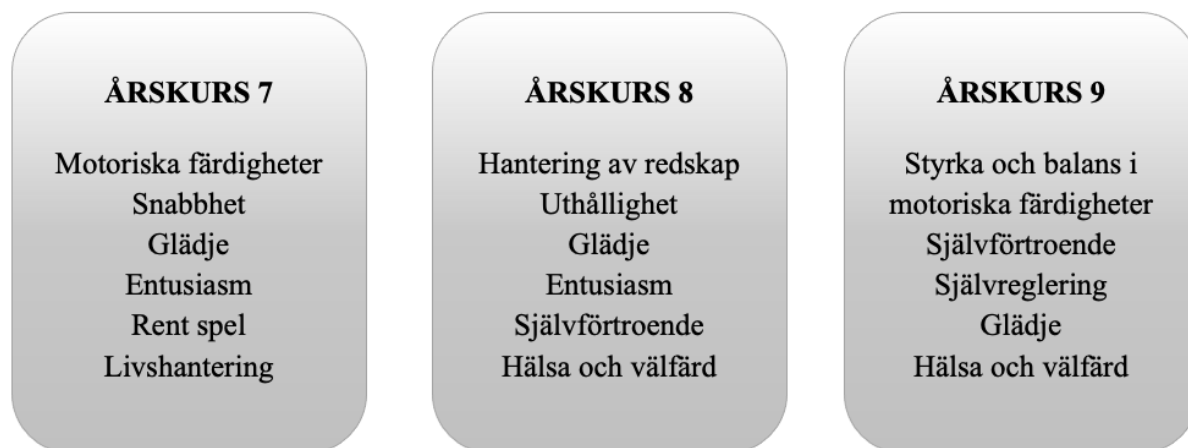
Den finländska Olympiska kommittén ansvarar nationellt för akademiernas koordinering. Enligt Ryba m.fl. (2016b) har idrottsakademierna sedan 2009 finansierats till en viss del av regeringen men framför allt stöds akademierna av lokala aktörer. Utgångspunkten för kommitténs arbete är att idrottsakademierna och träningscentren utvecklas utifrån idrottarnas och grenarnas behov. Förutom träning organiserar idrottsakademierna genom året en mängd informativa seminarier, läger och idrottsgalan. Många av evenemangen är specifikt inriktade till en målgrupp åt gången, det vill säga idrottare i årskurserna 7–9, andra stadiet eller elitfasen. Även om idrottsakademiernas arbete grundar sig på samma huvudmål och syfte förekommer det ändå en del skillnader akademierna emellan. Exempelvis finns det skillnader i fråga om vilka grenar som akademierna fokuserar på och vilka specifika stödåtgärder, såsom vård, kostrådgivning, mentalt stöd med mera, som akademierna erbjuder. (Olympiakomitea, 2020.)

Ungdomarna kan välja mellan tre olika idrottslinjer i högstadiet: idrottshögstadium, idrottsnärskola och idrottsinriktad skola. Alla varianter är en del av idrottsakademiprogrammet. Alla alternativ innebär även ökad idrottsundervisning under skoldagen men det alternativ som stöder idrottaren mest är idrottshögstadium. Elever som går i en idrottsklass kan träna upp till 10 timmar mera i veckan än övriga elever. För att kunna bli antagen till en idrottsklass skall eleverna göra ett lämplighetsprov. Olympiska kommittén i Finland har utarbetat ett prov som de rekommenderar att skolorna använder. Lämplighetsprovet tangerar sju fysiska områden: snabbhet/vighet, uthållighet, styrka, balans, rörlighet, förmågan att använda redskap samt en del som skolan själv planerar. Lämplighetsprovet är jämförbart med Move! mätningarna som är obligatoriskt centralt innehåll i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (hädanefter Glgu 2014) för ämnet gymnastik. (Olympiakomitea, 2020; Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Det rekommenderade innehållet för idrottsklasser i högstadiet är uppbyggt så att träningen går från att vara mera allmän under årskurs sju till att vara mera specifik och grenbaserad i årskurs nio. Nieminen m.fl. (2019) fördelade det rekommenderade innehållet för idrottsklasser i årskurserna 7–9 enligt figur 2.

Figur 2

Rekommenderat innehåll för idrottsklasser i årskurserna 7–9 (baserat på Nieminen m.fl., 2019)

2.3.2 Idrottssatsningar och projekt i finländska skolor

I Glgu 2014 finns det ett kapitel som heter valfrihet i den grundläggande utbildningen. Syftet med valfriheten är att ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper inom ett område som intresserar dem. Elever med en dubbelkarriär i högstadiet har således möjlighet att utöva mera gymnastik under skolveckan. Respektive utbildningsanordnare ska besluta om hur de valfria timmarna i konst- och färdighetsämnen ska fördelas. Således har exempelvis skolor med idrottsklasser valt att satsa på gymnastikundervisningen. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I medlet av 2020 fanns det i Finland 160 högstadieskolor som var en del av idrottsakademienätverket. Dessutom var 25 av skolorna delaktiga i projektet *Idrottshögstadiesförsöket*. Det treåriga projektet, *Idrottshögstadiesförsöket*, inleddes hösten 2017 av Olympiska kommittén i Finland. Syftet med projektet var att skapa en nationell modell för stöd och rådgivning för elever med en dubbelkarriär i årskurserna 7–9. Eleverna skulle få stöd och rådgivning gällande sin livsförmåga samt beredskap för att lyckas med sin dubbelkarriär. De medverkande skolorna förverkligade projektet genom att skapa modeller som gör det möjligt att under en skolvecka ha sammanlagt tio timmar mångsidig gymnastik och träning. Det övergripande målet med *Idrottshögstadiesförsöket* var att eleverna lyckas utmärkt både med sin skolgång och sin idrottskarriär. Delaktiga i projektet var skolorna, idrottsföreningarna, idrottsförbunden, idrottsakademierna och andra inblandade aktörer såsom föräldrar. (Olympiakomitea, 2020.)

Enligt Nieminen m.fl. (2018) har de medverkande skolorna upplevt att det funnits ett behov av projektet eftersom de har fått mycket stöd under sin egen utvecklingsprocess i form av färdiga tips och underlag. Projektet inleddes i samband med att Glgu 2014 togs i bruk, vilket gjorde helhetsskapande undervisningen möjlig i skolorna, det vill säga undervisning över läroämnesgränserna. Exempelvis har centralt innehåll för gymnastik fördelats mellan läroämnena gymnastik, huslig ekonomi och hälsokunskap istället för enbart gymnastik (Nieminen m.fl., 2019).

Vidare har regeringen i Finland tillsammans med Undervisnings- och kulturministeriet gjort andra satsningar för att öka fysisk aktivitet under skoldagen. *Skolan i rörelse* är ett av projekten med syftet att göra skoldagarna mindre stillasittande samt främja elevernas välmående och inläring genom rörelseglädje (Liikkuva koulu, 2020). Under åren 2017–2019 deltog 127 utbildningsinstitutioner i *Skolan i rörelse*. Vidare startade Finlandssvenska idrott (2020) projektet *Idrott i skolan*. Avsikten med projektet är att presentera idrottsgrenar på ett roligt och enkelt sätt för elever i Svenskfinland.

2.3.3 Erfarenheter av ”Idrottshögstadietförsöket”

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (hädanefter KIHU) har gjort utvärderingar av projektet *Idrottshögstadietförsökets* två första år. I utvärderingen 2017–2018 svarade 8 av 18 skolor att de lyckats rätt bra arrangera idrottsundervisning tio timmar per vecka. Under åren 2018–2019 var resultatet på samma fråga 11 av 19. Gällande tillämpning av Olympiska kommitténs rekommenderade innehåll svarade 16 av 20 att de lyckats rätt bra under åren 2017–2018, medan 13 av 19 skolor svarade att de lyckats rätt bra med innehållet under åren 2018–2019. I de båda utvärderingarna framgick det att skolorna lyckats bäst med målen för de motoriska färdigheterna och fysiska egenskaperna. Området som borde utvecklas mest är innehållet för psykiska färdigheter såsom glädje, entusiasm, självreglering och självkänsla. (Nieminen m.fl., 2018; Nieminen m.fl., 2019.)

Nieminen m.fl. (2018) konstaterade att 56 procent av eleverna som deltog i projektet anser att de uppnår motionsrekommendationen 60 minuter fysisk aktivitet per dag. Samma siffra år 2019 var enligt Nieminen m.fl. (2019) 54 procent. KIHU påpekar att eftersom eleverna i idrottsklass rör på sig mycket mera än 60 minuter, 5–6 dagar i veckan, kan det konstateras att mängden fysisk aktivitet i genomsnitt är mycket högre än den dagliga rekommendationen. Utvärdering av Nieminen m.fl. (2018; 2019) visade däremot att nästan hälften av projektets elever som går i idrottsklass inte når rekommendationen 20h/vecka.

Källberg och Huuhka (2020) har i sin magisteravhandling, som är förknippad med projektet *Idrottshögstadiesförsöket*, undersökt skolans och idrottens roll hos elever med dubbelkarriär i årskurserna 7–9. Resultatet visade att eleverna upplever en hög skolidentitet redan i ung ålder. Resultatet tydde också på att idrottande elevers skolframgång är bättre än skolframgången bland elever i traditionell klass. Majoriteten av eleverna som deltog i undersökningen ansåg att skolgången var viktigare än idrottandet. Eleverna som deltog i Källberg och Huuhkas (2020) studie ansåg att projektet *Idrottshögstadiesförsöket* har varit lyckat och nödvändigt samt att en dubbelkarriär på högstadiet är till nytta då idrottarnas framtidsplaner är osäkra.

Många elever upplevde trötthet flera dagar i veckan; 64 procent år 2018 och 44 procent år 2019 (Nieminen m.fl., 2018; Nieminen m.fl., 2019). I Källberg och Huuhkas (2020) studie framgick det att skolpersonalen upplevde att elever med dubbelkarriär på högstadiet löper risk för utbränning och drop-out på grund av en stor helhetsbelastning av målmedveten idrott och skolgång. Backlund och Åkerlunds (2021) magisteravhandling, som också baserar sig på projektet *Idrottshögstadiesförsöket*, visade däremot att elever i idrottsklass har regelbundna sömnvanor men en stor andel elever upplever ändå trötthet. Resultatet visade även att pojkarna upplevde mera trötthet än flickorna under hela högstadietiden. Användningen av elektroniska apparater innan läggdags kan vara en förklaring till dålig sömnkvalitet bland ungdomar enligt Backlund och Åkerlund (2021).

2.4 Dubbelkarriärer i övriga världen

Under senaste tiden har stödet för dubbelkarriärer vuxit även internationellt. Bland annat Europeiska unionen har strategiskt valt att arbeta för att ungdomar framgångsrikt ska kunna kombinera internationell idrott och studier. EU Guidelines on Dual Careers of Athletes – Recommended Policy Action in Support of Dual Careers in High-Performance Sport (2012) är en sammanställning av EU:s riktlinjer för dubbelkarriärer. Enligt Stambulova m.fl. (2015) beskriver rapporten de lägsta tillåtna arrangemangen för dubbelkarriärer i de europeiska länderna. Stambulova m.fl. (2015) nämnde också att den Europeiska unionen vill säkerställa en viss standard för idrottarna och uppmuntra länderna till utveckling av de egna nationella riktlinjerna för dubbelkarriärer.

Stambulova m.fl. (2015) påpekade att grundidén för det svenska idrottssystemet är att alla elitidrottare ska kunna fortsätta med ett normalt liv efter idrottskarriären. Således har dubbelkarriär konceptet visat sig vara en bra lösning för att förbereda elitidrottaren för livet

efter idrottskarriären även i Sverige. Enligt Linnér m.fl. (2019) utvecklades de första modellerna för att stödja dubbelkarriärer i Sverige år 1965. Fahlström m.fl. (2015) konstaterade att de första idrottsgymnasierna grundades år 1972 och idag finns det 51 riksgymnasier och 450 nationellt godkända idrottsgymnasier i Sverige. I likhet med Finlands modell för dubbelkarriärer grundar sig även Sveriges modell på ett nätverk av olika aktörer. På samhällsnivå görs justeringar i skolans timplan för att stödja idrottare med dubbelkarriär.

I en studie av Fahlström m.fl. (2015) framgick det att 53 procent av deltagarna genomför en dubbelkarriär, det vill säga studerar vid en högskola i kombination med målinriktad idrott. Det är mera allmänt förekommande att individuella idrottare studerar vid en högskola i jämförelse med lagidrottare. I likhet med finländska undersökningar är studietakten för personer med dubbelkarriärer långsammare än för övriga studerande. På grund av det önskar idrottare mera stöd och förståelse av samhället för bland annat kraven på studiemedel.

O'Neill m.fl. (2013) hävdade att det i Australien diskuterats om en nationell trend gällande unga idrottare och dubbelkarriärer. Totalt 473 stipendium delades ut av australiska sportinstitutet år 2012 åt elitidrottare vars syfte var att nå framgång i såväl idrott som utbildning. Idrottsleverna i Australien rapporterade motsvarande utmaningar som idrottare i många andra länder, det vill säga fysiska, psykiska, sociala, ekonomiska och utbildningsmässiga utmaningar.

Vidare har Corrado m.fl. (2012) gjort en studie där det framgår att italienska och slovenska utbildningssystemet inte erbjuder flexibla möjligheter för att kombinera skolgång och målmedveten idrott samt att stödet för dubbelkarriärer är i allmänhet svagt i dessa länder. Trots det är ungdomarna i Italien och Slovenien motiverade att genomföra en dubbelkarriär.

I Europa tillämpas föreningsbaserad idrottsverksamhet, medan Nordamerika har ett universitetbaserat idrottssystem. Ryba m.fl. (2015) upplevde att det amerikanska idrottssystemet bättre möjliggör dubbelkarriärer för unga idrottare. På grund av systemets attraktiva utformning är det även vanligt att många utländska ungdomar väljer att flytta till Nordamerika för att kombinera idrott och studier på universitetsnivå. Ryba m.fl. (2015) lyfte dock fram kulturella aspekter som en ny utmaning för idrottare som flyttar utomlands.

Gatmen (2011) konstaterade ytterligare att de amerikanska universiteten erbjuder duktiga idrottare idrottsstipendium för att locka dem till sina utbildningar för att garantera fortsatta ekonomiska intäkter för universitetet. Universiteten i USA finansieras huvudsakligen genom idrottsframgångar och verksamhet i samband med exempelvis matcher. Enligt Gatmen (2011) kan den akademiska delen av dubbelkarriären bli lidande på grund en kraftig fokus på idrott och ekonomi.

2.5 Möjligheter med en dubbelkarriär

Forskning av Ryba m.fl. (2016b) och Geraniosova och Ronkainen (2015) tydde på att många idrottare med dubbelkarriär uppger sig ha positiva erfarenheter trots en mängd utmaningar. Orsakerna till positiva erfarenheter av dubbelkarriärer beror huvudsakligen på aspekter såsom finansiell trygghet, specialarrangemang, jobbmöjligheter och tillit till sin egen förmåga att hantera arbetsmängden. Dubbelkarriären ger en känsla av trygghet inför framtiden.

Enligt Geraniosova och Ronkainen (2015) fanns det flera fördelar med en dubbelkarriär. En fördel är fokus på flera än en aspekt i livet (Geraniosova & Ronkainen, 2015; Källberg & Huuhka, 2020). Stambulova m.fl. (2015) poängterade att skolan och idrotten kompletterar varandra och minskar stressnivån då tankarna växelvis kan fokuseras på någondera av karriärerna. Respektive karriärer är fördelaktiga för varandra även när det kommer till färdigheter. I Yrjöläs (2011) studie framkom det att idrottare med dubbelkarriärer upplever att färdigheter som utvecklas genom idrotten kan även tillämpas i skolsammanhang. Idrottskarriären utvecklar även disciplin för att klara av skolan samtidigt (Yrjölä, 2011).

Slutligen ger dubbelkarriären ofta bättre möjligheter att utvecklas atletiskt. Nätverket och stödet för idrottare med dubbelkarriärer är omfattande och under ständig utveckling, vilket innebär att idrottarna får professionell hjälp. Träningsläger och ökat antal träningstimmar under skoldagen medför även bättre möjligheter att göra fysiska framsteg. Eleverna i idrottsklasser eller idrottsgymnasium har också ett stöd av varandra, vilket har visat sig vara en stor fördel då eleverna kan hjälpa varandra genom att diskutera erfarenheter och mentalt sporra varandra genom det krävande schemat. (Geraniosova & Ronkainen, 2015; Olympiakomitea, 2020.)

2.6 Utmaningar med en dubbelkarriär

I en undersökning vid Jyväskyläs universitet (Ryba m.fl., 2016b) framgick det fyra centrala utmaningar i att kombinera studier och idrott. I studien deltog studerande vid universitetet som har en idrottskarriär. Den första utmaningen gällde obligatorisk närvaro under lektioner då träningar och lektioner ibland överlappar varandra. Den andra utmaningen handlade om att kunna upprätthålla studierna under tävlingssäsongen vilken är en hektisk period som kräver mycket satsning. Den tredje utmaningen gällde studiestödet och antalet stödmånader. Idrottarna har problem med att uppnå tillräcklig studieframgång för att vara berättigade till fullt studiestöd och för många löper även studiestöd tiden ut innan de examinerats. Den fjärde och sista utmaningen handlade om att idrottarna upplever det rent av omöjligt att skaffa arbetserfarenhet

under dubbelkarriären. Intressant är att idrottarna i denna studie var relativt nöjda med situationen trots flera utmaningar. (Ryba m.fl., 2016b.)

En återkommande utmaning som framkommit i flera studier är tidsbrist (bl.a. Ryba m.fl., 2017; O'Neill m.fl., 2013; Stambulova m.fl., 2015; Yrjölä, 2011). Utmaningen är den kontinuerligt stora tidsmängden som kombinationen idrott och skola kräver (Tekavc m.fl., 2015). Idrottare kämpar med att fördela tiden och energin jämlikt mellan alla uppgifter och andra aspekter som hör till livet. Nya utmaningar dyker upp när idrottarna flyttar hemifrån, exempelvis ifråga om att tvätta kläder, städa och laga mat. Idrottarna upplever att det inte heller finns tid och energi att fokusera på och prestera i samma omfattning gällande bägge karriärer. I en svensk studie (Stambulova m.fl., 2015) framkom det att idrottare med dubbelkarriär upplever att de måste välja ett prioriteringsobjekt, vilket i många fall är idrotten på grund av att det är roligare. I andra europeiska studier (Ryba m.fl., 2016a) framgick det också att ungdomar med dubbelkarriär är mera engagerade i idrotten än i skolan och upplever skolan som en påfrestning. De ansåg också att dubbelkarriären hindrar dem från att leva ett normalt liv i fråga om att ha tid för vänner och familj eftersom största delen av fritiden ägnas åt läxor (Ryba m.fl., 2017).

Att utöva idrott är inte heller gratis. Idrottare ställs inför bland annat medlemsavgifter, tävlingsavgifter, utrustning och träningsavgifter under hela karriären (O'Neill m.fl., 2013). När idrottaren är 6–15 år gammal spelar familjens finansiella stöd en stor roll (Ryba m.fl., 2016b). Senare under idrottskarriären ersätts föräldrarnas ekonomiska stöd av andra medel såsom sponsring (huvudsakligen från idrottsföreningar och nationella fonder). I Finland är det *Suomen urheilijoiden tukisäätio* som fördelar ekonomiska medel åt finländska framgångsrika idrottare som studerar på högskolenivå. Framgångsrika idrottare är ofta mera ekonomiskt stabila. I vissa fall kan för stora ekonomiska utmaningar leda till att idrottaren måste jobba för att kunna livnära sig, vilket medför en ytterligare påfrestning. (Geranosova & Ronkainen, 2015; Juura, 2018.)

2.7 Sammanfattning

Stödet för dubbelkarriärer i Finland är under ständig utveckling. Unga idrottare har idag bra möjligheter att lyckas kombinera idrott och skolgång. Stödet för dubbelkarriärer i Finland består av idrottsakademierna och idrottsakademiprogrammet som Olympiska kommittén ansvarar för. Stödet för dubbelkarriärer bör vara mest omfattande i årskurserna 7–9 och gymnasiet.

Trots flera utmaningar att lyckas kombinera idrott och skolgång finns det flera fördelar med dubbelkarriärer. Exempelvis har individerna bättre möjligheter att få ett jobb och livnära sig även efter idrottskarriären. På grund av det är det ytterst viktigt att stödet för dubbelkarriärer i Finland utvecklas så att det stödjer idrottarens behov.

Idrottarens livscykel består av flera känsliga övergångar som kräver stöd från olika parter såsom familj, vänner, lärare och tränare. Om utmaningarna blir överväldigande för idrottaren kan det resultera i avbrytning av idrottskarriären eller skolgången.

3 Skolengagemang

I detta kapitel definieras inledningsvis kommande kapitelns centrala begrepp: engagemang, motivation, stöd och drop-out. Vidare diskuteras begreppet skolengagemang och dess dimensioner. Avslutningsvis presenteras faktorer relaterade till skolengagemang.

3.1 Begreppsdefinition

3.1.1 Engagemang och motivation

Appleton m.fl. (2006) definierade engagemang som en persons aktiva medverkan i en uppgift eller aktivitet. Ytterligare beskrev Appleton m.fl. (2006) engagemang som energi i rörelse. Även Nationalencyklopedin (2020b) förklarade begreppet engagemang som en rörelse av krafter i riktning mot något mål. Ibland kan engagemanget vara för att stödja och hjälpa någon. Aktiviteten eller kraften kan enligt Berglund (2010) exempelvis beskrivas som extra insatser, hjälp, anpassningar och uppmärksammande av problem. Berglund (2010) ansåg också att begreppen engagemang och motivation kan ses som varandras synonymer.

Däremot argumenterade Appleton m.fl. (2006) och Andersson (2017) för att motivation och engagemang inte är synonymer. En individ kan vara motiverad utan att aktivt engagera sig i en aktivitet eller uppgift. Således är motivation essentiell, men inte tillräcklig för engagemang. Appleton m.fl. (2006) definierade motivation som människans inre energier i termer såsom riktning, intensitet och kvalitet. Motivationen besvarar frågan varför en individ gör något. Även Andersson (2017) ansåg att motivationen beskriver människans inre känslor, medan engagemang handlar om individens handlingar.

Enligt Nationalencyklopedin (2020d) handlar motivation om faktorer hos en individ som orsakar och styr beteenden mot mål. Motivationen kan delas in i inre och yttre motivation. Inre motivation innebär att lusten drivs av eget intresse och yttre motivation betyder att lusten drivs av attraktiva faktorer i omgivningen. (Andersson, 2017.)

3.1.2 Stöd

Begreppet stöd kan beskrivas på flera olika sätt. I denna avhandling syftar begreppet stöd på socialt stöd. Socialt stöd uppdelas ofta i emotionellt, instrumentellt och informativt stöd. Med socialt stöd avses en persons uppfattning om tillgängligheten av stöd från andra personer i dess sociala nätverk. (Kelly m.fl. 2017).

Ett tydligt exempel på socialt stöd är föräldrastöd som även denna avhandling främst kommer att fokusera på. Föräldraskapet handlar om att ta hand om sina barn, spendera tid med barnen och skapa ett förhållande till dem (Forsberg, 2011). Enligt Hornby och Blackwell (2018) har föräldrars stöd en betydelsefull inverkan på barns prestationer.

3.1.3 Drop-out

Nationalencyklopedin (2020a) beskrev drop-out som en amerikansk benämning på en elev som avbryter sin skolgång. Statistiken i Finland visade en ökning (från tidigare år) av personer som avbryter sin skolgång (FOS, 2018). Utveckling av skolengagemang hos elever uppfattas som en möjlighet att minska och förebygga drop-out (Appleton m.fl., 2006).

Drop-out kan också innebära att en individ slutar helt och hållet med idrott. Speciellt kring tonåren är det allt flera ungdomar vars fysiska aktivitet har minskat radikalt. Det har även blivit allt vanligare att ungdomar slutar med föreningsidrott. I Finland är mängden drop-outs högre än i andra länder med samma levnadsstandard. Det är dock viktigt att notera att drop-out statistiken inte alltid betyder att individen slutar fullständigt med fysisk aktivitet. Exempelvis kan idrottaren avbryta sitt engagemang i en idrottsförening men senare börja i en annan. (Aira m.fl., 2013.)

Ryba m.fl. (2017) påpekade att svårigheter med att anpassa sig till dubbelkarriären kan leda till idrottslig eller skolmässig drop-out. Drop-out problematiken är stor och därför är förebyggandet av drop-out ytterst viktigt (Finn, 1989).

3.2 Beskrivning av skolengagemang

Intresset för forskning av skolengagemang har ökat på senaste tiden. Det ses som ett sätt att dämpa drop-out, låg akademisk framgång och höga nivåer av missnöje bland studerande (Fredricks m.fl. 2004). Främjandet av skolengagemang är betydelsefullt eftersom ointresse och passivitet för skolan kan ha både kortsiktiga och långsiktiga följder för individen (Niittylahti m.fl., 2019) och samhället (Lansford m.fl. 2016). År 2017 avbröt 3,1 % av eleverna i Finland sina studier genast efter grundskolan (SVT, 2017). År 2018 bland studerande på andra stadiet i gymnasiet var siffran 3,2 % och för yrkesexamen 8,7 % (FOS, 2018). Drop-out statistiken för universitetsstuderande i Finland var 5,9 % och 7,1 % för yrkeshögskolestuderande (FOS, 2018).

Forskare har antytt att skolengagemang är avgörande för framgång i skolan (Wang & Eccless, 2013) och för att individen inte ska bli utesluten från samhället (Archambault m.fl., 2009). Starkt skolengagemang är förknippat med bra vitsord och stor närvaro, vilket även tyder

på att eleverna framgångsrikt kommer att slutföra sin utbildning (Klem & Connell, 2004), medan svagt skolengagemang har ett samband med sämre fysisk och mental hälsa samt felanvändning av rusmedel (Conner & Pope, 2013).

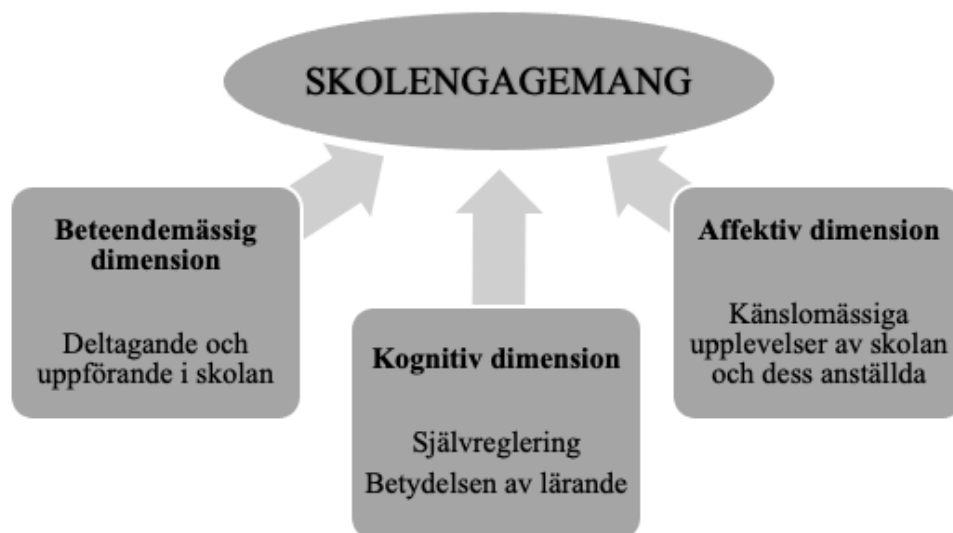
Begreppet skolengagemang syftar på elevens vilja att engagera sig och delta i skolverksamheten (Appleton m.fl., 2006). Med hjälp av engagemang är det möjligt att förstå och påverka faktorer som har en inverkan på lärande och drop-out från skolan (Appleton m.fl., 2016). Skolengagemang är ett mångdimensionellt begrepp som baserar sig på flera olika komponenter. Forskare har genom tiderna försökt skapa olika modellerna för att mäta och illustrera skolengagemang men de har aldrig kommit fram till en fullkomligt gemensam uppfattning. Finns (1989) modell baserade sig på två dimensioner: beteendemässiga och affektiva. Övriga tidigt utvecklade modeller för skolengagemang är oftast uppdelade i minst tre dimensioner: kognitiva, beteendemässiga och affektiva (jfr Appleton m.fl., 2006; Fredricks m.fl., 2004). Den kognitiva dimensionen beskriver självförtroende, lärandemål och investering i lärande, medan den beteendemässiga dimensionen karakteriserar positivt beteende, ansträngning och delaktighet i skolverksamheten. Den tredje dimensionen, affektiva dimensionen, innebär intresse för skolan, tillhörighet i skolan och positiv inställning till lärande.

Utgående från tidigare modeller har Appleton m.fl. (2006) utvecklat en egen modell för undersökning av skolengagemang. Modellen av Appletons m.fl. (2006) var en utvidgad version av de tidigare och bestod av fyra dimensioner: akademisk, beteendemässig, kognitiv och affektiv (se figur 2 nedan). Enligt Appleton m.fl. (2006) måste skolengagemang förstås ur ett multidimensionellt perspektiv och forskarna hävdade att tidigare forskning främst har fokuserat på de akademiska och beteendemässiga dimensionerna. I den typen av forskning har främst lärares och föräldrars upplevelser framgått. De kognitiva och affektiva dimensionerna möjliggjorde däremot undersökning av elevernas inre upplevelser. Det finns ett samband mellan positiva inlärningsresultat och kognitivt och affektivt engagemang och därför bör dessa undersökas mera och inkluderas i modeller för skolengagemang. (Appleton m.fl., 2006.) Fredricks m.fl. (2004) påpekade dock att valet av dimensioner för forskningen bör ta elevens ålder i beaktande eftersom yngre elevs förmåga att bedöma sig själva inte nödvändigtvis är tillräckligt utvecklad.

På grund av att datainsamlingsmaterialet för denna magisteravhandling baserar sig på Appletons m.fl. (2006) och Fredricks m.fl. (2004) mätinstrument kommer följande delar av kapitlet att fokusera på forskning kring dessa instrument. I figur 3 nedanför sammanfattas dimensionerna för skolengagemang.

Figur 3

Dimensioner av skolengagemang (baserat på Appleton m.fl., 2006; Fredricks m.fl., 2004)

3.2.1 Beteendemässigt engagemang

Den beteendemässiga dimensionen bygger på elevens deltagande och uppförande i skolan (Appleton m.fl., 2006). Således illustrerar denna dimension elevens engagemang i skolverksamheten både akademiskt och socialt (Fredricks m.fl., 2004). Det kan handla om hur väl eleverna följer skolans regler och klassrummets normer och således undviker konflikter (Fredricks m.fl., 2004). Närvaro i skolan, frivilligt deltagande under lektioner, deltagande i fritidsaktiviteter och uteslutning är också aspekter som undersöks inom denna dimension (Appleton m.fl., 2006). Frivilligt deltagande kan innebära att eleven ställer frågor och bidrar till klassdiskussioner. Även deltagande i elevråd och skolans idrottslag kan ses som starkt beteendemässigt engagemang. Det beteendemässiga engagemanget ses som en central aktör för akademisk framgång och förebyggandet av exkludering. (Fredricks m.fl., 2004.)

En del forskare uppfattade den akademiska delen av den beteendemässiga dimensionen som en egen dimension (Appleton m.fl., 2006). I modeller för skolengagemang med fyra dimensioner syftar den akademiska dimensionen på tid för skoluppgifter och läxor och resultatet av skolarbete (Appleton m.fl., 2006). Alltså är tid för akademisk framgång och studiepoäng för en kommande examen centralt.

3.2.2 Kognitivt engagemang

De kognitiva och affektiva dimensionerna är svårare att observera eftersom dimensionerna baserar sig på inre indikatorer hos människor (Appleton m.fl., 2006). Den kognitiva dimensionen illustrerar elevens engagemang för skolgången. Virtanen m.fl. (2018b) konstaterade att elevens självförtroende har ett signifikant samband med engagemang.

Fredricks m.fl. (2004) lyfte fram elevens vilja att investera i skolan inom denna dimension. Betydelsen av lärande för eleven nu och i framtiden samt uppnåendet av egna lärandemål är centrala indikatorer för kognitivt engagemang (Appleton m.fl., 2006). Med andra ord undersöks om eleverna tycker om skolan och ser den som betydelsefull. Elever med starkt kognitivt engagemang har en vilja att anstränga sig för att nå lärandemål, förstå komplicerade uppgifter och bemästra svåra färdigheter (Fredricks m.fl., 2004).

3.2.3 Affektivt engagemang

I olika studier används ibland olika begrepp för den affektiva dimensionen. Synonymer som används för denna dimension är exempelvis emotionell dimension eller psykologisk dimension (Appleton m.fl., 2006; Fredricks m.fl., 2004). I denna avhandling används begreppet affektiv dimension.

I den affektiva dimensionen beskrivs elevernas positiva och negativa känslor samt reaktioner för skolan och dess aktörer (Fredricks m.fl., 2004). Det affektiva engagemanget påverkar individens växelverkan och vilja att arbeta (Fredricks m.fl., 2004). Elevernas relationer till kamrater och stöd från föräldrar och lärare påverkar således elevens affektiva engagemang. Icke stöttande relationer med lärare, vänner och föräldrar försvagar elevernas självförtroende och leder eventuellt till både affektivt och beteendemässigt missnöje (Virtanen m.fl., 2018b). Elever med starkt affektivt engagemang gillar skolan och känner sig delaktiga (Appleton m.fl., 2006).

3.3 Sociala faktorer relaterade till skolengagemang

Resultatet av skolengagemang är relaterat till faktorer på individ- och samhällsnivå. Appleton m.fl. (2006) lyfte fram betydelsen av kontext för resultatet av skolengagemang. Skolengagemang antas vara ett medium mellan olika kontext och akademiska, sociala samt emotionella resultat. Föräldrar, kamrater och skolan framstår som faktorer som kan ha en inverkan på skolengagemanget och resultatet av det.

Barns skolengagemang kan förklaras till en viss del med utgångspunkt i föräldrarnas yrke, materiella förutsättningar och utbildning, men avgörande för engagemang är framförallt föräldrarnas engagemang i sina barns skolgång. Föreningen Hem och Skola (2020) påpekade att det är föräldrarnas attityd idag som spelar en roll snarare än egna tidigare skolupplevelser. Frederick m.fl. (2004) hävdade dock att det finns ett samband mellan starkt skolengagemang och hög socioekonomisk status inom familjen.

Därmed kan det konstateras att det är viktigt att stötta barn och ungdomar i deras skolarbete. Det kan innebära att hjälpa till med läxor, delta i föräldramöten och sporra barnen till att vara duktiga i skolan. (Högdin, 2006.) Andra exempel på föräldraengagemang är att prata med barnet om skolan, skapa läslust, intressera sig för fritidsintressen, göra saker tillsammans och se till att barnet sover tillräckligt (Hem och Skola, 2020).

Anderssons forskning (2017) visade att elever upplever att lärare har mera tid för dem än barnens egna föräldrar har. Det finns även annan forskning som konstaterade att ett ökat föräldrastöd är nödvändigt. Virtanen m.fl. (2018a) undersökning om skolengagemang i finländska skolor avslutades med slutsatsen att föräldrar bör involveras mera i ungdomarnas skolgång. En orsak till att föräldrar inte engagerar sig kan vara bristen på kunskap hos föräldrarna i hur de kan engagera sig (Högdin, 2006). Ju mera engagerade föräldrar är i sitt barns skolgång desto mera sannolikt är det att barnet blir akademiskt framgångsrikt (Harris & Goodall, 2008). Forskning av Lansford m.fl. (2016) visade också att elever med bra familjerelationer har bättre skolresultat. Exempelvis hävdade Rautopuro och Juuti (2018) att orsaken till elevernas läslust är starkt föräldraengagemang.

Nyman och Leiponens (2020) studie om föräldraengagemang i högstadielära skolungdomar visade däremot att majoriteten av eleverna upplever att deras mammor är väldigt engagerade i deras skolgång. Andelen pappor som engagerade sig i sitt barns skolgång var lite mindre. Resultatet visade också att färre flickor i traditionella klasser diskuterade med sin pappa om skolgång jämfört med pojkar samt elever i idrottsklasser. Analyserna visade även en trend i fråga om skolklass och föräldrarnas engagemang för barnets skolgång. Nämligen eleverna i idrottsklasser upplevde föräldraengagemanget starkare än eleverna i traditionella klasser.

Barn och ungdomar uppskattar att föräldrar engagerar sig i deras skolgång. Till och med 88 % av respondenterna i en undersökning i Sverige svarade att föräldrarna hjälper dem med läxor vid behov. Generellt anser flickor att de får mindre hjälp med skolarbete än vad pojkar får. (Högdin, 2006.) Barn i Finland upplever i allmänhet att de får betydelsefullt stöd från föräldrar och kommunicerar dagligen om skolan med dem (Rautopuro & Juuti, 2018). Föräldrar

kan eventuellt ha en speciellt stor inverkan på värderingar och framtidsplaner då barnet går i nionde klass (Laihiala-Kankainen m.fl. 2010). Utbildningsstyrelsen (2014) poängterade att ett ökat föräldrastöd och samarbete mellan hem och skola behövs vid övergångarna mellan skolstadierna.

I Gngu 2014 betonas föräldrastöd och samarbetet mellan hem och skola mera än någonsin tidigare (Utbildningsstyrelsen, 2014). Högdin (2006) påpekade att skolan och den enskilda läraren har som uppgift att fortlöpande kontakta föräldrar och uppmuntra dem att engagera sig i sina barns skolgång. Förening Hem och Skola i Finland (2020) arbetar för att stärka föräldrarnas roll i barnens skolgång eftersom de har en avgörande betydelse för hur barnet trivs i skolan och lär sig. Enskilda föräldrar kan också bidra till trivsel och delaktighet för alla elever i klassen genom att ordna gemensamma aktiviteter (Hem och Skola, 2020).

Det är dock viktigt att notera att föräldraengagemang skall vara positivt och stödja barnet ur alla synvinklar. Påfrestning från föräldrar kan påverka barn och ungdomar negativt. Press kan ge positiva effekter såsom skolframgång men samtidigt kan för stor press påverka individens inre negativt. Negativa konsekvenser av press kan vara bland annat lägre självförtroende, ökat misslyckande och mentala effekter såsom stress, ångest och depression (Atmaca & Ozen, 2019.)

Undersökningar har visat att stöd från lärare har även en framstående påverkan på elevens beteendemässiga, affektiva och kognitiva engagemang (Fredricks m.fl., 2004). I klasser där lärare skapar en godhjärtad och omsorgsfullt strukturerad inlärningsmiljö har eleverna sannolikt större skolengagemang (Klem & Connell, 2004). Lärare som ger svårare uppgifter och anstränger eleverna att förstå utvecklar högre kognitivt engagemang hos eleverna (Fredricks m.fl., 2004). Lägre nivåer av lärarstöd har rapporterats i lågstadiet än i högstadiet. En orsak till varför lärarstödet i grundskolan är lägre kan bero på att eleverna oftast har bara en klasslärare som kan stödja dem. (Klem & Connell, 2004.) Nolvis (2011) undersökning visade däremot att lärarstödet i finländska högstadielklasser är medelmåttigt. Medelvärde för relationen mellan lärare och elev var 2,81 av 4 (Nolvi, 2011).

Inom det affektiva engagemanget undersöks också kamraters inverkan på engagemanget. Elever vill bli accepterade av klasskamrater och känna sig delaktiga i skolan. (Fredricks m.fl., 2004). Delaktighet är en aspekt för affektivt engagemang (Appleton m.fl., 2006). Positiva kamratrelationer och acceptans verkar ha en positiv inverkan på alla dimensioner av skolengagemang men forskare har inte hittat något signifikant samband mellan stöd från kamrater och engagemang (Virtanen m.fl. 2014; Virtanen m.fl., 2018b). Elever som inte känner sig accepterade av klasskamrater har dock större sannolikhet för att utveckla lågt

beteendemässigt engagemang, exempelvis genom lågt deltagande i klassrumsdiskussioner (Fredricks m.fl., 2004). Symptom av stress och utbrändhet bland kamrater kan utveckla samma symptom hos de andra (Virtanen m.fl., 2018b). Vanttaja m.fl. (2019) konstaterade också att det kognitiva engagemanget kan påverkas negativt om skolframgång inte uppskattas i kamratkretsen.

3.4 Resultat från tidigare forskning om skolengagemang

I en finländsk undersökning (Virtanen m.fl., 2018b) framkom det att 40,6 % av eleverna som deltog i undersökning hade ett stort skolengagemang och därmed även låg skolrelaterad utbrändhet. Elevernas skolengagemang undersöktes utgående från den beteendemässiga dimensionen och den kognitiva dimensionen samt skolrelaterad utbrändhet. Virtanen m.fl. (2018b) identifierade tre profiler bland deltagarna i undersökningen: stort skolengagemang/låg skolrelaterad utbrändhet, medelmåttigt skolengagemang/medelmåttig skolrelaterad utbrändhet, och lågt skolengagemang/hög grad av skolrelaterad utbrändhet. Alltså upptäckte Virtanen m.fl. (2018b) att engagemang och utbrändhet är parallella processer, vars utveckling kan bero på liknande faktorer. Bland de elever som ansågs ha stort skolengagemang var medelvärdet (skala: 1–4) för den beteendemässiga dimensionen 3,45 och för den kognitiva dimension 3,37. Största delen av eleverna (53,9 %) uppgav att de hade ett medelmåttigt skolengagemang och en medelmåttig utbrändhet. Medelvärdena för elever med medelmåttigt skolengagemang var 2,81 (beteendemässig dimension) respektive 2,87 (kognitiv dimension). Endast 5,5 % av eleverna hade ett lågt skolengagemang och en hög grad av utbrändhet. Skolengagemang och utbrändhet har ett samband med den kognitiva och den beteendemässiga dimensionen. Det fanns även ett starkt samband mellan stort skolengagemang/låg skolrelaterad utbrändhet och stöd från föräldrar och lärare, goda vitsord och närvaro i skolan. (Virtanen m.fl., 2018b.)

En annan studie (Högdin, 2006) visade liknande resultat som undersökningen av Virtanen m.fl. (2018b). Största delen av eleverna engagerade sig mycket (60 %) eller väldigt mycket (26 %) i sitt skolarbete. Andelen elever som engagerade sig lite eller inte alls var betydligt högre i Högdins undersökning (2006) än i undersökningen av Virtanen m.fl. (2018b). Ungefär hälften av eleverna som deltog i undersökning upplevde trötthet inför skolarbetet och orkade således inte engagera sig så mycket som de hade önskat.

Vanttaja m.fl. (2019) studie visade att elever som har stort skolengagemang har framförallt ett starkt kognitivt engagemang, det vill säga dessa elever är mera benägna att försöka sitt bästa och arbeta med svåra uppgifter. Kognitivt engagemang spelar således en stor

roll i fråga om att förutsäga akademiska resultat (Xie m.fl., 2020). I Nolvis (2011) undersökning framkom det att finländska högstadielävers kognitiva, affektiva och beteendemässiga engagemang varierar mellan 3,03 och 3,05 på en skala från 1 till 4. Nolvias (2011) uppgav medelvärdena som relativt höga.

Skolarbete kan orsaka stress, vilket kan föreställas ha en negativ inverkan på skolengagemanget. Enligt Nolvi (2011) finns det undersökningar där högskoleelever med hög stressnivå uppvisade stort kognitivt och beteendemässigt engagemang samt hade ett positivt förhållande till skolan.

Vissa studier har visat ett samband mellan kön och skolengagemang. Connor och Pope (2013) konstaterade att kvinnor är ofta mera engagerade i skolan än män och Virtanen m.fl. (2016) konstaterade att flickor är mera affektivt och kognitivt engagerade än pojkar. Källberg och Huuhka (2020) konstaterade också att det finns könsskillnader bland elever i årskurserna 7–9, där flickorna är mera motiverade för skolgång medan pojkarna satsar mera på idrott. Däremot visade en del forskning inget samband mellan engagemang och kön (Ryan & Patricks, 2001; Virtanen m.fl., 2014). Högdins (2006) forskning tydde dock på ett samband mellan föräldrarnas engagemang och pojkarnas engagemang. Med andra ord var pojkar mera engagerade för skolan då föräldrarna visade intresse för deras skolgång. På motsvarande sätt fanns det ett signifikant samband mellan flickors skolengagemang och stöd från läraren (Högdin, 2006).

3.5 Sammanfattning

I detta kapitel beskrivs begreppet skolengagemang och faktorer relaterade till skolengagemang. Skolengagemang är ett multidimensionellt begrepp som undersöks genom tre dimensioner. Den beteendemässiga dimensionen handlar om elevens deltagande och uppträdande i skolan. Den kognitiva dimensionen beskriver elevens självreglering och tankar kring betydelsen av lärande. Den affektiva dimensionen ger en uppfattning om elevens inre känslor för skolan och relationer kopplat till skolan.

Skolengagemang är ett viktigt problemområde att undersöka eftersom svagt skolengagemang kan ha stor inverkan på individen men också för samhället. Föräldrar, läraren och kamrater kan påverka barn och ungdomars beteendemässiga, kognitiva och affektiva engagemang både positivt och negativt. Ett alltför svagt skolengagemang kan leda till skolmässig drop-out.

4 Idrottsengagemang

I det här kapitlet diskuteras inledningsvis idrottsengagemang. Sedan presenteras forskning kring motivation och övriga faktorer relaterade till idrottsengagemang såsom idrottarens egenskaper, föräldrar och tränare. Slutligen diskuteras idrottslig utbrändhet och drop-out.

4.1 Diskussion kring idrottsengagemang

Till skillnad från skolengagemang är idrottsengagemang ett forskningsområde som har undersökts i mindre utsträckning. Inom idrottsforskningen saknas det ett tydligt och enhetligt mätinstrument för att undersöka barns och ungdomars idrottsengagemang. Kuokkanen m.fl. (2021) håller dock på att skapa ett mätinstrument som liknar mätinstrumentet för skolengagemang. Det finns flera undersökningar som inledningsvis har definierat engagemang som ett multidimensionellt begrepp (affektiv, kognitiv och beteendemässig dimension) fastän få undersökningar mäter alla tre dimensioner. (Hastie m.fl., 2020.) Många undersökningar mäter endast deltagande i idrotten, det vill säga den beteendemässiga dimensionen. I denna avhandling görs ett försök till att synliggöra flera aspekter som kan ha en inverkan på idrottsengagemang. De affektiva, kognitiva och beteendemässiga dimensionerna har varit i åtanke under läsningen för att förstå begreppet idrottsengagemang ur olika synvinklar.

Liksom skolengagemang är idrottsengagemang nödvändigt för uppnåendet av mål och utveckling av fysisk kompetens och hälsa (Hastie m.fl., 2020). Idrottsengagemang kan beskrivas som mängden tid en individ spenderar på träning och deltagande i idrottsverksamhet (Côté m.fl., 2007). Passivitet och ointresse för idrottandet kan i allvarliga fall leda till drop-out. Däremot kan främjandet av engagemang hos idrottare potentiellt minska drop-out från idrottsverksamhet. Stärkandet av idrottsengagemang kan handla om att förändra idrottsmålen från att vinna till att ha kul, balansera föräldrarnas engagemang och göra det möjligt för barn och ungdomar att ansvara för sitt eget deltagande i sport. (Witt & Dagni, 2018).

Enligt Hastie m.fl. (2020) är det rimligt att förvänta sig en viss nivå av elevengagemang under gymnastiklektionerna för att eleverna skall kunna nå höga nivåer av motorisk kompetens, utöva hälsofrämjande fysisk aktivitet och lära sig grenspecifik teknik. Främjandet av idrottsengagemang bland barn och ungdomar med dubbelkarriär är också centralt. För att en idrottare skall bli framgångsrik och nå sina mål krävs det en drivkraft (Ryba m.fl., 2016b). Det är vanligt att barn och ungdomar avslutar sin idrottskarriär för att kunna studera framgångsrikt och således säkerställa jobbomöjligheter i framtiden (Lupo m.fl., 2015.) En obalans i

dubbelkarriären, det vill säga större fokus på den ena karriären är inte idealt (Stambulova m.fl., 2015). Således kan det konstateras av främjandet av idrottsengagemang och skolengagemang skall vara i balans.

Begreppet identitet syftar på individens uppfattning av sig själv (Nationalencyklopedin, 2020c). Identiteten för en idrottare kan i hög grad präglas av idrotten, vilket innebär att individens huvudsakliga fokus är idrotten (De Subijana m.fl., 2015). Faktum är att endast få idrottare blir internationellt framgångsrika och därför är det ytterst viktigt för idrottare att utveckla en multidimensionell identitet. En multidimensionell identitet innebär att individen formas av flera identiteter (t.ex. idrottare och studerande). En multidimensionell identitet är hälsosam, medan en stark identitet kan resultera i negativa konsekvenser för individen. Det finns vetenskapliga belegg för bättre framgång då individen är samtidigt engagerad åt idrott och skolgång. (Moazami-Goodarzi m.fl., 2020.) Deltagande i idrottsverksamhet har också ett samband med positiva skolresultat (Côté m.fl., 2007).

Regelbunden fysisk aktivitet har många fördelar för människans hälsa, exempelvis minskad risk för sjukdomar och övervikt samt ökad sömn- och livskvalité (Powell m.fl., 2019). Under de senaste årtiondena har det dock skett en del förändringar gällande barns och ungdomars fysiska aktivitet. En genomgående trend bland flera undersökningar (se Kokko & Martin, 2018; Aira m.fl., 2013) är att barns och ungdomar rör på sig mindre än tidigare. Endast en tredjedel av pojkarna och en fjärdedel av flickorna uppnår rekommendationen: en timme fysisk aktivitet per dag. Bland ungdomarna är andelen ännu mindre. För att förebygga drop-out och öka regelbunden fysisk aktivitet bör långvarigt idrottsengagemang främjas (Fraser-Thomas m.fl., 2008).

4.2 Motivation och idrott

Inom idrottsforskningen har termen motivation använts framom begreppet engagemang under en lång tid. Lindwall m.fl. (2019) betonade att motivation är nödvändigt för all idrott, fysisk aktivitet och träning. Motivationen berör energi, riktning, reglering och bibehållande beteende över tid. För elitidrottare är motivationen ett mycket centralt element eftersom de under sin karriär möter på en mängd motgångar. Utan en drivkraft tappar individen fokus, fart, mening och syfte. Forskning har även visat att kunskap om motivation ger ökad kontroll och bättre möjligheter för utveckling samt förändring. Således är det en stor fördel för elitidrottare att vara medvetna om hur motivationen kan byggas upp och utvecklas. Exempelvis kan motivationen

påverkas genom att skapa en miljö med förutsättningar för tillväxt och utveckling. (Lindwall m.fl., 2019.)

Även motivation i idrottssammanhang kan delas in i inre- och yttre motivation. Enligt Vallerand och Losier (1999) kan inre motivation handla om att idrottaren engagerar sig utav glädje och nöje för sig själv, medan yttre motivation innebär att någon yttre faktor såsom framgång, medaljer eller social hyllning driver idrottaren framåt.

Lindwall m.fl. (2019) ansåg att det är nödvändigt att känna till vilka förutsättningar och motiv som påverkar idrottaren för att kunna stödja hens motivation. En del idrottare motiveras av nyfikenheten och glädjen av att utvecklas, medan andra drivs av framgång och belöning. Således bör utgångspunkten alltid vara den enskilda idrottaren och hens mål.

4.3 Faktorer relaterade till idrottsengagemang

Förutom motivation uppfattas vissa egenskaper som mer fördelaktiga för positiva effekter av idrotts- och skolengagemang. De Brandt m.fl. (2017) lyfte fram följande kompetenser för en lyckad dubbelkarriär: organisering, målmedvetenhet, karriärplanering, social intelligens, hantering av mental påfrestning och adaptation. Utav egenskaperna hävdade idrottare av kvinnligt kön att de behöver utveckla hanteringen av mentala påfrestningar mera för att lyckas bättre, medan idrottare av manligt kön behövde mer hjälp med organisering och balans i dubbelkarriären. Individer av manligt kön har ofta starkare idrottsengagemang, medan individer av kvinnligt kön är mera skolmässigt engagerade (Moazami-Goodarzi m.fl., 2020). Källberg och Huuhka (2020) konstaterade dessutom att mäns idrottande har samhälleligt en högre status än kvinnors idrottande.

Geraniosova och Ronkainen (2015) lyfte ytterligare fram idrottarens personliga ansträngning som en faktor för en framgångsrik idrottskarriär. När barn och ungdomar får ansvara för sin egen idrottskarriär ökar engagemanget och drop-out blir mindre sannolikt (Witt & Dagni, 2018). Idrottaren skall kunna organisera, vara proaktiv, ansvarstagande, tidseffektiv samt ha disciplin. Ryba m.fl. (2016b) lyfte även fram uppnåendet av mål som en nödvändig förutsättning både inom idrotten och inom skolan. Således bör idrottaren kunna ställa upp realistiska mål vars uppnående påverkar dubbelkarriären positivt. Karriärsmål, egenskaper och färdigheter är aspekter som kan kopplas till den kognitiva dimensionen.

Deltagande i idrottsverksamhet medför flera potentiella utgångspunkter för stress. Några exempel på hur stress kan framkomma är genom överdriven vilja att vinna, negativa relationer till tränare och föräldrar, antisocial delaktighet och press att lyckas (Ommundsen

m.fl., 2006). Idrottsengagemanget styrs således också av individens inre känslor och relationer, vilket kan kopplas till den affektiva dimensionen.

Ryba m.fl. (2016b) lyfte fram positivt stöd från tränaren och föräldrar som betydande faktorer för framgång. Problematiska relationer till föräldrar, tränare eller kamrater kan däremot ha negativa konsekvenser för idrottskarriären (Brown m.fl., 2015). Problematiska relationer kan synas som konflikter (Brown m.fl., 2015) eller press (Ryba m.fl., 2016b). Således är en stöttande omgivning ett centralt element för utvecklingen och upprätthållandet av hälsosamma vanor (Määttä m.fl., 2014). Fahlström m.fl. (2015) ansåg att stödet skall grunda sig i en samverkan mellan barn, ledare och föräldrar.

Relationen mellan tränaren och idrottaren har en stor inverkan på talangutvecklingen med hänsyn till huruvida tränaren skapar en omgivning där utveckling är genomförbart och framgångsrikt. Det är viktigt att tränaren har en positiv inställning och har ett intresse för att utveckla träningen. Stöttande tränare kan ha en viktig inverkan på idrottskarriären i fråga om mentala processer, självkontroll, ansvarstagande och problemlösning. (Fahlström m.fl., 2015.) Idrottsmålen borde bygga på att ha roligt snarare än att vinna (Witt & Dagni, 2018). Tränare som däremot betonar social jämförelse och vinnande samt ger stor uppmärksamhet åt lagets bästa idrottare har en negativ inverkan på idrottarnas självförtroende. Dessutom har den här typen av tränare en negativ inverkan på atmosfären. Eventuella vänskapsrelationer som finns inom lagsport försvagas också. (Ommundsen m.fl., 2006.) I tidig idrottsverksamhet stärks idrottsengagemanget då alla lagmedlemmar får en chans att spela (Witt & Dagni, 2018).

Det är knappast överraskande att föräldrarna spelar en stor roll i barns och ungdomars idrottsverksamhet vid sidan om tränare (Strandbu m.fl., 2019). Många ungdomar utövar idrott till och med på grund av föräldrarnas idrottsintresse och funktion som förebilder (Fahlström m.fl., 2015). Föräldrastödet anses vara speciellt viktigt då barn börjar idrotta. Däremot upplevs föräldrarnas roll inte lika viktig under specialiseringsåren (Aarresola & Konttinen, 2012).

Föräldraengagemang i barns idrottsverksamhet kan innebära hantering av ekonomiska kostnader såsom licenser och utrustning (Aarresola & Konttinen, 2012) men även sociala kostnader såsom tid (Fahlström, m.fl., 2015). Sociala kostnader syftar på tiden föräldrar ägnar åt att stödja sitt barns idrottande, exempelvis skjuts till och från träningar eller matcher (Aarresola & Konttinen, 2012). Ett psykologiskt eller emotionellt stöd, exempelvis uppmuntran, är också betydelsefullt för barnets idrottande (Fahlström m.fl., 2015). I Finland deltar de flesta föräldrar på något sätt i sitt barns idrottande. Föräldrar deltar vanligtvis i barns idrottande genom att vara stöttande, exempelvis delta i träningar och matcher. Ett annat relativt vanligt föräldraengagemang är att följa med barnens idrottsgren exempelvis på tv. Minst

engagerade är föräldrarna genom att själva organisera sportaktiviteter för barnen. (Aarresola & Kontinen, 2012.) Nyman och Leiponen (2020) konstaterade också i sin undersökning att föräldrar engagerar sig i sina barns idrottsverksamhet mest genom att vara ett emotionellt stöd och minst i fråga om praktiska engagemang.

Nymans och Leiponens (2020) studie visade ytterligare att föräldrarna i hög grad uppmuntrar sina barn till fysisk aktivitet. Vidare tydde resultatet på att flickorna i idrottsklass upplevde att mammorna är mer emotionellt engagerade i flickornas idrottande, medan pojkarna i idrottsklass upplevde att papporna är mer emotionellt engagerade i pojkarnas idrottande. Överlag upplevde eleverna i idrottsklass i större uträkning än eleverna i traditionell klass att föräldrarna är emotionellt engagerade. I fråga om det praktiska engagemanget upplevde pojkarna i idrottsklass i högre grad än eleverna i traditionell klass att föräldrarna är praktiskt engagerade.

Föräldrastödet kan innebära många fördelar men även många potentiella nackdelar. En del föräldrar uppfyller sina egna idrottsliga drömmar genom sitt barn, vilket kan leda till att barnets känslor, mål och önskningar åsidosätts (Witt & Dangi, 2018). Höga förväntningar av föräldrar kan påverka barn och ungdomars självförtroende för sin egen prestationsförmåga negativt (Ommundsen m.fl., 2006), vilket ibland kan leda till att barnen slutar idrotta (Witt & Dangi, 2018). Stress, ångest och rädsla för att misslyckas och således förlora föräldrarnas respekt är några exempel på möjliga konsekvenser av press (Ommundsen m.fl., 2006). Dessutom minskar barns genuina glädje eller inre motivation för idrottsgrenen av press. För att undvika press på barn och ungdomar bör föräldrarna vara realistiska inför vad barn klarar av. (Sánchez-Oliva m.fl., 2013.) Därtill är det önskvärt att föräldraengagemang är balanserat och bidrar till en respektfull atmosfär inom idrottsverksamheten. (Witt & Dangi, 2018).

4.4 Utbrändhet och drop-out

Barn och ungdomar med dubbelkarriär har en stor risk för utbrändhet, både av idrottsliga och skolrelaterade skäl. Idrottslig utbrändhet kan uppfattas som en sammansättning av fysisk och emotionell utmattning som med andra ord kan innebära minskad prestationsförmåga och värdesättning. Idrottslig utbrändhet kan också definieras som en multidimensionell sammansättning bestående av idrottsrelaterad utmattning, cynism och känslor av otillräcklighet som idrottare. Idrottsrelaterad utmattning är till exempel kronisk trötthet. Cynism innebär en likgiltig attityd till idrott på grund av förlorat intresse. Känslor av otillräcklighet som idrottare

handlar om minskade känslor av kompetens och prestationsförmåga, det vill säga negativa utvärderingar av sig själv. (Sorkkila m.fl. 2017.)

Utbrändhet är i hög grad förknippat med drop-out, det vill säga avbrytande av idrottandet (Witt & Dangi, 2018). För att förebygga drop-out finns det skäl att konstant identifiera utbrändhetssymptom bland idrottare. Ångest, stress och ointresse för att nå de uppsatta målen är förknippat med idrottslig utbrändhet. Brist på motivation och självkänsla har ett negativt samband med utbrändhetssymptom för idrottare. Idrottslig utbrändhet kan i allvarliga fall leda till depression. (Sorkkila m.fl., 2017.)

Idrottsverksamheten i Finland är föreningsbaserad. Crane och Temple (2015) lyfte fram betydelsen av att föreningsverksamheten ska vara positiv och stödja ungdomars idrottande. Forskarna (Crane & Temple, 2015) upplever att föreningarna bör känna till orsaker till barns och ungas drop-out för att kunna upprätthålla god verksamhet och förebygga samt hämma drop-out effekten. Orsakerna till drop-out kan delas in i personliga- och mellanmännsliga skäl samt strukturella begränsningar.

Cranes och Temples (2015) forskning visade att den främsta personliga orsaken till drop-out är att individen inte gläds av aktiviteten, exempelvis på grund av ensidiga övningar och strikta regler. Även barns och ungdomars upplevda ångest över kritik och press från tränare och föräldrar kan orsaka drop-out. Idrottskarriären blir mera allvarlig i tonåren och omfattar utmanande övergångar. På grund av det behöver ungdomarna en stöttande omgivning för att lyckas med sin idrottskarriär (Witt & Dangi, 2018).

Crane och Temple (2015) konstaterade att många barn och ungdomar har introducerats till en idrottsgren genom sina föräldrar och tenderar att fortsätta utöva grenen på grund av tvång från föräldrarna. Att utöva en idrottsgren enbart på grund av tvång kan leda till att barnens och ungdomarnas motivation minskar. En annan vanlig orsak till barns och ungdomars drop-out är tidsbrist för fritidsaktiviteter.

En naturlig strukturell begränsning för idrottande är skador. Enligt Witt och Dangi (2018) skadas över tre miljoner unga idrottare varje år varav en del återhämtar sig, medan många tvingas avsluta sina idrottskarriärer. På grund av idrottens allvarlighet och tävlingsanda tränar många ungdomar mycket intensivt, vilket kan leda till överansträngning eller utbrändhet. Crane och Temple (2015) nämnde även brist på tid som en strukturell orsak till drop-out. Speciellt för ungdomar med dubbelkarriär är det en stor utmaning att ha tid för både studier och träning. Slutligen konstaterade Witt och Dangi (2018) att många grenar har stora finansiella utgifter såsom utrustning, licenser, träningsläger, turneringar och kost. Således kan ekonomiska svårigheter i familjen leda till att ungdomarna tvingas sluta med idrotten.

4.5 Sammanfattning

I detta kapitel diskuterades idrottsengagemang och konsekvenser av lågt idrottsengagemang. Undersökning av idrottsengagemang är inte lika etablerat som för skolengagemang. Idrottsengagemang har tidigare beskrivits som mängden tid för träning och idrottsverksamhet men genomgången av litteratur visar att engagemanget påverkas även av faktorer såsom relationer och mål. Lågt idrottsengagemang kan ha allvarliga konsekvenser och ibland leda till drop-out. Orsaker till drop-out är bland annat minskad glädje för idrottandet, tidsbrist, skador och press.

Föräldrar har återigen en stor inverkan på hur engagerade och involverade barn och ungdomar är i idrottandet. Föräldraengagemanget kan vara ekonomiskt, socialt och emotionellt. Föräldrarna skall sträva efter att uppmuntra barnet till fysisk aktivitet och visa ett genuint intresse för barnets idrottshobby. Även tränaren spelar en stor roll för hur engagerad idrottaren är. Press och höga förväntningar från föräldrar och tränare kan leda till negativa konsekvenser för barnets idrottande.

5 Metod och genomförande

I detta kapitel presenteras inledningsvis avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Därefter beskrivs valet av metod, forskningsansats, enkät som datainsamlingsmetod och val av respondenter. Vidare beskrivs mätinstrumenten och tillvägagångssättet för bearbetning och analys av data. Avslutningsvis diskuteras undersökningens reliabilitet, validitet och etiska aspekter.

5.1 Precisering av syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka idrottande elevers skol- och idrottsengagemang under årskurserna 7–9. På grund av att tonåren är en speciell period av förändringar hos individen är det intressant att undersöka faktorer som eventuellt påverkar högstadieelevernas idrottande och skolgång. Dessutom finns det väldigt lite forskning om dubbelkarriärer i årskurserna 7–9, vilket påvisar att denna undersökning är betydelsefull. Tidigare forskning har främst undersökt dubbelkarriärer på andra stadiet eller högskolenivå. En annan unik egenskap i denna studie är att den är longitudinell det vill säga undersöker samma elever under en period på tre år. Majoriteten av tidigare studier är tvärsnittsstudier och undersöker ofta endast en dimension av skolengagemanget, medan denna undersökning bygger på flera dimensioner. Dessutom strävar jag i undersökningen efter att identifiera och kartlägga eventuella faktorer som kan förklara elevernas val av andra stadiets utbildning. Undersökningens bakgrundsvariabler är kön och valet av andra stadiets utbildning. Avhandlingen är skriven med utgångspunkt i Jan-Erik Romars och Joni Kuokkanens forskningsprojekt *Idrottshögstadiet* som är en del av Olympiska kommitténs idrottsakademiprojekt. Utgående från syftet har följande forskningsfrågor formulerats:

1. Vilka skillnader finns det bland eleverna i fråga om skolengagemang under årskurserna 7–9?
2. Vilka skillnader finns det bland eleverna i fråga om idrottsengagemang under årskurserna 7–9?
3. Vilka faktorer inom det affektiva eller kognitiva engagemanget kan eventuellt förklara elevernas val av andra stadiets utbildning?

5.2 Val av metod

Patel och Davidson (2011) konstaterade att vetenskaplig forskning kan indelas i kvalitativ och kvantitativ forskning beroende på studiens utformning. Kvalitativ forskning syftar främst på insamling och bearbetning av verbalt material, exempelvis intervjuer eller observationer. Kvalitativ forskning lämpar sig då forskaren vill undersöka, tolka och förstå individers upplevelser av något fenomen, medan kvantitativ forskning innefattar någon typ av mätning samt bearbetning av statistik. Kvantitativ forskning passar bra då forskaren vill undersöka stora grupper. Centrala frågor att besvara inom kvantitativ forskning är: var framkommer det skillnader och vilka är skillnaderna i resultatet samt hur avspeglas skillnaderna.

Viktigt att notera är dock att en studie kan innefatta flera olika metoder trots den enkla indelningen ovan. Enligt Ahrne och Svensson (2011) kan en studie som kombinerar bägge kvalitativ och kvantitativ forskning ge ett bättre och mera trovärdigt resultat. Exempelvis kan en enkät bestå av flervalsfrågor och öppna frågor, således är den studien kvantitativ med kvalitativa inslag. För att forskaren skall kunna få svar på sina forskningsfrågor bör valet av metod grunda sig på forskningens syfte och forskningsfrågor (Bell, 2006).

På grund av att denna magisteravhandling hade som syfte att undersöka en stor grupp individer under en period på tre år är metodiken av kvantitativ karaktär. Respondenterna skulle värdera sina upplevelser av skol- och idrottsengagemang på en skala från 1 till 5. Med andra ord innehöll denna undersökning en form av mätning, vilket är kännetecknade för kvantitativ forskning.

5.3 Positivismen som forskningsansats

Ovan gjordes en enkel indelning av vetenskapliga undersökningars karaktärer. Vidare finns det olika vetenskapliga forskningsansatser inom både kvantitativ och kvalitativa forskning. Patel och Davidson (2011) definierade forskningsansats som det angreppssätt forskaren valt för sin undersökning, exempelvis positivism, hermeneutik, fenomenologi, etnografi eller aktionsforskning. Många forskare är homogena gällande val av angreppssätt. För att kunna bedriva resultatrik forskning är det viktigt att känna till andra forskningsansatser, då alla ansatser inte lämpar sig för alla undersökningar.

Inom kvantitativ forskning har forskare tillämpat positivismen som forskningsansats, vilken även var angreppssättet för denna magisteravhandling. Positivismen utvecklades på 1800-talet av fransmannen August Comte som upplevde att det gick att framställa kunskap som är positiv och bildande för mänskligheten med andra ord även korrekt fakta. Kännetecknade för

positivismen är att forskarens egna uppfattningar och egenskaper inte ska påverka forskningsresultatet. Med andra ord skall två olika forskare komma fram till samma resultat inom denna forskningsansats. Ytterligare är det vanligt att företeelsen som undersöks kan mätas och framläggas i siffror. (Patel & Davidson, 2011.)

Materialet för denna magisteravhandling var färdigt insamlat genom enkäter. Enkäterna har besvarats av ungdomar, i årskurs 7–9, som kombinerar idrott och skolgång. Då materialet endast belyste förändringar i svar under tidsperioden och ungdomarna själva fyllde i enkäterna kan det antas att resultatet inte påverkades av forskaren. Således torde en annan forskare komma fram till samma resultat, och forskningsansatsen för denna magisteravhandling är därmed positivism.

5.4 Enkät som datainsamlingsmetod

Inom kvantitativ forskning är enkät en allmänt förekommande och ypperlig datainsamlingsmetod. Enkät är ett formulär som vanligtvis består av frågor eller påståenden med färdiga svarsalternativ. Formuläret besvaras av ett antal respondenter, det vill säga personer i målgruppen. En enkätundersökning kan konstrueras och genomföras på flera olika sätt, exempelvis telefonenkät, gruppenkät eller webbenkät. (Eljertsson, 2019.)

I *Idrottshögstadiet* undersökning användes webbenkäter. Webbenkäter lämpar sig bäst vid undersökningar av en avgränsad grupp som i förväg fått information om deltagandet i studien. Det är betydelsefullt att respondenterna får information om undersökningen tidigare eftersom de flesta numera undviker att klicka på okända länkar på internet. Webbenkäter underlättar även inmatning av data för analysen eftersom svaren automatiskt sparas i ett dataregister. (Eljertsson, 2019.)

Materialet som analyserats i denna avhandling bestod enbart av slutna påståenden, det vill säga påståenden med färdiga svarsalternativ av vilka respondenterna skulle välja det mest lämpliga för dem. Enkätfrågorna för denna undersökning var tydligt uppdelade i olika kategorier. Varje kategori hade som syfte att kartlägga något specifikt tema, exempelvis stöd från mamman eller pappan. I denna avhandling analyserades enbart frågorna i kategorierna skolengagemang och idrottsengagemang. Eftersom enkätsvaren för denna undersökning var färdigt insamlade har inga speciella överväganden gällande planering och konstruktion av enkäten gjorts. En fördel med färdigt insamlat material och såväl enkätfrågor är att de ofta är kvalitetsgranskade (Eljertsson, 2019).

5.5 Val av respondenter

Insamlingen av det datamaterial som analyserats i denna avhandling inleddes hösten 2017 då respondenterna gick i årskurs sju och pågick fram tills eleverna gick i årskurs nio. Alltså är *Idrottshögstadiet* en longitudinell studie, vilket innebär att samma elever svarade på enkäten under flera års tid med undantag på vissa bortfall mellan åren. Datamaterialet är en del av projektet *Idrottshögstadiet* och respondenterna som deltog i undersökningen går i 19 olika skolor i Finland. De enkäter som analyserats i denna avhandling har i årskurs 7 besvarats av 218 elever, i årskurs 8 av 209 elever och i årskurs 9 av 253 elever.

Fokuset i denna avhandling var elever med dubbelkarriär och därför har enbart svar av elever som gick i idrottsklass analyserats. Ett annat kriterium för denna undersökning var att eleverna bör ha svarat på vilken andra stadiets utbildning de valt att söka till. Nämligen i den sista enkäten i årskurs 9 fanns det ett delområde med fem påståenden som kartlade ifall eleverna hade sökt till en idrottslinje vid ett gymnasium och/eller en yrkesskola alternativt inget av dessa. Inför analysen av datamaterialet har svaren reviderats till en ny bakgrundsvariabel som kallas för *andra stadiets utbildning*. Bakgrundsvariabeln har två grupper $0 =$ *Ej sökt till gymnasium/yrkesskola med idrottslinje (allmän grupp)* och $1 =$ *Sökt till gymnasium/yrkesskola med idrottslinje (idrottsgrupp)*. Därefter infogades variabeln av andra stadiets utbildning till datamaterialet i årskurs 7 och 8. På grund av ett litet bortfall varje år har inte alla elever svarat på frågan vilken andra stadiets utbildning de valt att söka till. De elever som inte uppfyllde kriteriet uteslöts från denna undersökning. Det slutliga antalet elever som inkluderades i undersökningen kan avläsas i tabell 1.

Tabell 1

Beskrivning av antalet respondenter i respektive årskurs

	<u>Årskurs 7</u>	<u>Årskurs 8</u>	<u>Årskurs 9</u>
	n = 148	n = 140	n = 185
Sökt till idrottslinje (idrottsgrupp)	68	81	117
Ej sökt till idrottslinje (allmän grupp)	80	59	68
Flickor	65	72	92
Pojkar	83	68	93

n = antal

Svar från elever som kryssat för alternativet ”annat” på frågan om vilket kön de tillhör har även uteslutits, eftersom dessa elever var väldigt få (1–3 individer per år) och skulle därför inte ha gett ett representativ resultat om vad elever som inte identifierar sig som flicka eller pojke

tycker. Dessutom hade denna grupp av respondenter kunnat orsaka stora skillnader i materialet som slutligen inte kunnat tolkas reliabla på grund av det låga antalet respondenter. Variabeln kön var kodad så att 1 innebär flicka och 2 innebär pojke. I årskurs 7 var andelen flickor 43,9 % (n = 65) och pojkar 56,1 % (n = 83). I årskurs 8 var andelen flickor 51,4 % (n = 72) och pojkar 48,6 % (n = 68). Slutligen i årskurs 9 var andelen flickor 49,7 % (n = 92) och pojkar 50,3 % (n = 93).

5.6 Mätinstrument

Elevernas skolengagemang mättes med hjälp ”Student Engagement Instrument (SEI)” (jfr Appleton m.fl., 2006; Fredricks m.fl., 2004). Mätinstrumentet är skapat för att mäta elevers affektiva, beteendemässiga och kognitiva engagemang i skolan med hjälp av 35 olika påståenden. Huvudkategorierna inom instrumentet är det affektiva och kognitiva engagemanget (Virtanen m.fl., 2018a), vilka även mättes i denna undersökning. Det affektiva engagemanget mättes genom påståenden som berörde vårdnadshavarnas stöd för elevens skolgång och lärarens och kamraternas stöd för skolgången, medan det kognitiva engagemanget mätte elevernas skolmässiga mål och betydelsen av skolarbetet.

SEI var ursprungligen skapat för att undersöka skolmiljöer men forskarna inom *Idrottshögstadiet* har gjort ett försök till att tillämpa mätinstrumentet på en idrottsmiljö (Kuokkanen m.fl., 2021). Den grundläggande strukturen för instrumentet var den samma som användes för att studera skolengagemang. Det affektiva engagemanget inom idrott mättes på samma sätt som skolengagemanget med hjälp av påståenden som berörde vårdnadshavarnas stöd för individens idrottande och tränarens och kamraternas stöd för individens idrottande, medan kognitivt engagemang inom idrott handlade om vad individen tyckte om sin idrottshobby.

I denna undersökning bestod bägge delområdena, skolengagemang och idrottsengagemang, av 18 påståenden varav 12 påståenden berörde det affektiva engagemanget och 6 påståenden handlade om kognitivt engagemang. Eleverna kunde välja mellan svarsalternativ på en skala 1–5; 1 motsvarade ”stämmer inte” och 5 motsvarade ”stämmer”. I figur 4 och 5 framgår vilka påståenden som undersökte elevernas affektiva respektive kognitiva engagemang. De påståenden som undersökte elevernas upplevelse av mammas och pappans engagemang har slagits ihop till en gemensam kategori *föräldrar*.

Figur 4

Påståenden som undersökt elevernas upplevda skolengagemang (egen översättning från finska)

Affektivt engagemang			Kognitivt engagemang	
Föräldrar	Lärare	Kamrater	Skolmässiga mål	Betydelsen av skolan
1. Om jag har problem i skolan är min mamma/pappa beredd att hjälpa mig. 2. Min mamma/pappa uppmuntrar mig att lyckas i skolan 3. Min mamma/pappa kommer gärna till skolan för att diskutera med lärarna.	1. Sammantaget är mina lärare öppna och ärliga mot mig. 2. Sammantaget behandlar min skolas vuxna eleverna väl. 3. Lärarna i min skola bryr sig om eleverna.	1. De andra eleverna tycker om mig såsom jag är. 2. De andra eleverna respekterar det jag säger. 3. De andra eleverna stödjer mig vid behov.	1. Skolgång är viktigt för att jag skall nå mina framtida mål. 2. Jag är hoppfull för framtiden, mina studier ger mig flera möjligheter för framtiden. 3. Mina studier ger mig flera möjligheter för framtiden	1. Lärande är roligt, eftersom jag utvecklas. 2. Det jag lär mig under lektionerna är viktigt för mig i framtiden. 3. Mina vitsord motsvarar mitt kunnande i skolan.

Figur 5

Påståenden som undersökt elevernas upplevda idrottsengagemang (egen översättning från finska)

Affektivt engagemang			Kognitivt engagemang	
Föräldrar	Tränare	Kamrater	Idrottsmässiga mål	Betydelsen av idrotten
1. Mamma/pappa uppmuntrar mig till att motionera eller idrotta. 2. Mamma/pappa följer med mina träningar, spel eller tävlingar. 3. Mamma/pappa diskuterar om idrott eller motion med mig.	1. Sammantaget är mina tränare öppna och ärliga mot mig. 2. Sammantaget behandlar alla vuxna i min förening idrottarna väl. 3. Föreningens tränare bryr sig om idrottarna.	1. Mina lagkamrater tycker om mig såsom jag är. 2. Mina lagkamrater respekterar det jag säger. 3. Mina lagkamrater stödjer mig vid behov.	1. Träning är viktigt för att jag skall nå mina framtida mål. 2. Jag är hoppfull för framtiden. 3. Idrotts hobbyn ger mig flera möjligheter för framtiden	1. Träning är roligt, eftersom jag utvecklas. 2. Det jag lär mig under träningar är viktigt för mig i framtiden. 3. Min tävlingsframgång motsvarar mitt kunnande.

5.7 Analys och bearbetning

Bearbetning av datamaterialet inleddes i Excel; bakgrundvariabeln andra stadiets utbildning skapades och infogades till datamaterialet i årskurs 7 och 8. Bakgrundsvariabeln hade två grupper 0 = Ej sökt till gymnasium/yrkesskola med idrottslinje (allmän grupp) och 1 = Sökt till gymnasium/yrkesskola med idrottslinje (idrotts grupp). Den andra bakgrundsvariabeln kön hade i ett tidigare skede kodats enligt 1 = flicka och 2 = pojke.

Det övriga datamaterialet det vill säga elevernas svar på olika påståenden har omarbetats till summavariabler i statistikprogrammet IBM SPSS Statistics 27 (hädanefter SPSS). Summavariablerna ger en bättre helhetsbild av de olika dimensionerna av engagemang. De svar som rör elevernas upplevelser av affektivt skolengagemang av föräldrar, både mamman och pappan, har gjorts till en gemensam summavariabel, medan påståendena som gäller elevernas upplevelser av affektivt skolengagemang av lärare och kamrater har delats upp i två olika summavariabler. Vidare har svaren för det kognitiva skolengagemanget uppdelats i två summavariabler; den ena handlade om skolmässiga mål och den andra om betydelsen av skolarbetet. De påståenden och svar som handlade om idrottsengagemang har delats in på samma sätt. Alltså en summavariabel har skapats för elevens upplevelser av mammans och pappans engagemang, en för elevens upplevelser av tränarens engagemang, en för elevens upplevelser av kamraternas engagemang, en för elevernas upplevelser av idrottsmässiga mål och en för elevernas upplevelser av betydelsen av idrottande.

Därefter gjordes deskriptiva analyser av datamaterialet i alla årskurser. Den deskriptiva dataanalysen gav en överblick av datamaterialet exempelvis gällande hur många elever som svarat på enkäten och vad summavariablernas medelvärden och standardavvikelse var.

För att besvara forskningsfråga ett och två gjordes tvåvägs variansanalyser (two-way ANOVA). Tvåvägs ANOVA-test undersöker två oberoende variablers inverkan på en beroende variabel. Med andra ord undersökte testet om det finns en signifikant skillnad mellan två grupperns medelvärden men också om det fanns en interaktionseffekt mellan grupperna (Björkqvist, 2012). En interaktionseffekt innebär att effekten för en variabel varierar för olika nivåer på den andra undersökta variabeln (Björkqvist, 2012). I denna undersökning var de oberoende variablerna *kön* och *andra stadiets utbildning*, medan alla olika summavariabler för engagemang var de beroende variablerna. Variansanalyser utfördes en årskurs åt gången. Svaret som räknades ut i variansanalyserna var ett så kallat F-värde. Ju större skillnader det framkom mellan grupperna och ju mindre skillnader det fanns inom grupperna, desto större var F. Effektstorleken (η_p^2) däremot beräknade styrkan mellan variablerna.

Forskningsfråga tre besvarades genom att utföra en logistisk regression. En traditionell linjär regression undersöker om det finns ett samband mellan en oberoende och beroende variabel. Sambandet mellan variablerna undersöks genom att en linjär funktion approximeras; den oberoende variabeln försöker förklara variationen i den beroende variabeln. Med andra ord förklarar modellen hur variationen i den beroende variabeln förändras då den oberoende variabeln ökar med en enhet. (Björkqvist, 2012; Field, 2013.)

Oftast vid linjära regressioner är den beroende variabeln av kontinuerlig karaktär. Men eftersom denna analys hade en kategorisk beroende variabel (som endast kan anta värdet 0 eller 1) var det inte optimalt att utföra en linjär regression. Istället gjordes en binär logistisk regression, vars avsikt var att approximera en logaritmerad funktion för att förklara den beroende variabeln. Tolkningen av modellen skiljde sig från en vanlig regression. En logistisk regression förklarar hur sannolikheten för ett visst utfall i beroende variabeln förändras när den oberoende variabeln ökar med en enhet. (Björkqvist, 2012; Field, 2013.)

I detta fall undersöktes hur dimensionerna av engagemang (oberoende variabel) påverkade valet av andra stadiets utbildning (beroende variabel). Den utförda logistiska regressionen försökte således förklara om någon av dimensionerna av engagemang påverkade sannolikheten för att eleverna valde en idrottsutbildning på andra stadiet.

I samband med den logistiska regressionsanalysen utförde SPSS ett antal olika test för att mäta modellens signifikans. Till att börja med, utfördes ett Omnibus-test för att utvärdera de oberoende variablernas bidrag till modellen. Omnibus-testet gav ett Chi-Square-värde (χ^2) och dess signifikans. Om Chi-Square-värdet är tillräckligt stort och signifikant, innebär det att modellen med oberoende variabler förklarar sambandet bättre än en noll-modell utan oberoende variabler.

Ytterligare utfördes ett Nagelkerke Pseudo R-square-test (R^2) för att bedöma modellens förklaringsgrad. Det vill säga hur mycket av det verkliga sambandet mellan den beroende variabeln och de oberoende variablerna som modellen fångar upp.

Slutligen angav den logiska regressionen också en odds-kvot ($\text{Exp}(B)$). Odds-kvoten visar relationen mellan hur en förändring på de oberoende variablerna förändrar sannolikheten att den beroende variabeln antar värdet 1, det vill säga att eleverna väljer en idrottsutbildning. Om odds-kvoten är under 1 innebär det att en ökning av en enhet av de oberoende variablerna minskar sannolikheten för att den beroende variabeln ska anta värdet 1. Om oddskvoten är lika med 1, har de oberoende variablerna ingen påverkan på den beroende variabeln. En oddskvot över 1 innebär att då de oberoende variablerna ökar med en enhet ökar sannolikheten för att den beroende variabeln antar värdet 1.

5.8 Validitet, reliabilitet och etiska aspekter

Enligt Bell (2006) var det tidigare möjligt att genomföra en undersökning utan ett tillstånd eller med ett informellt tillstånd från till exempel skolans rektor. I likhet med övrig utveckling har även etiken och integriteten i samband med forskning förändrats. När en undersökning planeras

och senare genomförs är det även viktigt att granska dess reliabilitet och validitet för att undvika metodiska eller oberäkneliga fel (Eliasson, 2010).

Inom forskning handlar begreppet reliabilitet om ifall erhållna data kan reproduceras vid en annan tidpunkt eller av en annan forskare. Inom kvantitativ forskning antas det att respondenterna har ett sant värde det vill säga svarar korrekt. För att öka reliabiliteten i enkätundersökningar bör forskaren försäkra sig om att respondenterna har uppfattat syftet med undersökningen och frågorna som forskaren tänkt sig. Frågorna bör inte kunna missuppfattas. Forskaren kan utföra en pilotstudie för att försäkra sig om frågornas korrekta utformning. (Patel & Davidsson, 2011.)

Reliabiliteten i denna undersökning är hög på grund av att datamaterialet är konstruerat och insamlat av erfarna forskare. På grund av forskarens erfarenhet kan det antas att enkätfrågorna och formuleringarna är mera genomarbetade. Flera av enkätfrågorna har också sin utgångspunkt i det validerade mätinstrumentet SEI (jfr Appleton m.fl., 2006; Fredricks m.fl., 2004), vilket ökar reliabiliteten ytterligare. SEI är det mest kända instrumentet för att mäta elevers kognitiva och affektiva engagemang i skolan utifrån en självrapporteringskala (jfr Virtanen m.fl., 2018a). Påståendena som mätt elevernas engagemang har översatts till finska med hjälp av en certifierad översättare och består av en skala från 1 till 5, vilket enligt Virtanen m.fl. (2018b) är rekommenderat. Forskarna som har samlat in datamaterialet har även utfört en pilotstudie innan den egentliga undersökningen, vilket minskar sannolikheten för missuppfattningar.

Bell (2006) definierade validitet som granskning av forskningsprocessen. Validitet handlar om att forskaren bör kontinuerligt granska ifall undersökningens teorier och resultat är rimliga. Begreppen validitet och reliabilitet hänger delvis ihop. Om en undersökning saknar reliabilitet saknar den också validitet. Däremot kan en undersökning vara reliabel, det vill säga ge samma resultat vid olika tillfällen, men trots det inte svara på forskningens syfte. Att en undersökning inte ger samma resultat vid olika tillfällen kan bero på respondenterna missuppfattat frågeställningarna.

Både Bell (2006) och Patel och Davidsson (2011) poängterade att det är ytterst viktigt att all vetenskaplig forskning görs etiskt korrekt. Forskaren är skyldig att fullfölja de löften och etiska överväganden som vetenskaplig forskning ställer oavsett situation. Etiska överväganden innebär bland annat att respektera respondenternas konfidentialitet. Med andra ord skall ingen som läser undersökningen kunna identifiera respondenterna som deltar i undersökningen. Vid enkätundersökningar kan forskaren även utlova anonymitet, vilket innebär att inte ens forskaren själv kan identifiera vilket svar som avgivits av vilken respondent. Andra etiska aspekter för

vetenskaplig forskning är att alltid informera respondenterna om forskningens syfte och hur svaren kommer att redovisas. Då undersökningen är genomförd skall respondenternas svar förstöras.

I denna magisteravhandling var respondenterna fullständigt anonyma då inga namn eller annan möjlighet till identifiering framkom. Endast respondenternas kön och ID-nummer fanns tillgängliga i datamaterialet. Då respondenterna garanteras anonymitet blir även svarsprocenten högre (Ejlertsson, 2019). Respondenterna i denna undersökning har även fått ett informationsbrev med instruktioner om undersökningen och dess genomförande samt respondenternas rättigheter. Alla elever som deltog i undersökningen har fått tillstånd från sina föräldrar att delta i undersökningen.

6 Resultat

I detta kapitel presenteras undersökningens resultat. Respondenternas svar presenteras i form av text och diagram. I det första avsnittet (6.1) presenteras de resultat som hör till forskningsfråga ett och i det andra avsnittet (6.2) redovisas de resultat som hör till forskningsfråga två. I det sista avsnittet (6.3) besvaras forskningsfråga tre. Fullständiga korstabeller med signifikans värden från alla analyser finns som bilaga.

6.1 Elevernas upplevelser av sitt skolengagemang under årskurserna 7–9

För att besvara den första forskningsfrågan har ett tvåvägs ANOVA-test utförts. I resultatet av testet framkommer det att elevernas upplevda skolengagemang är i allmänhet relativt stort i årskurserna 7–9. Medelvärdet för alla elever under alla tre årskurser är betydligt högre än tre (skala: 1–5) inom alla dimensioner av skolengagemang. Det affektiva engagemanget skiljer sig inte avsevärt mellan de tre årskurserna (se tabell 2), medan det kognitiva engagemanget har ökat markant årligen. De högsta medelvärdena framkommer inom kategorierna *föräldrar* och *skolmässiga mål*, medan de lägsta medelvärdena är inom kategorin *betydelsen av skolarbete*. I kommande stycken presenteras resultaten från årskurserna 7–9 var för sig.

Tabell 2

Medelvärden för alla elevers upplevda skolengagemang under årskurserna 7–9

n	Affektivt engagemang Föräldrar		Affektivt engagemang Lärare		Affektivt engagemang Kamrater		Kognitivt engagemang Skolmässiga mål		Kognitivt engagemang Betydelsen av skolarbete		
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
Åk 7	148	4,43	0,67	3,85	0,73	4,08	0,82	4,35	0,68	3,58	0,75
Åk 8	140	4,47	0,61	3,66	0,90	4,04	0,81	4,55	0,76	3,75	0,76
Åk 9	185	4,46	0,62	3,99	0,64	4,13	0,79	4,55	0,61	3,80	0,72

n = antal observationer, M = medeltal, SD = standardavvikelse

Figurerna nedan visar en översikt över medeltalen för könen och gruppen som sökt till en idrottslinje (hädanefter idrottsgrupp) respektive gruppen som inte sökt till en idrottslinje efter grundskolan (hädanefter allmän grupp). Varje linjepar representerar en viss kategori av affektivt engagemang eller kognitivt engagemang; exempelvis visar linjerna längst till vänster resultatet från elevernas upplevda föräldraengagemang.

Variansanalyserna av skolengagemang i årskurs 7 (figur 6) visar att det finns signifikanta skillnader ($p < 0,05$) mellan könen inom den kognitiva dimensionen; *betydelsen av skolarbetet* ($F = 4,81$, $\eta_p^2 = 0,03$) och *skolmässiga mål* ($F = 7,36$, $\eta_p^2 = 0,05$). Med andra ord upplever flickorna ($M = 3,72$) i högre grad än pojkarna ($M = 3,49$) att skolarbete är betydelsefullt. De upplevda *skolmässiga målen* är även signifikant högre bland flickorna ($M = 4,51$) än pojkarna ($M = 4,22$). Medelvärden för flickor är även högre inom alla andra kategorier förutom stödet från kamrater, men dessa värden är inte signifikanta.

Figur 6

Skillnader i elevernas upplevda skolengagemang i årskurs 7

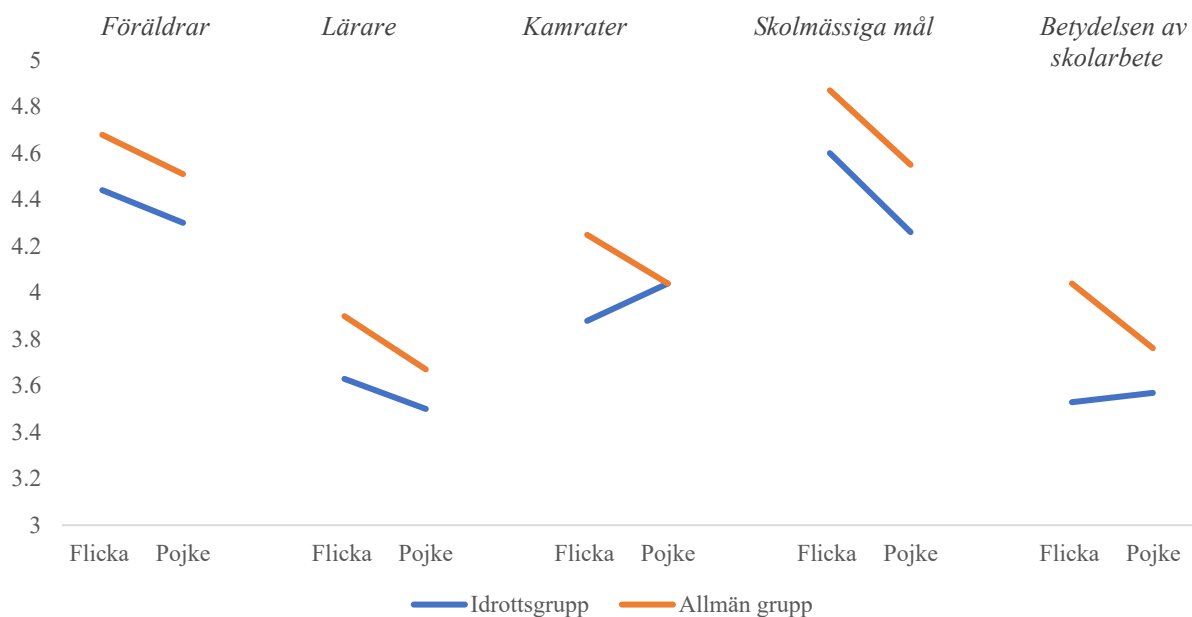
Ytterligare skiljer sig det upplevda föräldraengagemanget mellan könen ($F = 5,13$, $\eta_p^2 = 0,03$). Skillnaden är statistiskt signifikant på 5 %-nivån. Resultatet tyder på att flickornas föräldrar ($M = 4,56$) är mera engagerade än pojkarnas ($M = 4,32$).

Variansanalyserna av skolengagemang i årskurs 8 (figur 7) visar däremot en signifikant skillnad ($p < 0,05$) gällande föräldrarnas engagemang för elevernas skolgång mellan den allmänna gruppen och idrottsgruppen ($F = 4,87$, $\eta_p^2 = 0,04$). Med andra ord är det upplevda föräldrastödet högre hos den allmänna gruppen ($M = 4,60$) än hos idrottsgruppen ($M = 4,37$).

Figur 7

Skillnader i elevernas upplevda skolengagemang i årskurs 8

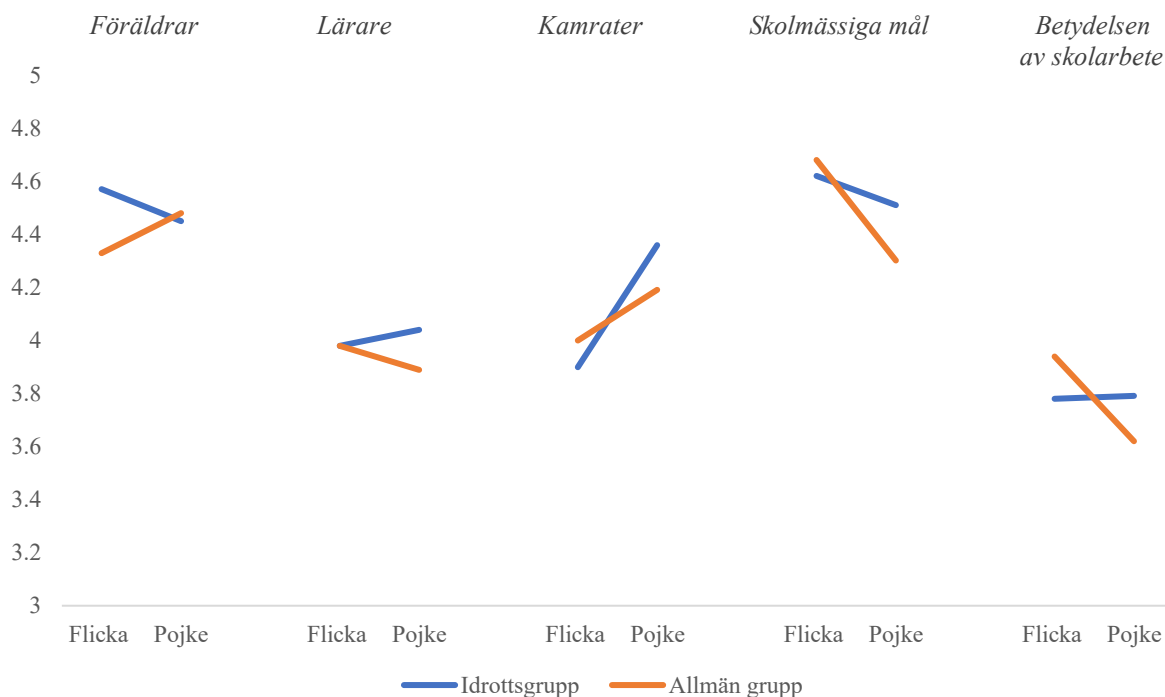
En annan signifikant skillnad ($p < 0,05$) finns inom det kognitiva skolengagemanget; kategorin *skolmässiga mål*. Svaren i kategorin *skolmässiga mål* skiljer sig signifikant både mellan könen ($F = 8,79$, $\eta_p^2 = 0,06$) och grupperna ($F = 6,17$, $\eta_p^2 = 0,04$). Flickornas medelvärden är betydligt högre ($M = 4,72$) än pojkarnas medelvärden ($M = 4,38$) i denna kategori. Den allmänna gruppen har även i denna kategori ett högre medelvärde ($M = 4,72$) än idrottsgruppen ($M = 4,43$).

Ytterligare finns det en signifikant skillnad mellan den allmänna gruppen och idrottsgruppen i fråga om *betydelsen av skolarbete* ($F = 4,44$, $\eta_p^2 = 0,03$). Den allmänna gruppen värderar *betydelsen av skolarbete* högre ($M = 3,91$) än idrottsgruppen ($M = 3,63$).

Variationsanalyserna av skolengagemang i årskurs 9 (figur 8) visar två signifikanta resultat. Den första signifikanta skillnaden ($p < 0,01$) upptäcktes i fråga om flickornas och pojkarnas upplevda stöd från *kamrater* ($F = 7,12$, $\eta_p^2 = 0,04$) och pojkarnas medelvärde ($M = 4,31$) är högre än flickornas ($M = 3,94$). Den andra signifikanta skillnaden ($p < 0,01$) framkommer mellan könen inom kategorin *skolmässiga mål* ($F = 7,21$, $\eta_p^2 = 0,04$). Till skillnad från stödet från kamrater är medelvärdet för flickorna ($M = 4,65$) högre än för pojkarna ($M = 4,44$) inom kategorin *skolmässiga mål*.

Figur 8

Skillnader i elevernas upplevda skolengagemang i årskurs 9

Genom en överblick av resultatet för skolengagemang och en jämförelse av medelvärden i årskurserna 7–9, är det möjligt att notera en tydlig trend. Nämligen, medelvärdena i årskurs 7 och 8 har förändrats markant mellan den allmänna gruppen och idrottsgruppen. I figurerna 6 och 7 är det möjligt att observera att skolengagemanget och speciellt det kognitiva engagemanget verkar ha ökat med åren för den allmänna gruppen.

6.2 Elevernas upplevelser av sitt idrottsengagemang under årskurserna 7–9

För att besvara den andra forskningsfrågan har ett tvåvägs ANOVA-test utförts. I likhet med skolengagemanget är elevernas upplevda idrottsengagemang stort i årskurserna 7–9. Genom en jämförelse mellan tabell 2 och 3 kan det dock konstateras att elevernas upplevda idrottsengagemang är en aning högre än deras upplevda skolengagemang, då medelvärdena som representerar alla elevers idrottsengagemang är markant högre än fyra (skala: 1–5).

Medelvärdena för det upplevda idrottsengagemanget är tämligen konstanta i årskurserna 7–9. Dock verkar upplevelsen av *tränarstödet* ha sjunkit successivt från årskurs 7 ($M = 4,48$) till årskurs 9 ($M = 4,33$). Vid en jämförelse av alla elever kan det även konstateras att det kognitiva engagemanget har sjunkit med åren. Dock är det betydelsefullt att notera redan nu att idrottsgruppens idrottsengagemang ökar markant med åren, medan den allmänna gruppens idrottsengagemang sjunker årligen.

Tabell 3

Medelvärden för alla elevers upplevda idrottsengagemang under årskurserna 7–9

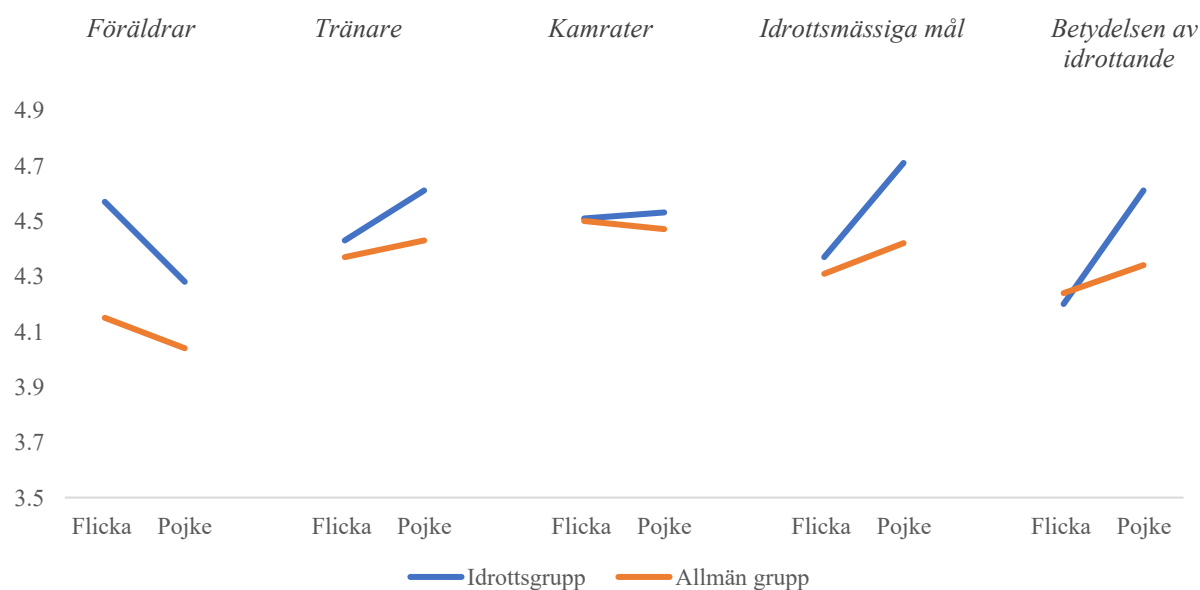
n	Affektivt engagemang Föräldrar		Affektivt engagemang Tränare		Affektivt engagemang Kamrater		Kognitivt engagemang Idrottsmässiga mål		Kognitivt engagemang Betydelsen av idrottande		
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
	Åk 7	148	4,25	0,55	4,48	0,67	4,51	0,69	4,48	0,67	4,39
Åk 8	140	4,24	0,66	4,23	0,76	4,55	0,64	4,32	0,89	4,28	0,71
Åk 9	185	4,25	0,66	4,33	0,71	4,55	0,59	4,23	0,97	4,31	0,72

n = antal observationer, M = medeltal, SD = standardavvikelse

Variansanalyserna av idrottsengagemang i årskurs 7 (figur 9) gav fyra signifikanta resultat. På 1 %-signifikansnivån finns det en markant skillnad i medelvärdet av det upplevda föräldrastödet ($F = 13,57$, $\eta_p^2 = 0,09$) mellan de elever som sökt till en idrottslinje ($M = 4,38$) och de som inte sökt till en idrottslinje efter grundskolan ($M = 4,10$). Ytterligare skiljer sig könen i fråga om upplevt föräldraengagemang ($M = 5,14$, $\eta_p^2 = 0,03$). Detta resultat är signifikant på 5 %-nivån. Resultatet tyder att flickorna ($M = 4,33$) i jämförelse med pojkarna ($M = 4,19$) får mera stöd från föräldrarna.

Figur 9

Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang i årskurs 7

Det andra signifikanta resultatet i årskurs 7 rör variabeln *idrottsmässiga mål* och bakgrundsvariabeln andra stadiets utbildning. Variansanalysen visar en signifikant skillnad (p

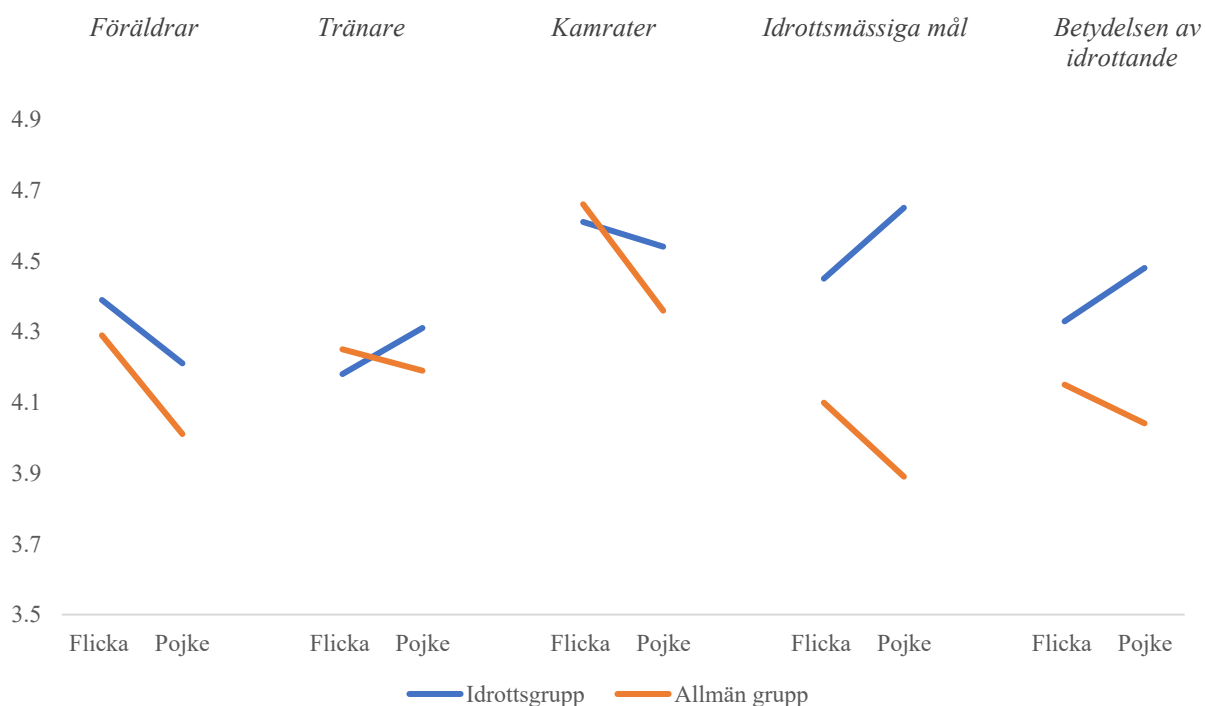
<0,05) mellan dessa medelvärden ($F = 4,18$, $\eta_p^2 = 0,03$). Idrottsgruppen har högre idrottsmässiga mål ($M = 4,60$) än den allmänna gruppen ($M = 4,33$).

Dessutom skiljer sig den upplevda *betydelsen av idrottande* mellan könen ($F = 5,37$, $\eta_p^2 = 0,04$). Skillnaden är signifikant på 5%-nivån. Resultatet indikerar att pojkarna i årskurs 7 ($M = 4,51$) upplever idrotten mera betydelsefull för framtiden än flickorna ($M = 4,23$).

I årskurs 8 (figur 10) förekommer det en statistiskt signifikant skillnad ($p < 0,05$) mellan könen ($F = 4,46$, $\eta_p^2 = 0,03$) inom kategorin *föräldrar*. Föräldrarnas intresse och stöd för flickornas idrottande ($M = 4,35$) är högre än för pojkarnas idrottande ($M = 4,13$).

Figur 10

Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang i årskurs 8

Ytterligare, i årskurs 8, upptäcktes det statistiskt signifikanta skillnader mellan idrottsgruppen och den allmänna i gruppen i fråga om det kognitiva engagemanget. I kategorin *idrottsmässiga mål* förekommer det en skillnad på 0,1 %-signifikansnivån ($F = 14,48$, $\eta_p^2 = 0,10$). Idrottsgruppens ($M = 4,55$) medelvärde är markant högre än den allmänna gruppens medelvärde ($M = 4,00$). Vidare värderar idrottsgruppen ($M = 4,41$) *betydelsen av idrottande* högre än den allmänna gruppen ($M = 4,10$). Denna skillnad är signifikant på 5 %-nivån ($F = 6,64$, $\eta_p^2 = 0,05$). Alla tre signifikanta resultat i årskurs 8 syns tydligt i figur 10.

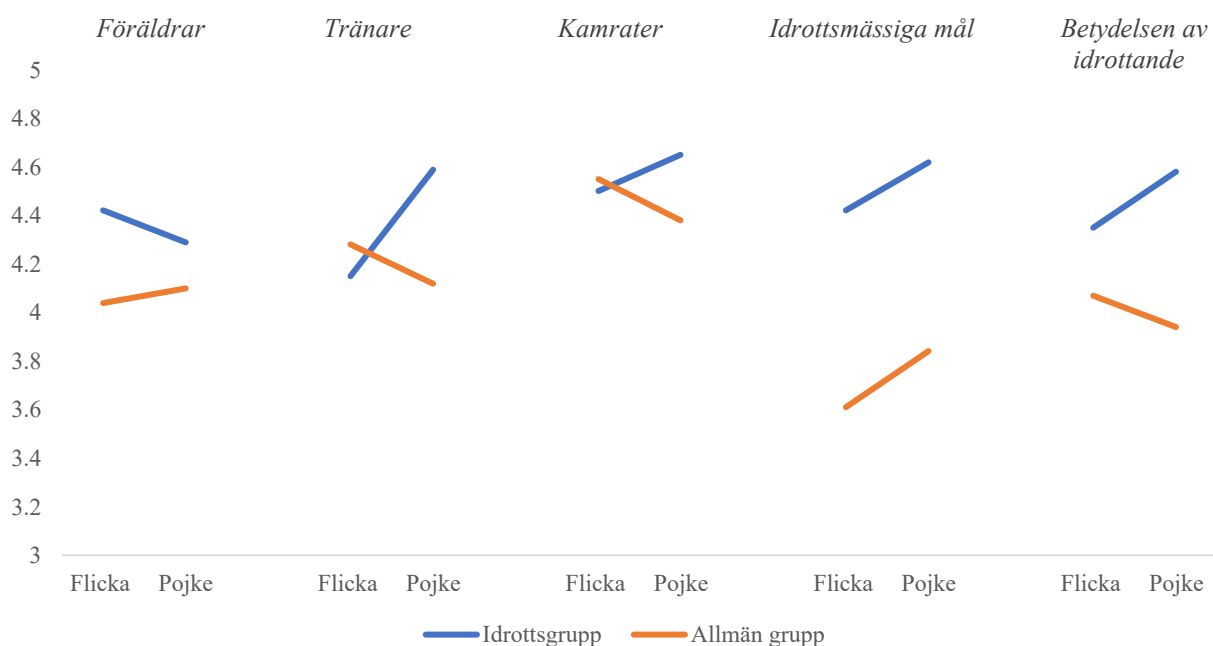
I figur 11, som representerar resultaten i årskurs 9, framkommer det fyra uppenbart signifikanta resultat. Försättningsvis finns det en signifikant skillnad ($p < 0,01$) mellan

gruppernas upplevda föräldraengagemang ($F = 7,94$, $\eta_p^2 = 0,04$). Det vill säga, idrottsgruppen ($M = 4,35$) upplever, såsom i årskurs 7 och 8, ett högre föräldraengagemang jämfört med den allmänna gruppen ($M = 4,07$).

I årskurs 9 framkommer det ytterligare två statistiskt signifikanta skillnader ($p < 0,001$) inom det kognitiva engagemanget. I bägge kategorier, *idrottsmässiga mål* ($F = 33,83$, $\eta_p^2 = 0,16$) och *betydelsen av idrottande* ($F = 18,90$, $\eta_p^2 = 0,10$), framkommer skillnaden mellan den allmänna gruppen och idrottsgruppen. I jämförelse med årskurs 8 (se figur 10) är skillnaderna i årskurs 9 betydligt större. Idrottsgruppens medelvärde för *idrottsmässiga mål* är $M = 4,53$ och medelvärdet för *betydelsen av idrottande* är $M = 4,48$, medan den allmänna gruppens medelvärde för *idrottsmässiga mål* är $M = 3,70$ och medelvärdet för *betydelsen av idrottande* är $M = 4,02$. Med andra ord är idrottsgruppens kognitiva engagemang större än den allmänna gruppens.

Figur 11

Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang i årskurs 9

Dessutom framkommer det en interaktionseffekt mellan kön och valet av andra stadiets utbildning inom kategorin *tränare* ($F = 7,75$, $\eta_p^2 = 0,02$). Interaktionseffekten är statistiskt signifikant på 1 %-nivån. Denna interaktionseffekt indikerar att effekten av variabeln andra stadiets utbildning varierar för två nivåer på variabeln kön. I tabell 11 är det möjligt att notera att medelvärdena för pojkar som sökt till en idrottslinje ($M = 4,59$) respektive inte sökt till en idrottslinje ($M = 4,12$) varierar markant. Flickornas medelvärden är mera konstanta.

Liksom inom skolengagemanget är det uppenbart att det finns en tydlig trend i fråga om elevernas upplevelser av idrottens betydelse och de idrottsmässiga målen. Nämligen, det kognitiva engagemanget sjunker årligen för den grupp som inte sökt till en idrottslinje på andra stadiets utbildning.

6.2 Faktorer som förklarar elevernas val av andra stadiets utbildning

I detta avsnitt presenteras resultaten i relation till forskningsfråga tre. För att få en uppfattning om förhållandet mellan elevernas val av andra stadiets utbildning och engagemangets dimensioner, har flertalet logistiska regressioner utförts. Regressionerna är uppdelade enligt årskurs, det vill säga en för årskurs 7, årskurs 8 och årskurs 9. Utfallet av regressionerna kan avläsas i tabell 4, 5 och 6.

Modellens reliabilitet och signifikans har mätts genom olika test. Resultatet som framgår av Omnibus-testet är att Chi-Square-värdena i årskurs 8 ($\chi^2 = 37,36$) och 9 ($\chi^2 = 40,24$) är signifikanta ($p < 0,001$). I årskurs 7 är Chi-Square-värdet inte signifikant. För årskurs 8 och 9 innebär signifikansen att modellen med oberoende variabler förklarar variansen bättre än en noll-modell utan oberoende variabler.

Värdena från Pseudo R-Square testet presenterats på raden Nagelkerke R-Square (R^2) i tabellerna. Enligt resultaten är förklaringsgraden 13 % i årskurs 7, 32 % i årskurs 8 och 27 % i årskurs 9. Förklaringsgraderna pekar på att det finns andra faktorer som inte är med i modellen som förklarar variationen i valet av andra stadiets utbildning.

I SPSS anges det även ett värde för hur många av fallen är korrekt klassificerade respektive år. Modellen klassificerade 60,8 % av fallen i årskurs 7 korrekt, liksom 74,3 % av fallen i årskurs 8 och 72,6 % av fallen i årskurs 9.

Regressionsanalyserna i årskurs 7 gav några statistiskt signifikanta resultat, vilka presenteras i tabell 4. Vad som kan avläsas i tabellen är att det idrottsmässiga engagemanget från föräldrarna har redan i årskurs 7 sannolikt en positiv effekt på valet av andra stadiets utbildning. Effekten och dess storlek kan avläsas utifrån Beta-koefficienten som är positiv ($\beta = 0,99$), och även odds-kvoten som är betydligt högre än 1 ($\text{Exp}(B) = 2,68$). Odds-kvoten anger effektstorleken. Med andra ord kommer eleverna mera sannolikt att söka till en idrottslinje på andra stadiet om föräldrarna stöder sitt barns idrottshobby. Denna effekt är statistiskt signifikant på 1 %-nivån.

Tabell 4*Olika faktorerers inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 7*

	β	SD	Årskurs 7 (n = 148)		
			Exp(B)	95 % C.I	
				Nedre	Övre
<i>Skolengagemang</i>					
AE: föräldrar	-0,14	0,34	0,87	0,45	1,68
AE: lärare	-0,20	0,29	0,82	0,47	1,44
AE: kamrater	0,16	0,25	1,169	0,72	1,894
KE: skolmässiga mål	-0,22	0,37	0,80	0,38	1,66
KE: betydelsen av skolarbete	0,33	0,32	1,39	0,74	2,61
<i>Idrottsengagemang</i>					
AE: föräldrar	0,99**	0,38	2,68	1,28	5,63
AE: tränare	0,22	0,36	1,24	0,62	2,488
AE: kamrater	-0,36	0,33	0,695	0,37	1,32
KE: idrottsmässiga mål	0,23	0,37	1,25	0,61	2,575
KE: betydelsen av idrottande	0,27	0,54	1,31	0,64	2,71
Nagelkerke R-Square (R²)			0,13		
Chi-Square (X²)			14,82		

* = Signifikant på nivån $p \leq 0,05$, ** = $p \leq 0,01$ *** = $p \leq 0,001$ n = antal, β = koefficient, SD = standardavvikelse, Exp(B) = oddskvot, C.I = konfidensintervall

AE = affektivt engagemang, KE = kognitivt engagemang

Antalet statistiskt signifikanta resultat ökade betydligt i årskurs 8. I tabell 5 framkommer det att föräldrarnas stöd för barnet i skolan har en negativ effekt ($\beta = -1,15$) på valet av andra stadiets utbildning. Om föräldrarna stöder sitt barns skolgång är det 0,32 gånger mindre sannolikt att barnet söker till en idrottslinje på andra stadiet. Denna påverkan är statistiskt signifikant på 1 %-nivån.

Vidare visar analyserna i årskurs 8 att det är 0,45 gånger mindre sannolikt att eleverna söker till en idrottslinje, om de har stora *skolmässiga mål*. Med andra ord är effektiv inom kategorin skolmässiga mål negativ ($\beta = -0,79$). Effekten är statistisk signifikant på 5 %-nivån.

En signifikant ($p < 0,05$) positiv effekt på valet av andra stadiets utbildning framkommer inom idrottsengagemanget närmare bestämt kategorin *idrottsmässiga mål* ($\beta = 0,90$). Den positiva beta koefficienten tyder på att eleverna mera sannolikt kommer att söka till en idrottslinje om de har höga *idrottsmässiga mål*. Enligt odds-kvoten är sannolikheten 2,46 gånger större.

Tabell 5*Olika faktorerers inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 8*

	Årskurs 8 (n = 140)				
	β	SD	Exp(B)	95 % C.I	
				Nedre	Övre
<i>Skolengagemang</i>					
AE: föräldrar	-1,15**	0,45	0,32	0,13	0,76
AE: lärare	0,10	0,27	1,10	0,64	1,89
AE: kamrater	-0,36	0,33	0,70	0,37	1,32
KE: skolmässiga mål	-0,79*	0,40	0,45	0,21	0,99
KE: betydelsen av skolarbete	-0,31	0,33	0,73	0,38	1,41
<i>Idrottsengagemang</i>					
AE: föräldrar	0,68	0,36	1,97	0,97	4,00
AE: tränare	-0,28	0,33	0,76	0,39	1,45
AE: kamrater	0,46	0,43	1,58	0,68	3,67
KE: idrottsmässiga mål	0,90*	0,37	2,46	1,20	5,04
KE: betydelsen av idrottande	0,31	0,43	1,36	0,59	3,14
Nagelkerke R-Square (R²)			0,32		
Chi-Square (X²)			37,36***		

* = Signifikant på nivån $p \leq 0,05$, ** = $p \leq 0,01$ *** = $p \leq 0,001$ n = antal, β = koefficient, SD = standardavvikelse, Exp(B) = oddskvot, C.I = konfidensintervall

AE = affektivt engagemang, KE = kognitivt engagemang

Oberoende variablernas inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 9 kan avläsas i tabell 6. I årskurs 9 framkommer det två statistiskt signifikanta resultat inom idrottsengagemanget. Högt upplevt föräldrastöd inom idrott har en positiv inverkan ($\beta = 0,62$) på valet av andra stadiets utbildning. Denna effekt är signifikant på 5 %-nivån och antyder att det är 1,86 gånger mera sannolikt att eleverna kommer att söka till en idrottslinje på andra stadiets utbildning om föräldrarna stödjer sitt barns idrottande.

Fortsättningsvis har höga *idrottsmässiga mål* en starkt positiv effekt ($\beta = 1,00$) på valet av andra stadiets utbildning. Resultat visar att effekten är signifikant på 1 %-nivån. Tolkningen av beta-koefficienten och odds-kvoten antyder att det är 2,72 gånger mera sannolikt att eleverna söker till en idrottslinje på andra stadiet då det upplevda engagemanget inom denna kategori är stort.

I bilaga 4 finns en grafisk representation av hur sannolikheten för att välja en idrottslinje förändras vid olika värden på de oberoende variablerna *föräldraengagemang* och *idrottsmässiga mål*. I denna undersökning kan graferna tolkas på följande sätt: hur förändras sannolikheten för att en elev väljer idrottsutbildning då ett enkätsvar inom

föräldraengagemanget går från 3 till 4. Då det är fråga om en logistisk regression är sambandet inte fullständigt linjärt. Detta innebär till exempel att en förändring från 1 till 2 kan ha större påverkan på sannolikheten än en förändring från 3 till 4.

Tabell 6

Olika faktorerers inverkan på valet av andra stadiets utbildning i årskurs 9

	Årskurs 9 (n = 185)				
	β	SD	Exp(B)	95 % C.I	
				Nedre	Övre
<i>Skolengagemang</i>					
AE: föräldrar	-0,11	0,34	0,90	0,46	1,76
AE: lärare	0,10	0,32	1,10	0,59	2,06
AE: kamrater	0,02	0,26	1,02	0,61	1,71
KE: skolmässiga mål	-0,12	0,42	0,89	0,39	2,02
KE: betydelsen av skolarbete	-0,34	0,34	0,71	0,37	1,38
<i>Idrottsengagemang</i>					
AE: föräldrar	0,62*	0,29	1,86	1,06	3,29
AE: tränare	0,04	0,35	1,04	0,52	2,08
AE: kamrater	-0,57	0,44	0,57	0,24	1,36
KE: idrottsmässiga mål	1,00***	0,29	2,72	1,54	4,82
KE: betydelsen av idrottande	0,16	0,42	1,18	0,51	2,71
Nagelkerke R-Square (R²)			0,27		
Chi-square (X²)			40,24***		

* = Signifikant på nivån $p \leq 0,05$, ** = $p \leq 0,01$ *** = $p \leq 0,001$

n = antal, β = koefficient, SD = standardavvikelse, Exp(B) = oddskvot, C.I = konfidensintervaller

AE = affektivt engagemang, KE = kognitivt engagemang

Ytterligare noterbart är att variablernas signifikans har förändrats mellan mättillfällena. En variabel som har förändrats är dimensionen för kognitivt engagemang närmare bestämt kategorin för idrottsmässiga mål. I årskurs 7 var denna koefficient mycket liten och visade inget statistiskt samband. Däremot har variabeln fått en ökad effekt och signifikans vid mättillfälle två och tre. I årskurs 8 och 9 tyder signifikansen på att det kognitiva engagemang (*idrottsmässiga mål*) har en positiv korrelation med elevernas val av andra stadiets utbildning. Denna variabel kan tolkas som att om eleverna har *idrottsmässiga mål* och en tro på sin utveckling så ökar sannolikheten för att eleven söker till en idrottslinje på andra stadiets utbildning.

En annan variabel som är signifikant både för skol- och idrottsengagemang är föräldrar. Modellen förklarar med andra ord att föräldrarna har en stark påverkan på elevens val av andra stadiets utbildning. Noterbart är att föräldrarnas effekt för valet av andra stadiets utbildning är motsatt i de båda kategorierna. Det vill säga, inom idrottsengagemanget finns det både i årskurs 7 och 9 positivt signifikanta koefficienter. Däremot inom det skolmässiga stödet, är koefficienterna negativa och endast signifikant i årskurs 8. Resultaten tyder med andra ord på att ett ökat stöd av föräldrarna i skolan minskar sannolikheten för att barnen söker vidare till en idrottslinje på andra stadiet. Däremot ökat stöd av föräldrarna inom idrotten ökar sannolikheten för att barnen söker vidare till en idrottslinje på andra stadiet.

7 Diskussion

I detta kapitel diskuteras inledningsvis undersökningsmetoden. Därefter redogörs för hur undersökningens resultat står i relation till tidigare forskning och vilka slutsatser som kan konstateras utifrån resultatet. Avslutningsvis ges förslag på fortsatt forskning.

7.1 Metoddiskussion

Utgående från undersökningens syfte och forskningsfrågor valdes kvantitativ metod som angreppssätt. Avsikten med undersökningen är att undersöka en stor grupp elevers upplevelser under tre år och därför lämpade sig kvantitativ metod bäst (jfr Patel & Davidson, 2011). Datamaterialet som har analyserats i denna avhandling är insamlat av forskare som är anknutna till projektet *Idrottshögstadiet*. Datat är insamlat genom webbenkäter. Webbenkäter möjliggör effektivare insamling, analysering och delning av data (Ejlertsson, 2019). En annan fördel med enkätundersökningar är att subjektiviteten är lägre än vid exempelvis intervjustudier. Då forskaren i mindre utsträckning har påverkat undersökningens resultat ökar dess reliabilitet. (Bell, 2006.)

En fördel med kvantitativa metoder är att de bygger på svar från en större mängd individer, vilket ökar sannolikheten för att resultatet är generaliserbart för en större population. En nackdel är dock att resultatets information blir förhållandevis ytligt. (Jacobsen, 2012.) Dessutom kan det förekomma bortfall i enkäterna, vilket gör att undersökningens validitet minskar (Ejlertsson, 2019). Utifrån elevernas svar hoppades jag att det skulle vara möjligt att uttala sig om hur idrottande elever i allmänhet upplever sin dubbelkarriär och identifiera faktorer som kan påverka idrottande elevers val av andra stadiets utbildning.

Frågeformuleringarna i de använda webbenkäterna baserar sig på ett validerat internationellt känt mätinstrument, nämligen SEI. Således är det rimligt att anta att reliabiliteten och validiteten för denna studie är hög. Påståendena är tydligt formulerade och enkla att förstå. Dessutom har *Idrottshögstadiet*s forskare på förhand genomfört en pilotstudie och informerat respondenterna om undersökningens syfte och genomförande, vilket ökar sannolikheten för att respondenterna inte har missuppfattat frågorna (jfr Patel & Davidsson, 2011). Forskarna har även tagit i beaktande etiska principer och garanterat respondenterna anonymitet, vilket kan ha ökat svarsfrekvensen betydligt (jfr Ejlertsson, 2019).

Antalet elever som svarade på enkäten anges inom parentes för varje årskurs: årskurs 7 (218), årskurs 8 (209) och årskurs 9 (253). Slutligen analyserades endast 148 svar i årskurs 7,

140 svar i årskurs 8 och 185 svar i årskurs 9. Antalet respondenter som till slut inkluderades i undersökningen minskade markant på grund av att den andra bakgrundsvariabeln *andra stadiet utbildning* förutsatte att respondenterna svarat på frågan vilken fortsatt utbildning de valt att söka till. Noterbart är att den sista datasamlingen, i årskurs 9, genomfördes efter utbrottet av Covid-19, vilket kan ha påverkat svaren och svarsfrekvensen.

Studiens reliabilitet ökar till följd av att könsfördelningen är förhållandevis jämn i alla årskurser. Andelen pojkar är högre än andelen flickor i årskurs 7 och 9, medan andelen flickor är högre än andelen pojkar i årskurs 8. Respondenter som svarat "annat" gällande frågan om kön har uteslutits från denna undersökning. Dock är det värt att notera frågan om det är etiskt korrekt att utesluta personer som inte identifierat sig som flicka eller pojke, då könsneutralitet är mycket viktigt i dagens samhälle.

Den deskriptiva statistiken av datamaterialet ger en överblick av bortfallet i undersökningens enkätsvar. Vid ett stort bortfall blir tolkningen av resultatet mer opålitlig och risken för inkorrekt generalisering ökar (Ejlertsson, 2019). I denna undersökning finns det ett antal interna bortfall. Ett internt bortfall innebär att respondenternas svar saknas på enstaka frågor (Ejlertsson, 2019). Det lägsta antalet bortfall inom de olika kategorierna var 0 % och det högsta cirka 13 %. Således kan det konstateras att det inte förekommer ett stort bortfall i denna undersökning och därför är variansanalyserna tillförlitliga.

Effektstorleken i de flesta variansanalyser är förhållandevis låg (se bilaga 1 och 2). Grundläggande regler för effektstorleken storlek är att 0,01 indikerar en låg effektstorlek, 0,06 indikerar en medelmåttlig effektstorlek och 0,14 indikerar en stor effektstorlek (Field, 2013). En låg effektstorlek tyder på att variansen mellan variablerna i datamaterialet är obetydlig och de flesta skillnader mellan respondenterna beror på andra faktorer än kön och valet av andra stadiets utbildning (jfr Field, 2013).

Regressionsmodellen klassificerade 60,8 % av fallen i årskurs 7 korrekt, liksom 74,3 % av fallen i årskurs 8 och 72,6 % av fallen i årskurs 9. Noterbart är dessutom att Nagelkerke R-Square-testet (R^2) som genomfördes i samband med den logistiska regressionen antyder att det finns andra faktorer, som inte är med i modellen, som förklarar variationen i valet av andra stadiets utbildning. I årskurs 7 är förklaringsgraden (R^2) 0,13, i årskurs 8 är $R^2 = 0,32$ och i årskurs 9 är $R^2 = 0,27$. Den tredje dimensionen som vanligtvis brukar inkluderas i modeller för skolengagemang är den beteendemässiga dimensionen (Appleton m.fl., 2006). Den beteendemässiga dimensionen undersöker elevens deltagande och uppförande i skolan, vilket kan handla om frivilligt deltagande under lektionerna och hur väl eleverna följer skolans regler (Appleton m.fl., 2006; Frederics m.fl., 2004). Därmed är det rimligt att anta att den

beteendemässiga dimensionen hade gett värdefull information om elevernas beteende i praktiken och borde därför inkluderas i undersökningen.

En ytterligare viktig notering gällande metodens reliabilitet är att svaren i årskurs 9 för den beroende variabeln (andra stadiets utbildning) används även i årskurs 7 och 8. Således kan det vara svårt att predicera ett samband för ett val som gjorts två år efter den första datainsamlingen. Chi-Square-värdena samt dess signifikans ökar årligen och är starkast i årskurs 9 då det egentliga valet av andra stadiets utbildning gjorts, vilket stärker argumentet att det är svårt att förutsäga ett samband för ett val som gjorts ett eller två år senare. Intressant är dock att Chi-Square-värdet i årskurs 8 är liksom i årskurs 9 statistiskt signifikant ($X^2 = 37,36$, $p < 0,001$), trots att eleverna inte sökt till en andra stadiets utbildning i årskurs 8. En tolkning av detta kan vara att de faktorer som verkar förklara valet av andra stadiets utbildning i årskurs 9 börjar urskiljas och bli betydande redan i årskurs 8.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka idrottande elevers skol- och idrottsengagemang under årskurs 7–9. Dessutom strävar avhandlingen efter att identifiera faktorer som kan ha en inverkan på valet av andra stadiets utbildning. Resultatdiskussionen är indelad i tre avsnitt utgående från forskningsfrågorna.

7.2.1 *Elevernas upplevelser av sitt skolengagemang under årskurserna 7–9*

Undersökningens resultat visar att idrottande högstadieelever anser sig ha ett relativt stort skolengagemang. Medelvärdet för det affektiva och det kognitiva skolengagemanget under årskurs 7–9 varierar mellan 3,5 och 4,5 på en skala från 1 till 5. Kategorin *skolmässiga mål* har de största medelvärdena, medan kategorin *betydelsen av skolan* har de lägsta medelvärdena. Slutsatsen att elevernas medelvärden för skolengagemang är höga i denna undersökning baseras på Virtanen m.fl.:s (2018b) beskrivning av stort, medelmåttigt och lågt skolengagemang. Bland högstadieeleverna i Virtanen m.fl.:s (2018b) undersökning, som ansågs ha ett stort skolengagemang, är medelvärdet (skala: 1–4) för den kognitiva dimension 3,37. Medelvärdet för kognitivt skolengagemang hos elever med medelmåttigt skolengagemang är 2,87. I Nolvis (2011) avhandling, som undersöker finländska högstadieelever, är medelvärdet för affektivt engagemang 3,05 och för kognitivt engagemang 3,04 (skala: 1–4). Skalorna i denna, Virtanens m.fl. (2018b) och Nolvis (2011) undersökning skiljer sig åt. För att skalorna skall vara jämförbara, har skalorna studerats relativt istället för nominellt. Med andra ord, har

medelvärdena omvandlats till procent i förhållande till deras skala. En potentiell förklaring till stort skolengagemang hos idrottande elever kan vara att eleverna vill säkerställa jobbmöjligheter efter en eventuell idrottskarriär. En annan förklaring kan vara att idrottare i allmänhet är målmedvetna samt har disciplin, vilket kan hjälpa dem att engagera sig även i skolan. En ytterligare orsak till stort skolengagemang kan bero på uppmuntrande från föräldrar.

Resultatet av denna avhandling tyder på att elevernas föräldrar har en betydande inverkan på elevernas skolengagemang. Medelvärdet för elevernas upplevda föräldraengagemang var över 4,4 under hela högstadietiden. Resultatet av Nymans och Leiponens (2020) undersökning visar också att elever i högstadieålder upplever att deras mammor och pappor är mycket eller relativt mycket engagerade i sina barns skolgång. Appleton m.fl. (2004) har tidigare lyft fram föräldrarna som en faktor som kan ha en inverkan på skolengagemanget. Det är inget nytt fenomen att föräldraengagemanget är avgörande för barnets skolgång och har en direkt inverkan på barnets skolframgång (jfr Harris & Goodall, 2008). Att föräldraengagemanget för barnens skolgång är stort kan bero på att samarbetet mellan hem och skola anses vara viktigt inom skolvärden idag. Finland är ett utbildningssamhälle, vilket innebär att de flesta jobb förutsätter någon form av utbildning. Således kan detta vara en annan orsak till att föräldrarna i högre grad vill stödja sina barns skolgång.

I årskurs 8 framkom det en signifikant skillnad mellan idrottsgruppen och den allmänna gruppen i fråga om föräldrarnas engagemang för sina barns skolgång. Eleverna i den allmänna gruppen värderar föräldraengagemanget betydligt högre än eleverna i idrottsgruppen. Däremot i årskurs 7 och 9 är medelvärdena för idrottsgruppen högre, men dessa resultat är inte signifikanta. Alla elever i målgruppen går i idrottklass och resultaten är därför i linje med Nymans och Leiponens (2020) undersökning som visar att elever i idrottsklass upplever högt föräldraengagemang. Att föräldraengagemanget i årskurs 8 har ökat inom den allmänna gruppen kan bero på att föräldrarna upplever att eleverna slarvar med skolan. Således kan föräldrarna ha engagerat sig mer i sina barns skolgång, vilket kan ha resulterat i att eleverna enbart valt att satsa på skolgången. Ytterligare undersökningar i denna avhandling visar nämligen att elever, vars föräldrar avsevärt stödjer barnets skolgång, är mer sannolika att söka till en traditionell klass på andra stadiets utbildning.

Ytterligare inom kategorin föräldrar finns det en statistiskt signifikant skillnad mellan pojkarna och flickorna i årskurs 7. Föräldraengagemanget upplevs markant högre bland flickorna än pojkarna. Resultatet av min forskning motstrider Högdin (2006) som konstaterar att flickor får mindre hjälp med skolarbete än pojkar. Högdins (2006) forskning undersöker

dock elever i allmänhet, medan denna studie undersöker mera specifikt elever i en idrottsklass. Olika undersökningsgrupper kan vara en förklaring till varför studierna inte är i linje med varandra. Att föräldraengagemanget i denna studie är högre bland flickorna än pojkarna kan däremot bero att flickornas skolengagemang i allmänhet är högre än pojkarnas. Således är det rimligt att anta att föräldrarna oftare stödjer och samtalar om skolan med flickorna som har ett intresse för skolan.

I denna undersökning framkommer det även könsrelaterade skillnader. Flickornas och pojkarnas medelvärden skiljer sig markant i fråga om skolmässiga mål och skolans betydelse för framtiden. Flickornas medelvärden är betydligt högre i alla tre årskurser när det gäller dessa två kategorier. Flera andra undersökningar visar på samma trend, det vill säga att flickor är mera engagerade i skolan än pojkar (se Connor & Pope, 2013; Källberg & Huuhka, 2020; Virtanen m.fl., 2016). En förklaring till att flickorna i denna undersökning är mera skolmässigt engagerade kan bero på att det förkommer en existerande social norm i samhället vilken antyder att flickor skall vara ambitiösa i skolan. En annan orsak kan vara att flickor i allmänhet är mera målmedvetna och har i ung ålder tydligare framtidsplaner än pojkar.

Resultatet av denna undersökning visar på en trend i fråga om att flickorna upplever högre lärarengagemang än pojkarna men dessa resultat var inte statistiskt signifikanta. Högdin (2006) har också hittat ett samband mellan flickors skolengagemang och lärarens stöd. Att flickor upplever ett högre engagemang från lärare beror troligtvis på att flickor är mera skolmässigt engagerade än pojkar. Flickor har således en mer aktiv relation till lärare.

I årskurs 9 framkommer det en statistiskt signifikant skillnad mellan könen i fråga om stödet från kamrater i skolan; pojkarnas medelvärde är markant högre än flickornas. På grund av att det endast framkommer en statistiskt signifikant skillnad i årskurs 9 i fråga om kamratstöd är det rimligt att anta att denna skillnad beror på slumpen. Kamrat-engagemang mäts som en del av det affektiva engagemanget. Virtanen m.fl. (2016) konstaterade att flickor upplever ett högre affektivt engagemang än pojkar. På grund av att pojkarnas resultat är endast signifikant högre inom kategorin kamrater är det även svårt att uttala sig om pojkarnas affektiva skolengagemang är högre än flickornas. Pojkar i högstadietålder har i allmänhet bättre relationer till kamrater än flickor i samma ålder, vilket kan vara en orsak till att medelvärdet i denna kategori är signifikant högre för pojkarna än flickorna.

7.2.2 Elevernas upplevelser av sitt idrottsengagemang under årskurserna 7–9

Undersökningens resultat visar också att idrottsengagemanget hos eleverna som deltagit i undersökningen är stort. Medelvärdet för det affektiva och det kognitiva idrottsengagemanget

under årskurs 7–9 varierade mellan 4,2 och 4,5 på en skala från 1 till 5. Bland alla elever har kategorin *kamrater* de största medelvärdena, medan kategorin *föräldrar* har de lägsta medelvärdena. Till skillnad från skolengagemang är idrottsengagemang ett forskningsområde som undersökts i mindre utsträckning. På grund av det finns det inga konkreta medelvärden att jämföra medelvärdena i denna undersökning med. Slutsatsen att medelvärdena för idrottsengagemang är höga baseras på att elevernas medelvärden för skolengagemang anses vara relativt höga och eftersom medelvärdena för idrottsengagemang är en aning högre än medelvärdena för skolengagemang kan det antas att elevernas idrottsengagemang är stort.

Det är inte förvånande att elevernas idrottsengagemang är stort eftersom alla elever gick, vid undersökningens datainsamling, i en idrottsklass. Således är det rimligt att anta att intresset för idrott är stort. I europeiska studier framgår det också att ungdomar med dubbelkarriär är mera engagerade i idrotten än i skolan (Ryba m.fl., 2016a). Medelvärdena för idrottsengagemang är ändå inte markant högre och därför är det rimligt att anta att eleverna har en förhållandevis god balans i sin dubbelkarriär. Målet med en dubbelkarriär är att hitta en balans mellan skolgång och idrott (Stambulova, 2015).

Resultatet av undersökningen visar att pojkarnas idrottsengagemang överlag är högre än flickornas idrottsengagemang. I årskurs 7 är bägge kategorier inom det kognitiva engagemanget signifikant högre hos pojkarna än flickorna. Dessutom är pojkarnas medelvärden högre än flickornas i årskurs 8 och 9, men skillnaden är inte signifikant. Moazami-Goodarzi m.fl. (2020) samt Källberg och Huuhka (2020) har också tidigare konstaterat att elever av manligt kön är ofta mer idrottsmässigt engagerade än elever av kvinnligt kön. Enligt Källberg och Huuhka (2020) har mäns idrottande samhälleligt en högre status än kvinnors idrottande, vilket kan vara en orsak till lägre idrottsengagemang bland flickor.

Resultatet av undersökningen visar i årskurs 7 och 8 att det finns en statistiskt signifikant skillnad mellan könen i fråga om föräldrarnas engagemang för sitt barns idrottshobby. Flickornas medelvärden är markant högre än pojkarnas i denna kategori. Ingen tidigare forskning som konstaterat skillnader mellan pojkar och flickor i fråga om föräldrastöd har hittats. Däremot visar Nymans och Leiponens (2020) undersökning att flickor i högstadieålder får mera emotionellt stöd av sin mamma, medan pojkar får mera emotionellt stöd av sin pappa. Således kan skillnaden mellan flickor och pojkar i denna undersökning bero på att flickorna har angett högre värden inom kategorin föräldrar, eftersom mammor överlag är mera engagerade än pappor (Nyman & Leiponen, 2020).

De största skillnader i fråga om föräldraengagemang framkommer mellan idrottsgruppen och den allmänna gruppen. Föräldrarna till eleverna i idrottsgruppen är mera

engagerade i sina barns idrottshobby. Det är inte förvånande att föräldrarna spelar en stor roll i barn och ungdomars idrottsverksamhet (Strandbu m.fl., 2019). Många barn och ungdomar utövar idrott tack vare att föräldrarna är aktiva idrottare (Fahlström m.fl., 2015), vilket kan vara en orsak till att idrottsgruppens föräldrar är betydligt mera engagerade.

Överraskande är att tränarstödet inte är särskilt betydande i denna undersökning. Tränarstödet har sjunkit successivt från årskurs 7 ($M = 4,48$) till årskurs 9 ($M = 4,33$). I undersökningen framkommer det endast en statistiskt signifikant skillnad inom kategorin tränare. Nämligen i årskurs 9 är medelvärdena för pojkarna i idrottsgruppen markant högre än för pojkarna i den allmänna gruppen. Enligt Fahlström m.fl. (2015) har tränaren en stor inverkan på idrottarens talangutveckling och mentala processer. Det är dock inte överraskande att medelvärdena för pojkar i idrottsgruppen är högre än för pojkarna i den allmänna gruppen. Pojkarna i idrottsgruppen har valt att fortsätta satsa på målmedveten idrott, vilket sannolikt är orsaken till att tränarrollen är mera central i dessa elevers vardag (jfr Ryba m.fl., 2016b).

Slutligen visar resultatet av undersökningen statistiskt signifikanta skillnader mellan idrottsgruppen och den allmänna gruppen i fråga om kognitivt engagemang. I årskurs 8 och 9 är medelvärdena för idrottsgruppen markant högre än den allmänna gruppens inom bägge kategorier för kognitivt engagemang; *idrottsmässiga mål* och *betydelsen av idrottande*. På grund av att forskningen kring idrottsengagemang är bristfällig är det svårt att tolka vad denna skillnad beror på. Resultatet kan bero på att idrottsengagemanget hos eleverna i den allmänna gruppen har minskat med åren, medan det skolmässiga engagemanget har ökat. Eleverna i idrottsgruppen har valt att fortsätta med målmedveten idrott på andra stadiet, medan eleverna i den allmänna gruppen har valt att avbryta satsningen. Skillnaden mellan grupperna kan därför även bero på att eleverna i idrottsgruppen har en starkare drivkraft att bli idrottsmässigt framgångsrika samt nå sina idrottsliga mål (jfr Ryba m.fl., 2016b). Det kognitiva engagemanget i denna undersökning beskriver nämligen elevernas inre upplevelser av idrottsligt självförtroende, idrottsliga mål och investering i idrottandet (jfr Appleton m.fl., 2006).

7.2.3 Faktorer som förklarar elevernas val av andra stadiets utbildning

Resultatet av denna undersökning visar att majoriteten av eleverna har ett högre idrottsengagemang än skolengagemang och andelen elever som valt att fortsätta på idrottslinje på andra stadiet är betydligt högre än andelen elever som inte sökt till en idrottslinje på andra stadiet. Att eleverna valt att söka till en traditionell klass på andra stadiet kan bero på att det valt att avbryta satsningen på idrott. Enligt Stambulova m.fl. (2015) upplever idrottare med dubbelkarriär att de måste välja att satsa på antingen skolgången eller idrotten. En kombination

av skolgång och idrott har dock flera fördelar. Källberg och Huuhka (2020) poängterar att skolan och idrotten kompletterar varandra och minskar stressnivån då tankarna växelvis kan fokuseras på någondera av karriärerna. Deltagande i idrottsverksamhet har också ett samband med positiva resultat i skolan (Côté m.fl., 2007). Faktumet att betydligt fler elever väljer att fortsätta på en idrottsklass på andra stadiet kan bero på att *Idrottshögstadiet* har varit ett lyckat projekt och eleverna uppfattar idrottsklasser som en bra möjlighet att fortsätta utvecklas atletiskt men också akademiskt. Elevernas val av andra stadiets utbildning kan också bero på föräldrarnas påverkan.

I denna undersökning framstår föräldrarna som en bidragande faktor för elevernas val av andra stadiets utbildning. Redan i årskurs 7 lyftes föräldraengagemanget som en avgörande faktor för elevernas val av andra stadiets utbildning i årskurs 9. Föräldraengagemanget är också statistiskt signifikant i årskurs 8 och årskurs 9. Med andra ord kommer eleverna mindre sannolikt söka till en idrottslinje på andra stadiet om föräldrarna aktivt stöder sitt barns skolgång. Å andra sidan om föräldrarna aktivare stöder barnets idrottshobby kommer barnet mera sannolikt att söka till en idrottslinje efter grundskolan. Laihiala-Kankainens (2010) studie visar också att föräldrarna har en stor inverkan på värderingar och framtidsplaner då barnet går i nionde klass. Press från föräldrar kan dock orsaka stress, ångest och rädsla hos barnen, vilket kan leda till att barnen gör ett val där deras egna önskningar åsidosätts (Ommundsen m.fl., 2006; Witt & Dangi, 2018). I denna studie framkommer det inga bevis för om eleverna valt att fortsätta med målmedveten idrott på grund av press från föräldrar. En del föräldrar uppfyller sina egna idrottsliga drömmar genom sina barn (Witt & Dangi, 2018), vilket kan vara en orsak till varför föräldraengagemanget framstod som en mycket avgörande faktor för elevernas val av andra stadiets utbildning.

Regressionsanalyserna i årskurs 8 visar att elevernas skolmässiga mål har en speciellt stor inverkan på elevernas val att fortsätta på en icke idrottsbaserad utbildning. Källbergs och Huuhkas (2020) undersökning visar på liknande sätt att högstadieelever i Finland upplever en hög skolidentitet redan i ung ålder. En orsak till att eleverna väljer att satsa på skolgången kan vara att de vill säkerställa jobb möjligheter i framtiden (jfr Lupo m.fl., 2015). Att eleverna enbart väljer att satsa på skolgång kan bero på den kontinuerligt stora tidsmängden som kombinationen idrott och skola kräver (jfr Tekavc m.fl., 2015).

Slutligen indikerar resultatet i årskurs 8 och 9 på att elever med höga idrottsmässiga mål kommer mera sannolikt söka till en idrottslinje på andra stadiet. I denna undersökning handlar kategorin *idrottsmässiga mål* om elevernas idrottsframgång, idrottsliga färdigheter och vilja att utvecklas idrottsmässigt i framtiden. Realistiska idrottsmässiga mål och uppnåendet av dem har

i tidigare undersökningar visat positiva effekter på idrottarnas dubbelkarriärer (Ryba m.fl., 2016b). Således är det inte överraskande att eleverna med höga idrottsmässiga mål väljer att fortsätta på idrottsbaserad utbildning. Troligtvis präglas elevernas identitet i hög grad av idrotten och därför väljer de att fortsätta satsa på målmedveten idrott.

7.3 Sammanfattande diskussion

Målsättningen med denna avhandling är att uppmärksamma och utveckla stödet för idrottande elever i årskurserna 7–9 i Finland. Forskning om dubbelkarriärer på högstadiet är sällsynta och därför är resultatet av denna undersökning värdefullt. Ryba m.fl. (2016a) konstaterade att det är i högstadieåldern som idrottarens specialiseringsperiod inleds. Ungdomsåren är i allmänhet en utmanande period och därför har *Idrottshögstadiet* varit ett bra projekt för idrottare som i en tidig ålder vill satsa på både idrott och skola. Många ungdomar avslutar sin idrottskarriär efter gymnasiet (Ryba m.fl., 2021) och därför behövs mera satsning på och kunskap om idrottande elever i årskurserna 7–9.

Resultatet av denna undersökning antyder att föräldrarna har en stor inverkan på elevernas val av andra stadiets utbildning. Med andra ord är det viktigt att se till att föräldraengagemanget är stöttande och balanserat (jfr Witt & Dagni, 2018). Några enkla sätt att öka föräldraengagemanget är genom att diskutera, uppmuntra, involvera barnen i beslut och göra saker tillsammans (jfr Aarresola & Konttinen, 2012; Fahlström, 2015; Witt & Dangi, 2018).

Elevernas engagemang gynnas också av att föräldrar, lärare, tränare och kamrater tillsammans stödjer eleverna (Appleton m.fl., 2006; Olympiakomitea, 2020). Således för att öka idrottande elevers skol- och idrottsengagemang krävs att lärare, tränare och kamrater i större utsträckning engagerar sig. Ett stödjande gemensamt nätverk möjliggör att elevernas skolgång och idrottande blir mera balanserat (jfr Olympiakomitea, 2020). Nätverket behöver samarbeta och vara flexibelt så ungdomarnas skolgång och idrottande inte blir stressfullt (jfr Virtanen m.fl., 2002).

Könsrelaterade skillnader mellan eleverna framkommer även i denna undersökning. I flera undersökningar framkommer det att flickor oftast är mera skolmässigt engagerade, medan pojkar har ett stort idrottsengagemang. Detta resultat kan uppfattas som existerande social norm som i dagens samhälle borde neutraliseras. Kunskapen kring könsrelaterade skillnader kunde utnyttjas mera, så att pojkarnas skolgång och flickornas idrottande stöttades mer. Ökat

idrottsengagemang hos flickor kunde även potentiellt öka statusen för kvinnoidrotten i samhället.

7.4 Förslag till fortsatt forskning

Som tidigare nämnt bör stödet för dubbelkarriärer i Finland utvecklas och därför är fortsatt forskning kring temat väldigt viktigt. Metoden för denna avhandlings undersökning är av kvantitativ karaktär; enkäter från en treårsperiod analyserades. Ett förslag till fortsatt forskning är att på motsatt sätt till denna avhandling analysera kvalitativa intervjuer från alla tre år för att få en djupare insikt i elevernas upplevelser av dubbelkarriär och varför de valt att fortsätta på en idrottslinje efter grundskolan eller inte. Det vore också intressant att genomföra ett större internationellt projekt och jämföra upplevelser bland elever i olika länder. Således kunde länderna eventuellt inspireras av varandra till att utveckla stödet för dubbelkarriärer.

Under skrivandet av avhandlingens teorikapitel konstaterades även att forskningen kring idrottsengagemang är relativt bristfällig i jämförelse med forskning kring skolengagemang. Ett tydligt och validerat mätinstrument för idrottsengagemang håller på att skapas (Kuokkanen m.fl., 2021). På grund av otillräcklig forskning inom området uppmuntras fortsatt forskning kring idrottsengagemang.

Inom temat dubbelkarriär finns det väldigt mycket att undersöka och framförallt från olika synvinklar. Enligt tidigare forskning är tränarrollen mycket central inom all typ av idrottsutövande. I denna avhandlings undersökning är tränarrollen mindre central. På grund av motsatta resultat i denna undersökning och tidigare forskning vore det intressant att ytterligare undersöka hur betydande tränarrollen är för idrottare. Förslagsvis kunde den fortsatta forskningen kring detta tema vara intervjuer som ger en djupare insikt i tränarrollens betydelse eller aktionsforskning som ger forskaren möjlighet att observera tränarrollen i praktiken.

8 Litteratur

Aarresola, O., & Konttinen, N. (2012). Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. *Liikunta & Tiede*, 49(6), 2935.

Adecco. (2020). *www.adecco.fi*. Hämtad den 18 juni 2020, från <https://www.adecco.fi/fi-fi/adecco-yrityksena/yhteiskuntavastuu/athlete-career-programme/>

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg J. & Kokko, S. (2013). Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä. I Valtion liikuntaneuvosto, Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? (s. 12–29) Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Andersson, H. (2017). *Möten där vi blir sedda: En studie om elevers engagemang i skolan*. Malmö: Malmö Högskola.

Appleton, J. J., Christenson, S. L., Kim, D., & Reschly, A. L. (2006). Measuring cognitive and psychological engagement: Validation of the Student Engagement Instrument. *Journal of School Psychology*, 44(5), 427–445.

Aquilina, D. (2013). A study of the relationship between elite athletes' educational development and sporting performance. *The International Journal of the History of Sport*, 30(4), 374–392.

Archambault, I., Janosz, M., Fallu, J. S., & Pagani, L. S. (2009). Student engagement and its relationship with early high school dropout. *Journal of Adolescence*, 32(3), 651–670.

Atmaca, T., & Ozen, H. (2019). Self-Esteem of High School Students: A Structural Equation Modelling Analysis. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 14(3), 422–435.

Backlund, E. & Åkerlund, H. (2021). Högstadiееlevers sömn- och kostvanor över tid. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa.

Bell, J. & Nilsson, B. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik* (4 [uppdaterade] uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Berglund, R. (2010). *Engagemang efterfrågas: Hur tre tillverkande företag söker medverkan från sina medarbetare när de inför Lean*. Geson Hylte Tryck AB: Göteborg

Björkqvist, K. (2012). *Introduktion till vetenskapsteori och forskningsmetodik för beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.

Brown, D. J., Fletcher, D., Henry, I., Borrie, A., Emmett, J., Buzza, A., & Wombwell, S. (2015). A British university case study of the transitional experiences of student-athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 78–90.

Conner, J. O., & Pope, D. C. (2013). Not just robo-students: Why full engagement matters and how schools can promote it. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(9), 1426–1442.

Corrado, L., Tessitore, A., Capranica, L., & Rauter, S. (2012). Motivation for a dual-career: Italian and Slovenian student-athletes. *Kinesiologia Slovenica*, 18(3), 47–56.

Côté, J., Strachan, L., & Fraser-Thomas, J. (2007). Participation, personal development, and performance through youth sport. *Positive youth development through sport*, 34–45.

Crane, J., & Temple, V. (2015). A systematic review of dropout from organized sport among children and youth. *European Physical Education Review*, 21(1), 114–131.

De Brandt, K., Wylleman, P., Torregrossa, M., Defruyt, S., & Van Rossem, N. (2017). Student-athletes' perceptions of four dual career competencies. *Revista de Psicología del Deporte*, 26(4), 28–33.

De Subijana, C. L., Barriopedro, M. I., & Sanz, I. (2015). Dual career motivation and athletic identity on elite athletes. *Revista de Psicología del Deporte*, 24(1), 55–57.

Ejlertsson, G. (2019). *Enkäten i praktiken: En handbok i enkätmetodik* (Fjärde upplagan.). Lund: Studentlitteratur.

- Eliasson, A. (2010). *Kvantitativ metod från början* (2. Uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- EU Expert Group. (2012). *EU Guidelines on Dual Careers of Athletes. Recommended Policy Actions in Support of Dual Careers in High-Performance Sport*. Brussels: European Commission.
- Fahlström, P. G., Gerrevall, P., Glemne, M., & Linnér, S. (2015). *Vägarna till landslaget. Om svenska elifidrottarens idrottsval och specialisering*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS: (and sex and drugs and rock 'n' roll)* (4th ed.). Los Angeles: SAGE.
- Finlands officiella statistik (FOS). (2018). Avbrott i utbildningen [e-publikation]. Hämtad 13 november, från http://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_tie_001_sv.html
- Finlandssvenska idrott. (2020). *Skolidrott*. Hämtad 15 juli 2020 från <https://idrott.fi/skolidrott/verksamhet-i-skolan/idrott-i-skolan/>
- Finn, J. D. (1989). *Withdrawing from school*. *Review of Educational Research*, 59, 117–142.
- Forsberg, L. (2011). Engagerat föräldraskap som norm och praktik. *Sociologi i dag*, 40(1–2).
- Fraser-Thomas, J., Côté, J., & Deakin, J. (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(5), 645–662.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59–109.
- Gatmen, E. J. (2011). Academic Exploitation: The Adverse Impact of College Athletics on the Educational Success of Minority Student-Athletes. *Seattle Journal of Social Justice*, 10(1), 15.
- Geraniosova, K., & Ronkainen, N. (2015). The experience of dual career through Slovak athletes' eyes. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 66(1), 53–64.

Harris, A., & Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational Research*, 50(3), 277–289.

Hastie, P. A., Stringfellow, A., Johnson, J. L., Dixon, C. E., Hollett, N., & Ward, K. (2020). Examining the concept of engagement in physical education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1–18.

Hem och skola. (2020). Skolförälder. Hämtad 15 november 2020, från <https://www.hemochskola.fi/foralder/skolforalder/>

Hornby, G., & Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: an update. *Educational Review*, 70(1), 109–119.

Härkönen, A. (2014). Kaksoisuran haasteet. I K. Mononen, K m.fl., *Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä 2014* (s. 54–55). Helsinki: KIHU

Högdin, S. (2006). Hemmets resurser. Om ungdomars upplevelse av föräldrars stöd och engagemang i deras skolgång. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 11(1), 1–19.

Juura, I. L. (2018). "Se nyt on vaan fakta, että raha mahdollistaa": Sponsorointiyhteistyön merkitys yksilöurheilijan elämässä. Jyväskylä: Jyväskylän Ylipoisto.

Kelly, M. E., Duff, H., Kelly, S., Power, J. E. M., Brennan, S., Lawlor, B. A., & Loughrey, D. G. (2017). The impact of social activities, social networks, social support and social relationships on the cognitive functioning of healthy older adults: A systematic review. *Systematic Reviews*, 6(1), 259.

Klem, A. M., & Connell, J. P. (2004). Relationships matter: Linking teacher support to student engagement and achievement. *Journal of School Health*, 74, 262–273.

Kokko, S. & Martin, L. (2018). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Hämtad 7 januari 2020, från https://www.jyu.fi/sport/vln_liitu-raportti_web_28012019-1.pdf

Kuokkanen, J., Virtanen, T., Hirvensalo, M. & Romar, J-E. (2021). (under utgivning). The reliability and validity of the sport engagement instrument in Finnish dual career context. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*.

Küttel, A. (2019). Is pursuing a Dual Career (actually) beneficial for athletes' mental health?

Källberg, C. & Huuhka, V. (2020). Dubbelkarriär för idrottande högstadiel elever. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa.

Laihiala-Kankainen, S., Kala-Arvisto, U., Kraav, I., & Raschetina, S. (2010). Ninth graders values, goals and views about learning and school. A Comparative Analysis in Three Countries: Finland, Russia, Estonia.

Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2016). A public health perspective on school dropout and adult outcomes: A prospective study of risk and protective factors from age 5 to 27 years. *Journal of Adolescent Health*, 58(6), 652–658.

Liikkuva koulu. (2020). Aktiivisempia ja viihtyisämpiä koulupäiviä. Hämtad 7 januari 2020, från <https://liikkuvakoulu.fi/liikkuvakoulu>

Lindwall, M., Stenling, A., Weman-Josefsson, K., Edler, K., Gustafsson, H., Ivarsson, A., Williams, G. (2019). *Motivation inom träning, hälsa och idrott: Ett självbestämmande perspektiv* (Upplaga 1:1.). Lund: Studentlitteratur AB.

Linnér, L., Stambulova, N. B., Lindahl, K., & Wylleman, P. (2019). Swedish university student athletes' dual career scenarios and competences. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1–16.

Lupo, C., Guidotti, F., Goncalves, C. E., Moreira, L., Doupona Topic, M., Bellardini, H., Tonkonogi, M., Colin, A & Capranica, L. (2015). Motivation towards dual career of European student-athletes. *European Journal of Sport Science*, 15(2), 151–160.

Moazami-Goodarzi, A., Sorkkila, M., Aunola, K., & Ryba, T. (2020). Antecedents and Consequences of Student-Athletes' Identity Profiles in Upper Secondary School. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 42(2), 132–142.

Määttä, S., Nuutinen, T., Ray, C., Eriksson, J. G., Weiderpass, E., & Roos, E. (2014). Vanhempien sosiaalisen tuen ja koulutustason yhteys lasten liikuntaan. *Liikunta & Tiede*, 51(6), 71–77.

Nationalencyklopedin. (2020a). Dropout. Hämtad 12 november 2020, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dropout>

Nationalencyklopedin. (2020b). Engagemang. Hämtad 12 november 2020, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/ordbok/svensk/engagemang>

Nationalencyklopedin. (2020c). Identitet. Hämtad 30 juli 2020, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/identitet>

Nationalencyklopedin. (2020d). Motivation. Hämtad 12 november 2020, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/motivation>

Nieminen, M., Aarresola, O., Mononen, K., & Pusa, S. (2018). *Urheiluyläkoulukokeilun arviointi: Lukuvuosi 2017–2018*. Jyväskylä: KIHU.

Nieminen, M., Mononen, K., & Aarresola, O. (2019). *Urheiluyläkoulukokeilun arviointi: Lukuvuosi 2018–2019*. Jyväskylä: KIHU.

Niittylahti, S., Annala, J., & Mäkinen, M. (2019). Student engagement at the beginning of vocational studies. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 9(1), 21–42.

Nolvi, S. (2011). OKI-oppilaiden kouluun kiinnittyminen yläkoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän Ylipoisto.

Nyman, C., & Leiponen, K. (2020). Föräldraengagemang i högstadieelevernas skolgång och idrottsverksamhet. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa.

Olympiakomitea. (2020.). Urheiluakatemiaohjelma. Hämtad 7 januari 2020, från <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemiaohjelma/>

O'Neill, M., Allen, B., & Calder, A. M. (2013). Pressures to perform: An interview study of Australian high performance school-age athletes' perceptions of balancing their school and sporting lives. *Performance Enhancement & Health*, 2(3), 87–93.

Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N., & Miller, B. W. (2006). Parental and coach support or pressure on psychosocial outcomes of pediatric athletes in soccer. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 16(6), 522–526

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). *Opetus- ja kulttuuriministeriö*. Hämtad 17 juni 2020, från <https://minedu.fi/liikunta/linjaukset>

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4., [uppdaterade] uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Rautopuro, J., & Juuti, K. (2018). PISA pintaa syvemmältä: PISA 2015 Suomen pääraportti. *Kasvatusalan tutkimuksia*, (77).

Powell, K. E., King, A. C., Buchner, D. M., Campbell, W. W., DiPietro, L., Erickson, K. I., Hillman, C. H., Jakicic, J. M., Janz, K. F., Katzmarzyk, P. T., Kraus, W. E., Macko, R. F., Marquez D. X., McTiernan, A., Pate, R. R., Pescatello, L. S. & Whitt-Glover, M. C. (2019). The Scientific Foundation for the Physical Activity. *Journal of Physical Activity and Health*, 16(1), 1–11.

Ryan, A. M., & Patrick, H. (2001). The classroom social environment and changes in adolescents' motivation and engagement during middle school. *American Educational Research Journal*, 38(2), 437–460.

Ryba, T. V., Aunola, K., Kalaja, S., Selänne, H., Ronkainen, N. J., & Nurmi, J. E. (2016a). A new perspective on adolescent athletes' transition into upper secondary school: A longitudinal mixed methods study protocol. *Cogent Psychology*, 3(1), 114 412.

Ryba, T. V., Aunola, K., Ronkainen, N. J., Selänne, H., & Kalaja, S. (2016b). Urheilijoiden kaksoisuraan liittyvän tutkimuksen tämänhetkinen tilanne Suomessa. *Liikunta & Tiede*, 53(2–3), 88–95.

Ryba, T. V., Ronkainen, N. J., Douglas, K., & Aunola, K. (2021). Implications of the Identity Position for Dual Career Construction: Gendering the Pathways to (Dis)continuation. *Psychology of Sport and Exercise*, 53.

Ryba, T. V., Stambulova, N. B., Ronkainen, N. J., Bundgaard, J., & Selänne, H. (2015). Dual career pathways of transnational athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 125–134.

Ryba, T., Stambulova, N., Selänne, H., Aunola, K., & Nurmi, J.-E. (2017). "Sport has always been first for me" but "all my free time is spent doing homework": Dual career styles in late adolescence. *Psychology of Sport and Exercise*, 33, 131–140.

Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F. M., Sánchez-Oliva, D., Amado, D., & García-Calvo, T. (2013). The importance of parents' behavior in their children's enjoyment and amotivation in sports. *Journal of Human Kinetics*, 36(1), 169–177.

Sorkkila, M., Ryba, T., Aunola, K., Selänne, H., & Salmela-Aro, K. (2017). Sport burnout inventory-Dual career form for student-athletes: Assessing validity and reliability in a Finnish sample of adolescent athletes. *Journal of Sport and Health Science*, 9(1), 358–366.

Stambulova, N. B., Engström, C., Franck, A., Linnér, L., & Lindahl, K. (2015). Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 4–14.

Stambulova, N., & Wylleman, P. (2015). Dual career development and transitions. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 1–3.

Strandbu, Å., Stefansen, K., Smette, I., & Sandvik, M. R. (2019). Young people's experiences of parental involvement in youth sport. *Sport, Education and Society*, 24(1), 66–77.

Suomen virallinen tilasto. (SVT). Koulutukseen hakeutuminen [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4500. 2017, Liitetaulukko 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2000-2017. Helsinki: Tilastokeskus Hämtad 14 november 2020, från http://www.stat.fi/til/khak/2017/khak_2017_2018-12-13_tau_001_fi.html

Tekavc, J., Wylleman, P., & Erpič, S. C. (2015). Perceptions of dual career development among elite level swimmers and basketball players. *Psychology of Sport and Exercise, 21*, 27-41.

Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Vallerand, R. J., & Losier, G. F. (1999). An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport. *Journal of Applied Sport Psychology, 11*(1), 142-169.

Vanttaja, M., af Ursin, P., & Järvinen, T. (2019). Kouluun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset. *Yhteiskuntapolitiikka, 84*(5-6), 491-503.

Virtanen, T. E., Kiuru, N., Lerkkanen, M. K., Poikkeus, A. M., & Kuorelahti, M. (2016). Assessment of student engagement among junior high school students and associations with self-esteem, burnout, and academic achievement. *Journal for Educational Research Online, 8*(2), 136-157.

Virtanen, T. E., Moreira, P., Ulvseth, H., Andersson, H., Tetler, S., & Kuorelahti, M. (2018a). Analyzing measurement invariance of the students' engagement instrument brief version: The cases of Denmark, Finland, and Portugal. *Canadian Journal of School Psychology, 33*(4), 297-313.

Virtanen, T., Lemetti, P., Järvinen, P. & Lillrank, P. (2002). Verkoston arvontuotto ja yritysverkoston kehittäminen. Tutkimusraportti yrityskäyttöön. Espoo: TAI Tutkimus-laitos.

Virtanen, T. E., Lerkkanen, M. K., Poikkeus, A. M., & Kuorelahti, M. (2014). Student behavioral engagement as a mediator between teacher, family, and peer support and school truancy. *Learning and Individual Differences, 36*, 201-206.

Virtanen, T. E., Lerkkanen, M. K., Poikkeus, A. M., & Kuorelahti, M. (2018b). Student engagement and school burnout in Finnish lower-secondary schools: Latent profile analysis. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(4), 519–537.

Wang, M. T., & Eccles, J. S. (2013). School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective. *Learning and Instruction*, 28, 12–23.

Witt, P. A., & Dangi, T. B. (2018). Why children/youth drop out of sports. *Journal of Park and Recreation Administration*, 36(3), 191–199.

Xie, K., Vongkulluksn, V. W., Lu, L., & Cheng, S. L. (2020). A person-centered approach to examining high-school students' motivation, engagement and academic performance. *Contemporary Educational Psychology*, 62.

Yrjölä, K. (2011). *Dual career – Huippu-urheilun ja koulutuksen yhdistämisen vaikeudet sekä hyvät käytännöt talviurheilussa*. Rovaniemi: Rovaniemen ammattikorkeakoulu.

Bilagor

Bilaga 1. Skillnader i elevernas upplevda skolengagemang

Tabell 7

Skillnader i upplevt skolengagemang i årskurs 7

Bakgrund	n	Affektivt engagemang Föräldrar				Affektivt engagemang Lärare				Affektivt engagemang Kamrater				Kognitivt engagemang Skolmässiga mål				Kognitivt engagemang Betydelsen av skolarbete			
		M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2
Alla elever	148	4,43	0,67			3,85	0,73			4,08	0,82			4,35	0,68			3,58	0,75		
<i>Kön</i>				5,14*	0,03			5,14	0,01			0,31	0,00			7,36**	0,05			4,81*	0,03
Flickor	65	4,56	0,64			3,77	0,73			4,03	0,79			4,51	0,65			3,72	0,69		
Pojkar	83	4,32	0,69			3,92	0,72			4,12	0,84			4,22	0,69			3,49	0,78		
<i>Andra stadiets utbildning</i>				1,28	0,01			0,00	0,00			0,06	0,00			1,44	0,01			3,07	0,02
Sökt till idrottslinje	80	4,46	0,72			3,86	0,76			4,11	0,78			4,38	0,65			3,66	0,72		
Ej sökt till idrottslinje	68	4,39	0,68			3,84	0,71			4,05	0,87			4,31	0,72			3,50	0,78		
<i>Andra stadiets utbildning x kön</i>				0,36	0,00			0,06	0,00			0,41	0,00			0,24	0,00			0,04	0,00
F, sökt till idrottslinje	28	4,67	0,56			3,79	0,70			4,00	0,86			4,60	0,65			3,85	0,53		
P, sökt till idrottslinje	52	4,35	0,69			3,90	0,72			4,16	0,74			4,27	0,69			3,56	0,78		
F, ej sökt till idrottslinje	37	4,48	0,68			3,76	0,77			4,05	0,75			4,44	0,73			3,61	0,78		
P, ej sökt till idrottslinje	31	4,29	0,68			3,94	0,75			4,04	1,00			4,15	0,69			3,37	0,77		

* = Signifikant på nivån $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

n = antal, M = medeltal, SD = standardavvikelse, F = F-värde från tvåvägs anova, η_p^2 = partial eta squared, F = flicka, P = pojke

Tabell 8

Skillnader i upplevt skolengagemang i årskurs 8

Bakgrund	n	Affektivt engagemang Föräldrar				Affektivt engagemang Lärare				Affektivt engagemang Kamrater				Kognitivt engagemang Skolmässiga mål				Kognitivt engagemang Betydelsen av skolarbete			
		M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2
Alla elever	140	4,47	0,61			3,66	0,90			4,04	0,81			4,55	0,76			3,75	0,76		
<i>Kön</i>				2,38	0,02			1,40	0,01			0,03	0,00			8,79**	0,06			0,07	0,00
Flickor	72	4,55	0,58			3,75	0,83			4,04	0,74			4,72	0,7			3,75	0,7		
Pojkar	68	3,39	0,64			3,57	0,95			4,04	0,9			4,38	0,82			3,75	0,82		
<i>Andra stadiets utbildning</i>				4,87*	0,04			2,10	0,02			1,72	0,01			6,17*	0,04			4,44*	0,03
Sökt till idrottslinje	81	4,37	0,71			3,56	0,94			3,96	0,84			4,43	0,79			3,63	0,79		
Ej sökt till idrottslinje	59	4,60	0,42			3,79	0,81			4,15	0,76			4,72	0,68			3,91	0,68		
<i>Andra stadiets utbildning x kön</i>				0,26	0			0,13	0			1,83	0,013			0,008	0			3,79	0,03
F, sökt till idrottslinje	41	4,44	0,66			3,63	0,90			3,88	0,73			4,60	0,70			3,53	0,70		
P, sökt till idrottslinje	40	4,30	0,76			3,50	1,00			4,04	0,95			4,26	0,87			3,74	0,87		
F, ej sökt till idrottslinje	31	4,688	0,44			3,90	0,73			4,25	0,71			4,87	0,59			4,04	0,59		
P, ej sökt till idrottslinje	28	4,51	0,38			3,67	0,90			4,04	0,81			4,55	0,75			3,76	0,75		

* = Signifikant på nivån $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$ n = antal, M = medeltal, SD = standardavvikelse, F = F-värde från tvåvägs anova, η_p^2 = partial eta squared, F = flicka, P = pojke

Tabell 9

Skillnader i upplevt skolengagemang i årskurs 9

Bakgrund	n	Affektivt engagemang Föräldrar				Affektivt engagemang Lärare				Affektivt engagemang Kamrater				Kognitivt engagemang Skolmässiga mål				Kognitivt engagemang Betydelsen av skolarbete			
		M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2
Alla elever	185	4,46	0,62			3,99	0,64			4,13	0,79			4,55	0,61			3,80	0,72		
<i>Kön</i>				0,28	0,00			0,02	0,00			7,12**	0,04			7,21**	0,04			1,96	0,01
Flickor	92	4,46	0,63			3,98	0,65			3,94	0,93			4,65	0,53			3,85	0,71		
Pojkar	93	4,46	0,61			3,89	0,63			4,31	0,58			4,44	0,61			3,74	0,72		
<i>Andra stadiets utbildning</i>				1,08	0,01			0,62	0,00			0,098	0,00			0,62	0,00			0,01	0,00
Sökt till idrottslinje	117	4,50	0,55			4,01	0,62			4,16	0,7			4,53	0,55			3,79	0,71		
Ej sökt till idrottslinje	68	4,39	0,73			3,94	0,67			4,07	0,94			4,53	0,71			3,81	0,74		
<i>Andra stadiets utbildning x kön</i>				1,89	0,01			0,54	0,00			1,27	0,01			2,09	0,01			2,32	0,01
F, sökt till idrottslinje	51	4,57	0,49			3,98	0,66			3,9	0,80			4,62	0,52			3,78	0,68		
P, sökt till idrottslinje	66	4,45	0,59			4,04	0,59			4,36	0,53			4,51	0,57			3,79	0,73		
F, ej sökt till idrottslinje	41	4,33	0,76			3,98	0,66			4,00	1,08			4,68	0,55			3,94	0,75		
P, ej sökt till idrottslinje	27	4,48	0,68			3,89	0,70			4,19	0,69			4,30	0,85			3,62	0,70		

* = Signifikant på nivån $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$ n = antal, M = medeltal, SD = standardavvikelse, F = F-värde från tvåvägs anova, η_p^2 = partial eta squared, F = flicka, P = pojke

Bilaga 2. Skillnader i elevernas upplevda idrottsengagemang

Tabell 10

Skillnader i upplevt idrottsengagemang i årskurs 7

Bakgrund	n	Affektivt engagemang Föräldrar				Affektivt engagemang Tränare				Affektivt engagemang Kamrater				Kognitivt engagemang Idrottsmässiga mål				Kognitivt engagemang Betydelsen av idrottande			
		M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2
Alla elever	148	4,25	0,55			4,48	0,67			4,51	0,69			4,48	0,67			4,39	0,66		
<i>Kön</i>				5,14*	0,03			1,14	0,01			0,00	0,00			4,18*	0,03			5,37*	0,04
Flickor	65	4,33	0,51			4,39	0,77			4,51	0,76			4,33	0,72			4,23	0,75		
Pojkar	83	4,19	0,57			4,54	0,57			4,51	0,65			4,60	0,62			4,51	0,56		
<i>Andra stadiets utbildning</i>				13,57***	0,09			1,11	0,01			0,08	0,00			2,54	0,02			1,05	0,01
Sökt till idrottslinje	80	4,38	0,48			4,55	0,55			4,52	0,73			4,59	0,63			4,47	0,67		
Ej sökt till idrottslinje	68	4,10	0,59			4,40	0,78			4,49	0,66			4,36	0,71			4,29	0,65		
<i>Andra stadiets utbildning x kön</i>				1,06	0,01			0,28	0,00			0,47	0,00			1,06	0,01			1,95	0,01
F, sökt till idrottslinje	28	4,57	0,36			4,43	0,61			4,51	0,81			4,37	0,72			4,20	0,84		
P, sökt till idrottslinje	52	4,28	0,50			4,61	0,51			4,53	0,68			4,71	0,55			4,61	0,51		
F, ej sökt till idrottslinje	37	4,15	0,54			4,37	0,88			4,50	0,72			4,31	0,72			4,24	0,70		
P, ej sökt till idrottslinje	31	4,04	0,65			4,43	0,66			4,47	0,58			4,42	0,69			4,34	0,60		

* = Signifikant på nivån $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

n = antal, M = medeltal, SD = standardavvikelse, F = F-värde från tvåvägs anova, η_p^2 = partial eta squared, F = flicka, P = pojke

Tabell 11

Skillnader i upplevt idrottsengagemang i årskurs 8

Bakgrund	n	Affektivt engagemang Föräldrar				Affektivt engagemang Tränare				Affektivt engagemang Kamrater				Kognitivt engagemang Idrottsmässiga mål				Kognitivt engagemang Betydelsen av idrottande			
		M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2
Alla elever	140	4,24	0,66			4,23	0,76			4,55	0,64			4,32	0,89			4,28	0,71		
<i>Kön</i>				4,46*	0,03			0,08	0,00			2,85	0,02			0	0,00			0,04	0,00
Flickor	72	4,35	0,5			4,21	0,82			4,63	0,59			4,3	0,83			4,25	0,61		
Pojkar	68	4,13	0,78			4,26	0,7			4,47	0,67			4,34	0,96			4,30	0,81		
<i>Andra stadiets utbildning</i>				1,89	0,01			0,04	0,00			0,41	0			14,48***	0,10			6,64*	0,05
Sökt till idrottslinje	81	4,30	0,66			4,24	0,78			3,58	0,62			4,55	0,6			4,41	0,61		
Ej sökt till idrottslinje	59	4,16	0,64			4,22	0,74			4,51	0,66			4	1,11			4,1	0,81		
<i>Andra stadiets utbildning x kön</i>				0,195	0,00			0,5	0,00			1,13	0,01			1,95	0,01			1,11	0,01
F, sökt till idrottslinje	41	4,39	0,49			4,18	0,82			4,61	0,59			4,45	0,66			4,33	0,50		
P, sökt till idrottslinje	40	4,21	0,80			4,31	0,75			4,54	0,67			4,65	0,52			4,48	0,70		
F, ej sökt till idrottslinje	31	4,29	0,51			4,25	0,83			4,66	0,61			4,10	0,98			4,15	0,73		
P, ej sökt till idrottslinje	28	4,01	0,75			4,19	0,64			4,36	0,68			3,89	1,24			4,04	0,90		

* = Signifikant på nivån $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$ n = antal, M = medeltal, SD = standardavvikelse, F = F-värde från tvåvägs anova, η_p^2 = partial eta squared, F = flicka, P = pojke

Tabell 12

Skillnader i upplevt idrottsengagemang i årskurs 9

Bakgrund	n	Affektivt engagemang Föräldrar				Affektivt engagemang Tränare				Affektivt engagemang Kamrater				Kognitivt engagemang Idrottsmässiga mål				Kognitivt engagemang Betydelsen av idrottande			
		M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2	M	SD	F	η_p^2
Alla elever	185	4,25	0,66			4,33	0,71			4,55	0,59			4,23	0,97			4,31	0,72		
<i>Kön</i>				0,14	0,00			1,82	0,01			0,01	0,00			2,50	0,12			0,22	0,00
Flickor	92	4,25	0,62			4,21	0,76			4,52	0,63			4,06	1,03			4,22	0,67		
Pojkar	93	4,24	0,71			4,46	0,64			4,57	0,56			4,39	0,88			4,39	0,75		
<i>Andra stadiets utbildning</i>				7,94**	0,04			2,56	0,01			1,29	0,01			33,83***	0,16			18,90***	0,10
Sökt till idrottslinje	117	4,35	0,60			4,40	0,71			4,58	0,56			4,53	0,64			4,48	0,58		
Ej sökt till idrottslinje	68	4,07	0,74			4,22	0,70			4,49	0,63			3,70	1,19			4,02	0,82		
<i>Andra stadiets utbildning x kön</i>				0,81	0,00			7,75**	0,04			3,07	0,02			0,01	0,00			3,07	0,02
F, sökt till idrottslinje	51	4,42	0,46			4,15	0,81			4,50	0,67			4,42	0,68			4,35	0,62		
P, sökt till idrottslinje	66	4,29	0,68			4,59	0,56			4,65	0,46			4,62	0,60			4,58	0,53		
F, ej sökt till idrottslinje	41	4,04	0,73			4,28	0,71			4,55	0,57			3,61	1,21			4,07	0,71		
P, ej sökt till idrottslinje	27	4,10	0,76			4,12	0,70			4,38	0,73			3,84	1,16			3,94	0,99		

* = Signifikant på nivån $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$ n = antal, M = medeltal, SD = standardavvikelse, F = F-värde från tvåvägs anova, η_p^2 = partial eta squared, F = flicka, P = pojke

Bilaga 3. Resultat från binär logistisk regression

Tabell 13

Effekten av engagemang på valet av andra stadiets utbildning

	Årskurs 7 (n = 148)					Årskurs 8 (n = 140)					Årskurs 9 (n = 185)				
	β	SD	Exp(B)	95 % C.I. Nedre Övre		β	SD	Exp(B)	95 % C.I. Nedre Övre		β	SD	Exp(B)	95 % C.I. Nedre Övre	
<i>Skolengagemang</i>															
AE: föräldrar	-0,14	0,34	0,87	0,45	1,68	-1,15**	0,45	0,32	0,13	0,76	-0,11	0,34	0,90	0,46	1,76
AE: lärare	-0,20	0,29	0,82	0,47	1,44	0,10	0,27	1,10	0,64	1,89	0,10	0,32	1,10	0,59	2,06
AE: Kamrater	0,16	0,25	1,169	0,72	1,89	-0,36	0,33	0,70	0,37	1,32	0,02	0,26	1,02	0,61	1,71
KE: skolmässiga mål	-0,22	0,37	0,80	0,38	1,66	-0,79*	0,40	0,45	0,21	0,99	-0,12	0,42	0,89	0,39	2,02
KE: betydelsen av skolarbete	0,33	0,32	1,39	0,74	2,61	-0,31	0,33	0,73	0,38	1,41	-0,34	0,34	0,71	0,37	1,38
<i>Idrottsengagemang</i>															
AE: föräldrar	0,99**	0,38	2,68	1,28	5,63	0,68	0,36	1,97	0,97	4,00	0,62*	0,29	1,86	1,06	3,29
AE: tränare	0,22	0,36	1,24	0,62	2,49	-0,28	0,33	0,76	0,39	1,45	0,04	0,35	1,04	0,52	2,08
AE: kamrater	-0,36	0,33	0,695	0,37	1,32	0,46	0,43	1,58	0,68	3,67	-0,57	0,44	0,57	0,24	1,36
KE: idrottsmässiga mål	0,23	0,37	1,25	0,61	2,58	0,90*	0,37	2,46	1,20	5,04	1,00***	0,29	2,72	1,54	4,82
KE: betydelsen av idrottande	0,27	0,54	1,31	0,64	2,71	0,31	0,43	1,36	0,59	3,14	0,16	0,42	1,18	0,51	2,71
Konstant	-5,02*	2,10	0,01			2,41	2,52	11,17			-2,74	1,79	0,07		
Nagelkerke R-Square (R²)	0,13					0,32					0,27				
Chi-square (X²)	14,82					37,36***					40,24***				

* = Signifikant på nivån $p \leq 0,05$, ** = $p \leq 0,01$ *** = $p \leq 0,001$

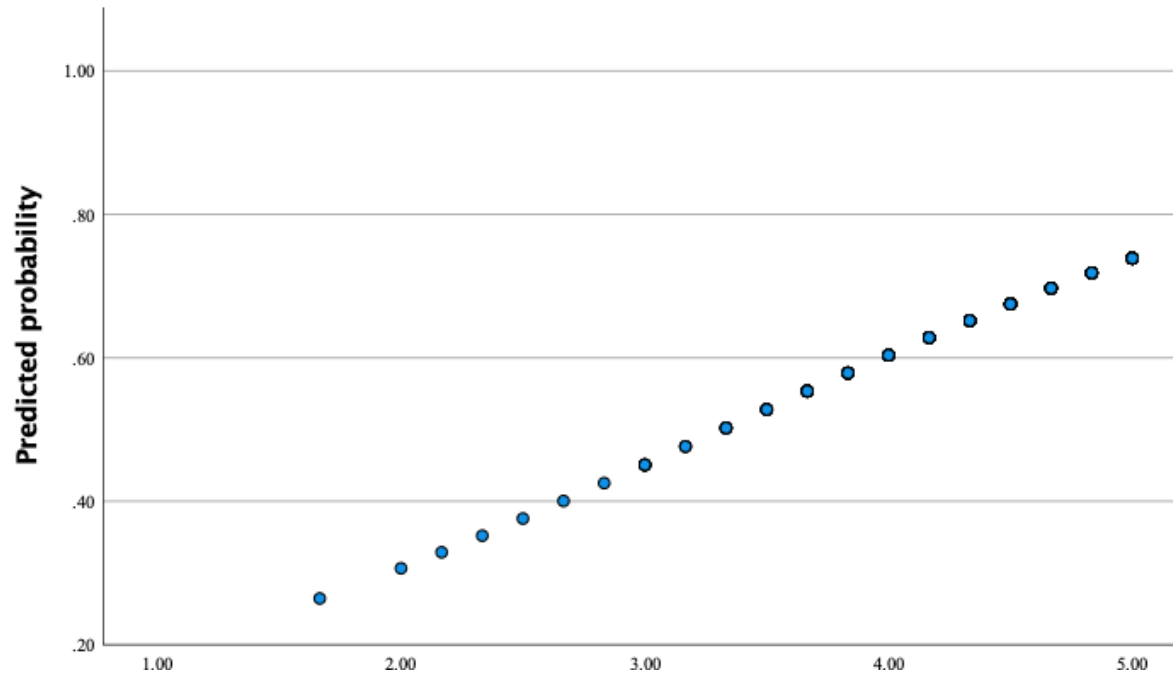
n = antal, β = koefficient, SD = standardavvikelse, Exp(B) = oddskvot, C.I = konfidensintervaller

AE = affektivt engagemang, KE = kognitivt engagemang

Bilaga 4. Grafer över förväntade sannolikheter

Figur 13

Graf över förväntade sannolikheter vid olika värden på variabeln föräldraengagemang i idrott

Figur 12

Graf över förväntade sannolikheter vid olika värden på variabeln idrottsmässiga mål

